

ОДБРАНА

интервју

ПУКОВНИК ЗОРАН СТОЈКОВИЋ
ЗАМЕНИК ДИРЕКТОРА ВОА

НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ
ОДБРАНЕ

Едиција ВОЈВОДЕ

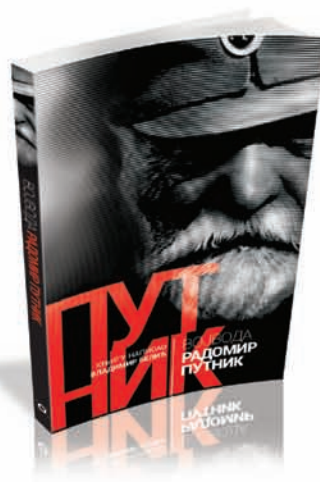
Велике годишњице су и велика подсећања, хоризонтални пресеци наше сопствене историје. Годишњица Великог рата вратила нам је у живу интересовања многе историјске личности тог периода. Биографије славних српских војвода исписују најсветлије странице наше војне и свеколике историје.

ВОЈВОДА ПЕТАР БОЈОВИЋ

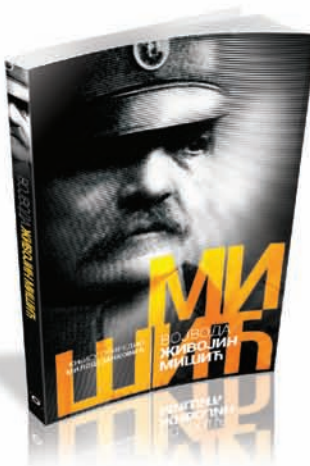
Томислав Гаврић,
Драган Симовић
Броширано,
ф. 13×20, 140 стр.
шифра: 111347
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА РАДОМИР ПУТНИК

Владимир Белић
Броширано,
ф. 13×20, 142 стр.
шифра: 111348
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА ЖИВОЈИН МИШИЋ

Милош Јанковић
Броширано,
ф. 13×20, 152 стр.
шифра: 111349
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА СТЕПА СТЕПАНОВИЋ

Е. Белић
Броширано,
ф. 13×20, 186 стр.
шифра: 111350
цена: 396,00
са попустом: 297,00

NAJPOŽELJNIJI PARTNER ZA KUPOVINU PUTEM ADMINISTRATIVNE ZABRANE

pa na...

6

**RATA
BEZ KAMATE**

UZ ADMINISTRATIVNU ZABRANU

**KUPOVINOM NA 6 RATA BEZ KAMATE, SAMO ZA PRIPADNIKE VOJSKE I MINISTARSTVA ODBRANE
uz administrativnu zabranu**

Beograd, Arena - Bulevar Arsenija Čarnojevića 97a
Beograd, Banjica-Crnotravska 7-9
Beograd, Bulevar Vuk-Bulevar kralja Aleksandra 108-110
Beograd, Immo-Gandijeva 21
Beograd, Megastore BIG BG-Višnjička 84,
Beograd, Megastore DC-Jurija Gagarina 16,
Beograd, Stadion-Zaplanjska 32,
Beograd, Đeram-Bulevar kralja Aleksandra 168
Beograd, Požeška-Požeška 67a
Beograd, Ušće-Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, Kids DC - Jurija Gagarina 16
Beograd, Outlet Diskont-Bulevar vojvode Mišića 10
Beograd, Outlet Galenika-Batajnički drum 1/1
Beograd, Outlet Banjica-Crnotravska 4
Beograd, Outlet Bulevar-Bulevar kralja Aleksandra 391
Beograd, Buzz BIG BG-Višnjička 84
Beograd, Buzz DC-Jurija Gagarina 16
Beograd, Buzz Knez-Knez Mihajlova 21
Beograd, Buzz Usce-Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, Champion Ušće - Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, Extra Sports Borča-Shoppi Park, Zrenjaninski put bb
Beograd, Extra Sports NBG-Omladinskih brigada 100
Beograd, Run 'n More-Uzun Mirkova 10

Bačka Topola-Boljai Farkaša 2
Indija, Outlet-Vojvode Putnika bb
Jagodina, VIVO-Stevana Ivanovića bb
Kragujevac Plaza-Bulevar Kraljice Marije 56,
Kragujevac 3, Outlet- Dr. Zorana Đinđića 10
Kragujevac, BUZZ-Bulevar Kraljice Marije 56
Kikinda-Trg srpskih dobrovoljaca 30
Kraljevo 2-Trg srpskih ratnika 5
Kruševac 2-Mirka Tomića 26
Kruševac 3-Mirka Tomića 18
Leskovac-Trg revolucije 33
Loznica 2-Vojvode Mišića 1
Mladenovac-Braće Badžaka 2
Niš, Medijana-Bulevar Medijana 21
Niš, Forum-Obrenovićeva 42
Niš, BUZZ-Obrenovićeva bb
Novi Sad, Megastore BIG CEE-Sentandrejski put 11
Novi Sad, Centar-Zmaj Jovina 20
Novi Sad, Kids centar-Pozorišni trg 5
Novi Sad, BUZZ-Zmaj Jovina 2
Novi Pazar-Čerkez Mahala bb
Novi Pazar, BUZZ-28. Novembra bb
Obrenovac-Miloša Obrenovića 36

Pančevo-Miloša Obrenovića 12
Požarevac-Trg oslobođenja 1,
Ruma-Glavna 141
Smederevo-Karađorđev dud E2
Sombor-Kralja Petra I, broj 12
Sombor 2-Kralja Petra I, broj 32
Subotica-Ulica Rudić br.1
Subotica, Megastore-Segedinski put 88
Šabac-Zapadna transverzala 4,
Čačak-Skadarska 12
Zrenjanin, BUZZ-Bagljaš zapad 5, objekat 2,
Pirot, Extra Sports-Dragoševa bb
Užice-Trg partizana 1
Užice 2-Dimitrija Tucovića 99
Valjevo-Pop Lukina 1
Valjevo 2-Uzun Mirkova 2B
Vranje-Kralja Stefana Prvovenčanog 115
Zaječar 2-Trg oslobođenja 20
Zlatibor- Tržni Centar Zlatibor 31315, 4607/6 KO Čajetin
Zrenjanin-Bagljaš zapad 5, objekat 2

SPORTVISION.RS

email: obustave@sportvision.rs

CALL-CENTER-BESPLATNI-POZIV
0800-003-004

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапандин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, капетан

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Владимир Вјештић
Мирјана Крстовић, поручник
Биљана Миљић

Стални сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Борђевић, др Милан Мијалковски,
др Зоран Миладиновић, др Владимир Баровић,
др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић,
Милош Стругар, Никола Остојић, Бојан Рајић,
Влада Ристић, Милена Милетић, Александар Киш

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник)
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић, Јово Мамула
(фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Јелица Живановић

Коректор

Слађана Ђрба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МП „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штељонице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 299

ОБУКА
У ЗИМСКИМ
УСЛОВИМА

Снимио
Јово МАМУЛА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 183

ОРКЕСТАР ГАРДЕ
ДО СТВАРАЊА
ЈУГОСЛАВИЈЕ

12

Најплеменитији
подвиг године
НАГРАДА
ЗА ХЕРОЈСКИ
ЧИН

24

Из крушевачке касарне
„Цар Лазар“
УНАПРЕЂЕЊЕ
ОБУКЕ И
КАПАЦИТЕТА

40

Изазови мигрантске кризе
у години за нама
СЛИКА СВЕТА
КОЈИ СЕ КРЕЋЕ

54

Најбоља спортска екипа
Војске Србије у 2017.
ПРАВО У МЕТУ

У овом броју...

- 6 Дан државности Републике Србије
УЗОРИ ЗА БУДУЋНОСТ
- 8 Пуковник Зоран Стојковић,
заменик директора ВОА
НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ ВАТРЕ
- 14 Пожар на ВМА
СПАС У ПРАВИ ЧАС
- 20 Србија и борбена група HELBROC
**ЕВРОПСКИ КОРАК
СРПСКЕ ВОЈСКЕ**
- 26 Обука кадета Војне академије
**ИЗАЗОВИ МАЛОГ
КАРАМАНА**
- 28 Министарство одбране
и Војска Србије у медијима 2017.
**ИНТЕРЕСОВАЊЕ
С ДОБРИМ РАЗЛОЗИМА**
- 32 Белоруски вишецевни
ракетни лансер „Полонез“
**ГРОМОВНИК
ИЗ БЕЛОРУСИЈЕ**
- 36 Вршњачко насиље
**ШИРОМ ЗАТВОРЕНИХ
ОЧИЈУ**
- 44 Великани српске војне хирургије (4)
НА ЧЕЛУ САНИТЕТА
- 48 Војници у историји српске
књижевности – Јован Драгашевић
**ПЕСНИК У ГЕНЕРАЛСКОЈ
УНИФОРМИ**
- 50 Музеј војне историје у Бечу
**НАДВОЈВОДИН АУТО
И УВОЈАК БУТЕНА
САВОЈСКОГ**

Наше окружење поново је ушло у фазу смањене стабилности, те стога пажљиво пратимо сва догађања у региону. Највећа претња безбедности Србије и даље је ситуација у нашој јужној покрајини, имајући у виду изразиту етничку мобилизацију Албанаца против Срба који живе на том простору. Додатно забрињава и чињеница да је знатан број бораца управо с Косова и Метохије отишао на ратишта у Сирији и Ираку, као и њихове активности по повратку у Покрајину. Јачање националистичке реторике усмерене против српског народа, која уноси трзавице у односе на унутрашњим сценама суседних држава, негативно утиче на међусобно поверење, каже у интервјуу „Одбрани“ пуковник Зоран Стојковић, заменик директора Војнообавештајне агенције.

Од пожара који је 25. јануара избио на ВМА прошло је месец дана. Направљен је елаборат за санацију дела који је горео и сви даљи кораци реализоваће се преко Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране. До сада је оспособљено најнужније. Штета није мала, али је могла да буде много већа да комплетан састав који је тада био на ВМА није реаговао у право време на одговарајући начин. Најважније је да није било људских жртава нити икаквих последица по здравље пацијената ВМА. Тема броја нашег листа доноси детаљан извештај о овом догађају.

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић потписао је 8. новембра 2016. године у Бриселу *Ноћу о њирисћујању Србије Техничком сјоразуму о усјосјтављању борбене групе Евројске уније* – HELBROC. Осим што представља евидентни допринос процесу придруживања Европској унији, учешће ће Војсци Србије обезбедити нова искуства и унапредити партнерску сарадњу и регионалне односе. Ноту о приступању Србије HELBROC-у, који чине јединице оружаних снага Бугарске, Румуније, Кипра, Украјине и оквирне (водеће) нације Грчке, потписале су све државе учеснице. У овом тренутку очекује се званично обавештење од државе депозитара – Грчке да је завршена процедура према којој је Србије постала пуноправна чланица. О томе колико и како ће учешће Војске Србије у HELBROC-у утицати на ток европских интеграција наше земље, можете прочитати у тексту „Европски корак српске војске“.

Интересовање медија за систем одбране из године у годину расте. Знатно већи број прилога у односу на претходни период штампа и телевизија посветиле су стандарду и статусу припадника нашег система одбране. Пројекат њиховог стамбеног збрињавања и субвенционисане државне станоградње имао је запажен публицитет и изразито афирмативан контекст. У врху интересовања, ипак, била је тема о наоружању и војној опреми. Анализирајући тоналитет објављених садржаја, проценат неутралних и позитивних објава на сличном је нивоу као и 2016. године. Нови број „Одбране“ доноси пресек јавне слике Војске Србије у години за нама. ■

ДАН ДРЖАВНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

УЗОРИ
ЗА БУДУЋНОСТ

Србија је низом манифестација обележила Дан државности, као подсећање на Сретење – 15. фебруара 1804, када је подигнут Први српски устанак, и исти датум 1835. године, када је проглашен први модерни устав

Централна прослава Дана државности Србије одржана је 15. фебруара у Меморијалном комплексу у Орашцу, у присуству председника Републике Србије Александра Вучића и Републике Српске Милорада Додика, председника Српског националног већа у Хрватској Милорада Пуповца, председница влада двеју држава Ане Брнабић и Жељке Цвијановић, те министара у српској влади и представника локалних заједница, свештенства и многобројних грађана.

Према речима председника Вучића, Сретење је дан када славимо Србију, сећајући се славних предака и када одајемо почаст онима који су поставили темеље наше модерне државе.

– То је дан саборности, сусрета грађана Србије и са прецима и с прошлошћу, и са собом и с нашом садашњошћу. То је дан када, држећи се правих узора, планирамо будућност и постављамо пред себе најважније задатке – рекао је председник Републике, подсетивши да су се 1804. године, недалеко од места на коме се обележава Дан државности, окупили највиђенији Срби с вождом Карађорђем и одлучили да подигну устанак против османске власти.

Мудра политика
господара Милоша

Говорећи о српској историји, председник Србије истакао је да је пламен који су запалили вожд Карађорђе и његови устаници био толико велики и моћан да је осветлио пут не само Србима већ и народима око нас. Подсетио је и на речи Милована Витезовића да нам је „слободу осветлио Карађорђе, а државу васпоставио господар Милош“ и да зато славимо слободу и српску државу.

Према његовим речима, пред Србијом је дугачак пут и планински венци услова и препрека, али „ми, потомци оних 300 који су се окупили у Орешцу, имамо да кажемо оно што је рекао Ханибал кренувши на Рим – или ћемо наћи њуџ, или ћемо га сами најравнији“.

Истакао је да је Србија почетком 19. века била одређена да живи у модерној и правно уређеној држави и да је ту жељу преточила у наш први устав, који је земљу сврстао у ред модерних држава, која је међу првима у Европи укинула феудализам.

Председник Вучић истакао је да Србија иде ка чланству у Европску унију, али не запоставља пријатељство с Русијом, Кином и осталим земљама света.

– Захваљујући мудрој политици, Србија је из дана у дан све снажнија, поштованија и уваженија, а њена реч пажљи-

НАЈВИШЕ ВРЕДНОСТИ

Поводом Дана државности, министар одбране Александар Вулин, као изасланик председника Републике Србије, у пратњи начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића и команданта Команде за обуку генерал-потпуковника Ђокице Петровића, положио је венац на Споменик незаном јунаку на Авали.

– Србију су стварали устанци и уставобранитељи. Слобода и правда су највише вредности које су створиле Србију. Од наших старих научили смо да слобода није једном дата, већ је највиша вредност за коју се живи и бори сваког дана. Генерације устаника избориле су наше право на избор и наше право на слободу. Не смемо бити мање храбри ни мање мудри од наших предака. У част предака, за славу потомака – записао је у спомен-књигу.

ДЕФИЛЕИ И ПОЧАСНА ПАЉБА

Репрезентативни оркестар Гарде Војске Србије извео је уочи Дана државности у Београду променадни дефиле од Трга Републике и Кнез Михаилове улице до Војног музеја, док је нишки војни оркестар тактовима познатих корачница и маршева увесељавао своје суграђане од Трга краља Милана и Обреновићеве улице до Трга краља Александра.

Почасна артиљеријска паљба изведена је 14. фебруара у 16 часова на Калемегдану, Нишкој и Петроварадинској тврђави. Јединице Копнене војске и Команде за обуку организовале су приказ наоружања и војне опреме у Ужицу, Пријеполу, Лозници, Суботици, Бору, Параћину, Јагодини и Петровцу на Млави.

ДВА ЗНАЧАЈНА ДАТУМА

Сретење је државни празник којим се обележавају два датума значајна за културно-историјски и национални идентитет Срба – Дан државности, као сећање на 15. фебруар 1804, када су српски устаници на збору у Орашцу одлучили да покрену Први српски устанак. Тим догађајем почела је обнова српске државности после вишевековне отоманске власти.

У наредних неколико година устаничка војска, под вођством Карађорђа, у чувеним биткама код Иванковца, Делиграда, Мишара, у Београду и осталим местима, поразила је отоманске снаге и ослободила готово целу територију Београдског пашалука. Тиме су Срби отпочели стварање своје нововековне државе.

На Сретење, такође, 1835. године, у Крагујевцу је донет први устав Србије. Сретењски устав један је од најдемократскијих и најлибералнијих тога времена.

во се слуша, вреднује и одмерава. Захваљујући мерама штедње успели смо да оздравимо финансије и уздигемо привреду. Резултате у правој мери и обиму тек ћемо видети – поручио је председник, напомињући да су за те резултате заслужни сви наши грађани.

Такође, навео је и најважнији и најтежи проблем с којим се наша земља суочава – смањење броја становника.

Историјска борба за слободу

Честитајући празник грађанима Србије, председник Републике Српске Милорад Додик истакао је да од Орашца нема бољег места за обележавање Дана државности, јер оно сублимира све што је историјска тежња српског народа – тежња за слободом. Подсетио је да Срби у својој историјској борби за слободу нису изнедрили само једног Карађорђа, већ многе знане и незане јунаке.

– Данас, када је Србија враћена српском народу, и када се он где год био, и овде и тамо, и близу и далеко, окупља око државе Србије, око идеја слободе и националног идентитета, Срби су морали да сагледају многе историјске заблуде – рекао је Додик, напомињући да је једна од њих Југославија, иако су стварањем те заједничке државе омогућили слободу не само за себе, већ и за друге.

Председник Српске поручио је да му је посебна част да на свечаном и важном дану за српски народ пошаље поруке окупљања и јединства српског народа, као и очувања нашег идентитета. Подсетио је да је српски народ страдалнички народ прошлог века и изразио жељу да овај век буде век српске слободе. ■

Биљана МИЉИЋ
Мирјана КРСТОВИЋ
Снимили Јово МАМУЛА,
Горан СТАНКОВИЋ и Уна ШКАНДРО

ПУКОВНИК ЗОРАН СТОЈКОВИЋ,
ЗАМЕНИК ДИРЕКТОРА
ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ
АГЕНЦИЈЕ

НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ

Наше окружење поново је ушло у фазу смањене стабилности, те стога пажљиво пратимо сва догађања у региону. Највећа претња безбедности Србије и даље је ситуација у нашој јужној покрајини, имајући у виду изразиту етничку мобилизацију Албанаца против Срба који живе на том простору. Не може се занемарити ни чињеница да постоје интереси и снаге које теже да прикажу Србију као небезбедну земљу, те су наши напори усмерени ка идентификовању извора таквих тежњи.

Јачање националистичке реторике усмерене против српског народа, која уноси трзавице у односе на унутрашњим сценама суселних држава, негативно утиче на међусобно поверење.

У оквиру јединственог безбедносно-обавештајног система Републике Србије, Војнообавештајна агенција (ВОА) дефинисана је као једна од три службе с посебном улогом и задацима. Уколико би требало сажето изложити њене специфичности, може се рећи да је реч о организацији која је носилац обавештајне функције на стратегијском нивоу, али уједно и једина служба задужена за обавештајно деловање у иностранству.

Припадници Агенције непрекидно, широм света, обављају сложене и изазовне задатке прикупљања информација, које могу да укажу на постојање претњи по безбедност наших грађана и наше земље. Због тога заменик директора ВОА пуковник Зоран Стојковић, са којим смо разговарали поводом обележавања Дана Агенције – 5. марта, за магазин „Одбрана“ каже да је Војнообавештајна агенција прва линија одбране Србије од спољног угрожавања.

– Информације које прослеђујемо својим корисницима такве су да омогућавају увид у најзначајније активности, намере и опредељења других држава и међународних организација према Србији. Правовремено извештавамо највише

државно и војно руководство о свим значајним војно-политичким, економским и осталим аспектима безбедности у нашем региону и на глобалном плану.

Треба истаћи, такође, аспект тајности у раду ВОА, која је дефинисана законом. Ова мера односи се првенствено на методе прикупљања података, иако користимо и јавно доступне изворе сазнања.

Имајући у виду да су корисници информација Агенције доносиоци најзначајнијих одлука у области политике одбране и спољне политике, као и брзину одвијања догађаја у свету и региону, наш задатак јесте изузетно деликатан, захтева потпуну посвећеност и, пре свега, патриотизам.

Q *Каква је природа претњи које би могле угрозити безбедност наше земље?*

– Република Србија није непосредно војно угрожена од оружаних снага суседних или неких других земаља. Међутим, као део европског континента суочени смо с глобалним претњама, али и специфичним безбедносним изазовима региона. Међу њима бих истакао проблем повратника с ратишта са Блиског истока, тероризам и организациони криминал.

Q *Имајући у виду да сте једина сјрашгеијска сјољна обавештајна служба наше државе, како процењујете актуелну ситуацију у свету?*

– У протеклом периоду било је значајних догађаја који су утицали на глобалну, а последично и на безбедносну си-

зам је као метод политичке борбе првенствено везан за Блиски исток, али се преноси и ван тог региона. Један од изазова свакако јесу и миграције из нестабилних делова Азије, Блиског истока и Африке ка Европи, имајући у виду, пре свега, бројност избеглица и тражилаца азила. Агенција очекује да ће и у наредном периоду највећи безбедносни изазови по свом карактеру бити недржавни и невојни.

Војнообавештајна агенција интензивно прати и информативно деловање страног фактора, имајући у виду велики утицај медија у савременом свету. Будући да су дезинформације саставни део обавештајног деловања, ВОА их препознаје и указује корисницима информација на такве садржаје.

Q *Који су највећи изазови по безбедности Србије из њеног непосредног окружења?*

– Када је реч о нашем окружењу, може се констатовати да је оно поново ушло у фазу смањене стабилности, те стога пажљиво пратимо сва догађања у региону. Највећа претња безбедности српске државе и даље јесте ситуација у нашој јужној покрајини, имајући у виду изразиту етничку мобилизацију Албанаца против Срба који живе на том подручју. Додатно нас забрињава чињеница да је знатан број бораца управо с Косова и Метохије отишао на ратишта у Сирији и Ираку, а посебно њихове активности по повратку у Покрајину и земље региона. Појачана делатност приштинске дипломатије, зарад стицања нових признања и на плану учлањења у међународне организације, такође су предмет интересовања Агенције.

Осим тога што изазива забринутост, јачање националистичке реторике усмерене против српског народа, која уноси трзавице у односе на унутрашњим сценама суседних држава, негативно утиче и на изградњу поверења у региону. На војном плану, повећање буџета одбране, као и подизање обавештајних капацитета у скоро свим државама нашег региона, намеће потребу сагледавања крајњег циља који се жели постићи.

Не може се занемарити ни чињеница да постоје интересне снаге које теже да прикажу Србију као небезбедну земљу, те су наши напори усмерени ка идентификовању извора таквих тежњи.

Тakoђе, одређене активности с терористичким предзнаком према припадницима српских безбедносних структура у Копненој зони безбедности, као и према Србима на Космету, могли би испољити и бивши припадници албанских терористичких организација, које контролишу руководства појединих политичких партија у Покрајини.

Тakoђе, већина балканских чланица Европске уније зарад остваривања својих циљева наставља да према кандидатима за чланство у тој међународној организацији делује с позиција условљавања. У вези с тим, притисак на Републику Србију није битно ослабљен, при чему поједине европске земље настоје да транспарентне односе Београда и Москве представе као претњу регионалној стабилности.

Q *Има ли опасности од радикалног екстремизма?*

– Највећу претњу у том смислу представља верска радикализација, која је утицала на то да се знатан број

ОДБРАНЕ

туацију у нашем окружењу. У првој години мандата председника САД Доналда Трампа било је одређених промена у америчкој спољној политици, које су се одразиле на Блиски исток и на односе унутар НАТО-а, нарочито према европским партнерима, као и према Русији и Кини. С друге стране, интензивно ангажовање Руске Федерације у Сирији током 2017. године и знатно унапређење односа с Турском у великој мери утицали су на ситуацију на Блиском истоку. Украјински конфликт је, за сада, у релативно стабилној фази, али региструјемо постепено стварање предуслова за његово поновно усложњавање. Наставак јачања Кине и демонстрације решености Пекинга да очува свој положај на поморским путевима на западном Пацифику такође представља значајан вектор глобалних односа. У дугорочном периоду ВОА очекује да се настави процес преласка из униполарног поретка, који је свој врхунац имао деведесетих година прошлог века, у мултиполарни међународни систем, у коме ће најистакнутију улогу имати Вашингтон, Пекинг и Москва.

Конвенционални међудржавни ратови у региону су мало вероватни, док терористичке претње и даље представљају највећи изазов савременог света. Наиме, терори-

лица из овог региона укључи у сукобе широм света, посебно на простору Сирије и Ирака. Учесници сукоба на Блиском истоку стекли су додатна знања и искуства у припреми и извођењу терористичких напада и формирали везе са структурама међународног тероризма. Та лица представљају претњу без обзира на мере које предузима наша држава, али и остале европске земље, на контроли њиховог повратка. Претња је повезана с активностима криминалних група које могу обезбедити илегално пребацивање ових лица, при чему често нису ни свесне кога заправо пребацују. Ипак, мора се напоменути и да су приоритет деловања терористичких група утицајне државе Европске уније, при чему простор Балкана тежишно представља логистичку базу и транзитну руту.

Такозвана Исламска држава, као и остале терористичке организације, спроводе јаку пропагандну кампању интернетом, при чему је део тих материјала преведен и на језик разумљив људима с ових простора. Таква кампања, уз притисак и подршку истакнутих локалних екстремиста, може бити подстицај појединцима да предузму терористичке нападе по угледу на неке који су изведени последњих година у Европи.

ЈУБИЛЕЈ ВОЈНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Војнообавештајна агенција ове године обележава значајан јубилеј – 140 година војне дипломатије. Први војни изасланик Кнежевине Србије био је мајор Константин Миловановић, а прво изасланство отворено је после Берлинског конгреса у Бечу, крајем 1878. године. Након Беча, изасланства су отворена у Софији, Цариграду и Петрограду. Касније се мрежа ширила и с временом се мењала, у складу с политичким околностима.

– Војна дипломатија данас је у функцији државне дипломатије, а наши изасланици представљају Министарство одбране и Војску Србије, заступају националне интересе и својим радом у великој мери доприносе развоју војно-војне сарадње. У новијој војнодипломатској историји, бројни наши изасланици одликовани су високим признањима земље домаћина, управо због тога што су јачали везе између наших војски, држава и народа. Таква признања стизала су и с Истока, из Руске Федерације и Кине, на пример, и са Запада, из САД, Француске, Немачке – наводи заменик директора ВОА.

Политичка нестабилност у региону, те чињеница да подизање међуетничких тензија и пропагирање мржње према другим народима и даље представљају добитну комбинацију појединим интересним групацијама, доприносе опасности од идеолошки мотивисаног насилног екстремизма. Ова форма претње изражена је посебно на простору Косова и Метохије, где је често комбинована с криминалним деловањем или религијским екстремизмом. Коначно, одређени трендови у Европи, као и стварање осећаја претње од миграната довели су и до радикализације десничарске идеологије у региону, која такође може испољавати насилне форме понашања.

Q Да ли ВОА сарађује са страним обавештајним службама и како оцењујете њиху сарадњу?

– Сарађујемо с многобројним страним обавештајним службама и та сарадња напредује из године у годину. У времену када је тероризам глобална претња изузетно је важно размењивати информације и искуства ради остваривања сопствених надлежности. Истакао бих и квалитет сарадње у области обуке и образовања кадра, пре свега, аналитике.

Q Недавно је Агенција расписала конкурс за пријем лица у свој састав. Да ли сте задовољни одзивом? Колико људи се пријавило? Какав кадар тражићете?

– На конкурс за четири радна места, која смо због одлива кадра морали да попунимо, пријавило се више од 300 кандидата. Одзив је изнад очекивања и врло смо задовољни јер ћемо имати могућност да изаберемо квалитетне људе. Висок одзив још једном потврђује углед Министарства одбране, Војске Србије и Војнообавештајне агенције у јавности и чињеницу да смо пожељан послодавац. Ипак, не треба занемарити специфичност посла у Агенцији, који захтева врхунски кадар, а када то кажем, не мислим искључиво на стручно образовање. Оно је, наравно, важно, али постоји потреба да људи који раде у ВОА имају широко образовање и интересовања из различитих области – међународних односа, безбедности, политике... Тражимо социјално интелигентне, одговорне, флексибилне појединце, који знају да разликују битно од небитног и не нарушавају интегритет Агенције, патриоте и људе с високим моралним квалитетима, који су емоционално стабилни, вредни и колегијални.

Q У колико страних земаља имамо војна изасланства и да ли се ускоро планира отварање нових?

– У овом тренутку имамо 22 изасланства одбране и, што је најважније, наши изасланици су у свим значајним светским центрима и земаљама региона. То је оптималан распоред и у складу је са спољнополитичким приоритетима и финансијским могућностима државе. Наравно да бих као руководилац Агенције волео да проширимо мрежу изасланстава, уколико се за то створе услови. На пример, због војноекономске сарадње било би добро да имамо војно изасланство у некој од земаља Латинске Америке, те се надам да ће се у будућности створити услови за то.

Q Каква је сарадња с институцијама које спроводе контролу рада ВОА?

– Сарадња са свим надзорним и контролним институцијама заиста је одлична и одвија се уз обострано уважавање, што доприноси квалитету рада. Војнообавештајна агенција има специфичне и изузетно одговорне задатке, тако да је наш циљ квалитетна, искрена и отворена комуникација и с Одбором за контролу служби безбедности Народне скупштине и са Генералним инспектором служби.

ОДГОВОР НА ПРОМЕНЕ У ОКРУЖЕЊУ

Пуковник Зоран Стојковић истиче да Војнообавештајна агенција не заостаје за сличним службама развијених земаља и да се процес прилагођавања савременим токовима у обавештајној делатности непрекидно одвија. У таквим настојањима важна је подршка руководиоца у Министарству одбране.

– Министар одбране је разумео и подржао захтеве Агенције, чије испуњење представља наш одговор на промене у стратешком окружењу. У том смислу, предстоје нам извесне организационе промене, ради унапређења наших обавештајно-оперативних способности – наглашава пуковник Стојковић.

Као пример навешћу да је прошле године Одбор за контролу служби безбедности остварио непосредан надзор рада ВОА, што значи да су чланови тог тела могли да виде тражену документацију, пружени су им подаци и информације о раду и дати одговори на питања у вези с на-

шим радом, у складу с њиховим надлежностима, али и ограничењима прописаним законом. Осим тога, прошле године члановима Одбора два пута сам поднео писани извештај о раду Агенције, који је разматран на затвореним седницама. Са задовољством истичем да су чланови Одбора позитивно оценили рад наших припадника и дали пуну подршку даљем ангажовању на задацима из наше надлежности.

О Војнообавештајна агенција пружа и обавештајну подршку нашим припадницима у мултинационалним операцијама. Која од мисија, према Вашим сазнањима, носи највеће ризике?

– У овом тренутку припадници Војске Србије ангажовани су у десет мултинационалних операција, од којих је шест под окриљем Уједињених нација, а четири Европске уније. Највећи безбедносни изазови везани су за афричке државе Централноафричку Републику и Мали. У Централноафричкој Републици помирење између сукобљених страна још траје, а процес разоружања, демобилизације и реинтеграције у цивилно друштво споро се одвија. У Малију се, такође, отежано одвија процес имплементације мировног споразума, а терористичке снаге на северу земље настоје да дестабилизују читаву државу и регион.

Највећи контингент наше војске налази се у Либану, где владају политичке трзавице, али и опасност од преливања сукоба из Сирије и Ирака. Мисија на Кипру одвија се у најстабилнијим условима. Имајући у виду разноврсност ангажовања припадника Војске Србије у међународним мисијама, Војнообавештајна агенција с посебном пажњом приступа припреми контингената који одлазе у иностранство. Том приликом указује им се на све изазове с којима се могу сусрести у новим срединама, од географско-климатских карактеристика, културолошких особености, до политичко-безбедносне ситуације.

О Шта ће бити највећи изазови у раду Агенције у наредном периоду?

– Агенција се, попут осталих савремених обавештајних, а пре свега војних служби, суочава с изазовима предвиђања и одређивања вероватноће остваривања одређених појава. Извесност је можда била парадигма и обележје времена које је иза нас, а данас је брзина којом се одвијају догађаји на глобалној сцени екстремна, што усложњава процес предвиђања. То представља један од највећих изазова за објективно сагледавање изазова и ризика и отежава процену политичких и безбедносних прилика у свету и региону.

О Како оцењујете сарадњу са сродним службама у Србији – ВБА, БИА...?

– Сарадња је свакодневна, врло професионална и у великој мери доприноси јачању обавештајно-безбедносних капацитета наше земље. Једино добром сарадњом можемо остварити заједнички циљ – очување безбедности свих грађана Србије и припадника Министарства одбране и Војске Србије. ■

Редакција магазина „Одбрана”
Снимео Јово МАМУЛА

НАЈПЛЕМЕНИТИЈИ ПОДВИГ ГОДИНЕ

НАГРАДА ЗА ХЕРОЈСКИ ЧИН

Старији водник Иван Ристић добитник је традиционалног, престижног признања „Вечерњих новости” за најплеменитијег појединца у минулој години, јер је 5. октобра положио испит човечности, када се голорук бацио на насилника и спречио убиство

12 ■

У Скупштини Београда 13. фебруара свечано су уручене плакете за најплеменитији подвиг године, које 55. пут заредом „Вечерње новости” додељују појединцима и организацијама који су својим херојским, хуманим и несебичним делима обележили годину за нама.

У традиционалној акцији „Најплеменитији подвиг године” жири, којим је председавао академик Матија Бећковић, одлучио је да старијем воднику Ивану Ристићу из Лесковца припадне престижно признање најплеменитијег појединца у минулој години. Старешина Прве бригаде Војске Србије у Панчеву положио је 5. октобра испит човечности када се голорук бацио на насилника и спречио убиство. Наочиглед многобројних посматрача, Иван је, ризикујући свој живот, спасао живот жене коју је мушкарац покушао да убије ножем. Док су десетине његових суграђана немо посматрале драму, старији водник Ристић се храбрим делом на најбољи начин придружио подвижницима.

Признање за показано херојство уручио му је главни и одговорни уредник „Вечерњих новости” Милорад Вучелић, а међу првима су му на добијеном признању честитали министар одбране Александар Вулин, командант Копнене Војске генерал-потпуковник Милосав Симовић и командант Прве бригаде бригадни генерал Жељко Петровић.

ПРИЗНАЊЕ И ОД ВОЈНОГ ВРХА

Министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић наградили су старијег водника Ивана Ристића и његове колеге, заставника Горана Васића и десетара Јована Ћокића, бесплатним седмодневним боравком на Тари.

Сећајући се тог 5. октобра, када је камионом из Касарне „Народни херој Стевица Јовановић” у Панчеву кренуо на задатак, каже ништа није наговештавало да ће то бити дан који ће му заувек бити урезан у памћење.

Све се, прича командир одељења у 11. пешадијском батаљону Прве бригаде, догодило као у филму.

– Дан у касарни кренуо је уобичајено, па сам мало после осам часова, са возачем, десетаром Јованом Ћокићем, сео у камион и кренули смо, ненаоружани, на задатак – објашњава Ристић, додајући да су, док су на рампи чекали на излазак из касарне, видели како насилник испред пијаце туче жену неким штапом, који се од силине удараца сломио.

С обзиром на то да се насилник удаљио Ристић је помислио да је жениној агонији дошао крај. Ипак, преварио се. Показало се, објашњава он, да је насилник у ствари отишао до аутомобила по нож. У тренутку док је Ристић завршавао формалности за излазак из касарне, приметио је да је насилник почео да убада несрећну жену.

– Чим се камион помакао неколико метара од улаза у касарну наредио сам возачу да непрекидно труби. Када сам искочио из камиона, трком сам кренуо према насилнику, који је већ успео да несрећну и пребијену жену убоду ножем више пута – прича Ристић, пренеражен чињеницом да се око те језиве сцене формирао круг од неколико стотина посматрача у цивили, који нису реаговали.

Како прича, у тренутку када је трчао према насилнику с ножем, није ни помислио на то да би његова супруга могла да остане без мужа, а девојчице без оца... Тога је тек касније постао свестан.

– Показало се да сам стигао до њега баш кад је оштрицу примакао њеном врату. Бацио сам се на њега свом тежином и оборио га на земљу. Руком сам му притискао врат јер је покушао да ме угризе, а другом руком притискао сам његову десну руку, у којој је држао нож. Брзо су стигли заставник Горан Васић, командир страже, и возач Ћокић, па су ми помогли да га савладамо – каже Ристић, додајући да је врло брзо стигло и војно санитарско возило, у које су сместили већ готово полумртву жену. Стигла је и патрола полиције да приведе насилника. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

ПОРОДИЦУ ВИЂА ВИКЕНДОМ

Старији водник Иван Ристић, командир стрељачког вода у 11. пешадијском батаљону Прве бригаде, рођен је 1978. године у Лесковцу. После завршене Средње стручне војне школе за подофицире у Пожаревцу, 1999. године упућен је на тадашњу караулу „Добрња”, код Шида, где му и сада живе супруга Весна и ћерке Јована и Мила, које виђа само викендом. Од 2006. године службује у панчевачкој касарни „Стевица Јовановић”.

Том приликом, старији водник Ристић истакао је да признање „Најплеменитији подвиг године” није очекивао, али да му много значи, поготово ако има у виду ко су му били конкуренти.

– Када погледам њихове подвиге схватам да сви они заслужују сваку награду и пажњу – каже Ристић, који у Војсци ради већ 20 година. Његов херојски чин није остао непримећен ни код претпостављених ни код потчињених, који су поносили прво на његов подвиг, а затим и на добијено признање.

Ристић напомиње да му је највећа награда што је жена коју је спасио преживела и што се опоравља. Каже да нема дилему да ли би поново некеме прискочио у помоћ, а да има прилику да све уради поново, учинио би исто, само би био бржи, како би повреде биле мање.

ПОЖАР НА ВОЈНОМЕДИЦИНСКОЈ
АКАДЕМИЈИ

СПАС У ПРАВИ ЧАС

Од пожара који је 25. јануара избио на ВМА прошло је месец дана. Направљен је елаборат за санацију дела који је горео и сви даљи кораци реализоваће се преко Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране. До сада је оспособљено најнужније. Штета није мала, али је могла да буде много већа да комплетан састав који је тада био на ВМА није реаговао у право време на одговарајући начин. Најважније је да није било људских жртава нити икаквих последица по здравље пацијената ВМА.

Каже се да су ватра и вода добре слуге, а зли господари. И свеједно је да ли је пожар или поплава, јер и једно и друго наноси велику штету ако се отме контроли. А једна од тих недаћа догодила се на ВМА 25. јануара. Медијима се брзо проширила вест да је избио мањи пожар на четвртм спрату ВМА у делу Поликлинике, односно функционалних дијагностика реуматологије и хематологије, где нема лежећих пацијената, те да захваљујући реакцији запослених у пожару нема повређених особа. Брзом интервенцијом ватрогасаца пожар је саниран у 20.30 часова. На лице места убрзо је стигао министар одбране Александар Вулин, кога је за-

ступник начелника ВМА пуковник проф. др Мирослав Вуко-сављевић известио о размерама пожара и о најважнијој чињеници – да није било људских жртава нити икаквих последица по здравље пацијената ВМА.

Шта се у тих сат времена гашења пожара догађало у тој установи, а и након тога, говори наша прича.

Прича ватрогасца

– У 19.30 примили смо телефонску дојаву пожара од контролног центра Ватрогасног вода ВМА да се на 4. спрату, у делу зграде преко пута гастрофункционалне дијагно-

ПРВИ МЕЂУ ПРВИМА

У саставу екипе Ватрогасног вода ВМА из две смене, који су први санирали пожар били су Љубиша Радуловић, Славољуб Дељанин, Радомир Костић, Миливоје Манојловић, Јелица Вукадинов, Горан Ристић и диспечер Стана Станишић.

стике, осећа неки мирис. Одмах по пријему био сам на лицу места. Уз пут до места пожара срео сам дежурног електричара и замолио га да одмах пође са мном како би помогао уколико је нешто везано за електроинсталације. Када смо дошли на место пожара у малом ходнику функционалне дијагностике реуматологије видели смо блажи дим из спуштеног плафона. Међутим, када смо склонили 2–3 талпе са спуштеног плафона, видели смо да је горе огромна количина дима и да је почело да гори. Претила је опасност да се пожар прошири на суседне кабинете, односно суседне просторије. С обзиром на то да је било велико задимљење у плафонском делу изнад шалтера, одмах сам позвао контролни центар да пошаље појачање – још расположивих ватрогасаца. Рекао сам да донесу заштитну опрему, апарате са кисеоником, боце за дисање, изолационе апарате – присећа се тих тренутака војни службеник Љубиша Радуловић, командир 1. одељења у Ватрогасном воду ВМА.

Каже да је срећна околност била што се пожар десио у 19.30, у време када колеге из дневне смене замењују они из ноћне, па их је било дупло.

– До њиховог доласка започео сам гашење расположивим средствима – ручним ватрогасним апаратима. Како су колеге пристизале доносили су апарате са других делова објекта, тако да су се на крају сви из Ватрогасног вода укључили у гашење пожара – наставља причу Радуловић.

ТЕХНОЛОШКИ И ГРАЂЕВИНСКИ СЛОЖЕН ПРОСТОР

Зграда ВМА није само велика болница, већ је технолошки и грађевински сложен простор, са изузетном мрежом свих могућих инсталација – електричних, машинских, водовод и канализације, гасова... Простире се на око 200.000 квадрата корисне површине, а у њој се потроши електричне енергије колико и у Крагујевцу. Игре великих бројки даље казују следеће – троши се 50 кубика воде на сат, има 22.500 разних тачећих места (што славина, што прикључака за апарате), има 230 километара канала за ваздух, а кад је реч о термоенергетским постројењима, око 1.800 km цеви. Само за грејање тог објекта треба око 14,5 kW енергије на сат. И још нешто, када уђете на један крај зграде, дођете до другог краја и вратите се, ви сте прешли пола километра.

Каже да им је помагало и дежурно особље из Одељења за инфраструктуру ВМА. Поред електричара, који је одмах дошао са Радуловићем, убрзо су пристигле његове колеге, дежурни водоинсталатер, грејачи, климатизери, аутоматичари. Укупно, тридесетак људи.

– И поред свих нас видео сам да не можемо да се изборимо са пожаром. Око 19.50 назвао сам нашег диспечера да позове ватрогасну бригаду МУП-а, јер они долазе са већим бројем људи и са возилима, те могу пожар да гасе и споља и са возила – прича Радуловић.

– Задимљавање је било толико да се ништа није видело. Нису помагале ни лампе. Могли смо само да се споразумевамо додирима и покретима, јер ни-

смо могли да причамо под маскама. Међутим, урадили смо шта је требало – затворили смо врата од тог ходника, активирали ручне јављаче да би се спустиле клапне које служе да пресеку доток кисеоника у зону пожара и да се спречи задимљавање. Међутим, дим је у доброј мери већ отишао у централни део зграде. Диспечер је тада позвао запослене из Одељења за инфраструктуру ВМА, из ватрогасног вода, руководећи кадар и сви су се појавили за кратко време на ВМА – каже командир 1. одељења у Ватрогасном воду ВМА и додаје да су се у међувремену и остали запослени организовали да помогну – неко је отварао прозоре, неко скупљао воду спрат ниже.

Док су ватрогасци са ВМА локализовали пожар и спречавали да се шири даље, пристигли су и припадници ватрогасне бригаде и уз њихову помоћ у 20.13 часова све је било завршено.

Референт заштите од пожара на ВМА војни службеник Бобан Ђурић додаје да је ватрогасна бригада МУП-а дошла са 30 људи, али је у гашењу учествовало једно њихово одељење. Остали су били у резерви.

– Из бригаде је било највише припадника Ватрогасно-спасилачке јединице Вождовац, са пет возила и 14 ватрогасаца – каже Ђурић и истиче да је пожар захватио површину од 60 квадратних метара, односно око 500 квадрата ако се рачуна и површина зидова, с тим да је велика штета и на бочним суседним просторијама. Ту су нагореле тапете, инсталације...

Наши саговорници причају да није претила опасност за лежеће пацијенте са клиника, јер их у том делу зграде нема. Евакуисано је само троје запослених са кабинета за разбијање камена у бубрегу јер је пожар избио у њиховом ходнику, али је дим који се ширио зградом био главни проблем.

– Када је пожар локализован приступило се спречавању ширења воде како би се сачувала опрема, махом скупочена, јер је приликом гашења утрошено око 10 кубика воде која је морала негде да оде. А отишла је на 3. спрат, тачније у два института, за патологију и судску медицину и Институт за трансфузиологију и хемобиологију. У гашењу пожара много је помогло запослено дежурно особље, медицинске сестре, техничари и ја бих их све похвалио. Жао ми је што не можемо побројати сва имена јер је било много и оних који су дошли од куће. Неке су звали, а неки су чули и самоиницијативно дошли да помогну – прича заставник прве класе Дарко Умићевић, командир Ватрогасног вода ВМА и додаје да су после прикупљања и склањања вредне опреме наставили дежураре на месту где је избио пожар, до сутра ујутру. Сутрадан је, како је рекао, стигла екипа из МУП-а која је вршила увиђај по службеној дужности и констатовано је да су се запалиле електричне инсталације на плафону.

Наставак приче испричао је заставник прве класе Момчило Марић, који руководи Сектором за одржавање чистоће.

– Када ме је позвао дежурни официр, у 20.45 минута предузео сам мере из моје надлежности. Ангажована екипа била је спремна већ у 21.00 час. Требало је да машинама скупимо воду која је коришћена за гашење, а приликом пожара дошло је и до оштећења водоводних инсталација. Док смо чекали одобрење ватрогасаца да уђемо у део објекта који је горео, били смо ангажовани у Операционом блоку јер се вода појавила и у делу где су лежали пацијенти који су тог дана оперисани. Прву паузу моја екипа направила је у четири сата ујутро, а радили смо непрекидно 24 сата на том послу. У први мах дошло је нас седморо, а други дан ангажовали смо још 23 човека. Наредна два дана на санирању последица пожара само из моје екипе било је 30 људи, а чистили смо у сарадњи са Одељењем за инфраструктуру ВМА – истиче заставник прве класе Марић.

Грађевинско-техничка страна

Запослени у Погону за термоенергетска постројења и инсталације и Погону за грађевинске и водоводоинсталатерске радове, који припадају Одељењу за инфраструктуру ВМА, раде 24 сата свих 365 дана у години и увек је неко ангажован у дванаесточасовном сменском раду. Они одржавају зграду ВМА, која је изузетно сложен технолошки и грађевински простор, са мрежом свих могућих инсталација – електричних, машинских, затим водовода, канализације, гасова... И они су били укључени у гашење пожара.

– Кад је избио пожар и по позиву колега укључио се аутоматичар у сменском раду, који је почео да искључује системе климатизације. Одмах се укључио и дежурни грејач, односно монтер централног грејања, да помогне где је могуће око инсталација. Дежурни у подстаници морали су синхронизовано да наступају и да гасе систем за пару која долази из Војне академије, како би се смањио притисак, јер смо овде морали да искључујемо неке уређаје. Због пада

притиска био је укључен и радник у разводном постројењу. Све је морало да се ради организовано како би се зауставило даље ширење ваздуха и како би што мања количина дима отишла горе, где су стационарни болесници. Командант ватрогасно-спасилачке јединице МУП-а рекао је да се не укључују наши системи вентилације, већ да се отворе прозори и врата на терасама, како би се природним путем решило одимљавање. А кад је он дао дозволу, ми смо

укључили наше системе за извлачење ваздуха. После су нам се придружили и наши запослени, који су позвани од куће. Осим тога, на етажама испод 4. спрата требало је да се отворе плафони, апарати прекрију најлонима и заштите од воде која се цедила са талпи – каже машински инжењер Миодраг Вукмировић, руководилац Погона за термоенергетска постројења и инсталације.

Његов колега грађевински инжењер Милутин Вокић, руководилац Погона за грађевинске и водоводоинсталатерске радове, истиче да је све санирано и да не раде само кабинети који се настављају на простор који је горео према другој страни објекта.

– Како се централни електроормани налазе на једној страни, све што је од каблова било до тог простора, донекле је и сачувано. Изгорело је оно што је прошло кроз тај простор, тако да би тамо требало да се уради комплетно нова инсталација. Сада не раде три дијагностике – реуматолошка, хематолошка и део дијагностике нефролошке клинике где се врши разбијање камена у бубрегу. Две су пресељене на друго место, а трећа је специфичан простор са радиолошком заштитом и не може да се измести. До тог места све је имобилисано и пуштено у рад. Такође, све је пуштено у рад испод и изнад тог простора и сада ради све што је било заустављено у моменту по избијању пожара – каже инжењер Вокић.

На месту пожара оштећене су и водоводне инсталације, из којих је након гашења вода наставила да излази у великој количини, али су они успели да је зауставе.

– Треба истаћи да је у моменту кад је јављено да је избио пожар на објекту био један водоинсталатер, а да их је за пола сата било шест. Издвојили смо сва места која су била оштећена, исекали инсталације да ту више нема напајања воде, ставили вентиле и пустили даље да раде. То је било нужно јер је изнад лабораторија која мора да има стално напајање због анализа које се раде 24 сата. Све је врло брзо решено и већ сутрадан је пуштена вода и могли су да наставе свој посао – прича инжењер Вокић.

На свим просторима који се налазе испод места пожара имали су проблем јер су спуштени плафони специфичне конструкције – сваки сегмент је као кадица и у њему се купи вода. Сваки од њих морали су да скину и оцеле, а када је престала да цури вода и да га врате на место, очисте, оперу и пусте у функцију. Осим тога, разбијени су и прозори јер се кроз њих улазило, а неки су попуцали од високе температуре. Њих су принудно затворили. Од високе температуре почели су да се топе и алуминијумски делови прозора. Према проценама ватрогасаца, у горњим деловима конструкције температура је била око 700 степени, јер је тачка топљења алуминијума 660,3 степени Целзијуса. То је сада све на неки начин конзервирано и чека да почну да се уклањају последице пожара.

До сада је оспособљено најнужније. Људи из аутоматске регулације доста времена уложили су у полагање нових пнеуматских каблова, електричари су одрадили велики део посла, а укључиле су се и друге службе. Решено је питање и инсталације деми и омекшане воде, водоводне инсталације, како не би дошло до хаварије која би направила додатне проблеме.

На питање када ће почети радови на отклањању последица пожара, наши саговорници рекли су да је до сада свако одрадио свој део посла и направљен је елаборат за санацију. Све је припремљено – документација, урађен премер радова, дате су одређене процене и сада елаборат улази у поступак реализације. Сви даљи кораци реализоваће се преко Управе за инфраструктуру СМР МО.

Инжењери се надају да ће се то решавати по убрзаној процедури.

– Добили смо задатак да у што краћем року направимо премер радова са планским ценама, које би дале коначну цифру. То смо, наравно, урадили и предали Министарству одбране, где ће се одлучивати о даљим корацима. Носилац посла биће Војнограђевински центар, који ће одабрати извођача радова. Надамо се да ће се тај простор ускоро довести у првобитно функционално стање. Ван функције нам је уређај за разбијање камена, који је потребан. У реуматолошкој дијагностици имамо апарат остеодезинтометар, који снима густину костију и неопходно је да што пре проради. Имамо хематолошку дијагностику где се дају дневне хемиотерапије, која је сада принудно пребачена у други део објекта, и реуматолошку функционалну дијагностику, чији је део пребачен на Клинику за реуматологију од које је одузето девет кревета – истиче инжењер Вукмировић.

Наши саговорници кажу да штета није мала, али да је могла да буде много већа да комплетан састав који је тада био на ВМА није реаговао у право време на прави начин.

Утисци кадета

Пожртвост запослених и њиховој жељи да се спасе што је могуће више придружили су се и кадети. Стицајем околности тог дана дежурни на ВМА био је потпуковник Витомир Кипроски, начелник Одсека за војностручну обуку Медицинског факултета ВМА. Он каже да је након локализације пожара позвао команданта кадетске бригаде и замолио да пошаље на добровољној основи 30–40 кадета, јер је знао да ће бити потребна помоћ у санацији штете настале пожаром.

– Да сам рекао 100, знам да би толико и дошло – истиче потпуковник Кипроски.

У екипи младих људи који су похрлили ка ВМА била су 24 кадета са четврте године и 15 са треће године Универзитета одбране. Ми смо разговарали са четворо. То су кадети старији водници прве класе Наташа Панић и Хаџи Миодраг Младеновић, са Медицинског факултета ВМА, и Никола Алексић и Марко Борисављевић, смер Логистика одбране, са Војне академије. Они су дошли око 23.00 часа и задржали се до један по поноћи.

– Било је вече и многи су се спремали за повечерје, за ноћни одмор, а неки су и учили. Тада су прошли дежурни и питали ко хоће пође на ВМА да помогне, па смо ми са треће и четврте године обукли униформе и кренули – прича кадет Хаџи Миодраг Младеновић и износи своје утиске – Био је поплављен Институт за патологију, па гледали да њега прво санирамо, јер ту има много хемикалија и скупе опреме, посебно микроскопа који су свакодневно потребни за дијагностику пре

свега различитих тумора. Било је чудно радити у мраку, али ту су са нама били радници с ВМА који су пре нас урадили добар део посла.

– Нама са Медицинског факултета који свакодневно проводимо време на ВМА и знамо сваки кутак, поготово патологију, где смо претходних годину дана вежбали, полагали практични испит и писмени и усмени, било је тешко кад смо видели ту воду, осетили мирис паљевине. Мрак. Било је жалосно видети то јер је нама ВМА као друга кућа. У последње три и по године овде смо провели више времена него код куће – надовезује се на причу кадета Наташа Панић.

Сличне утиске имао је и кадета Марко Борисављевић. Он прича како је њима с Војне академије много значило што су уз њих биле колеге с Медицинског факултета ВМА јер су они знали све те ходнике и могли су да се снађу по мраку. Осим тога, како каже, буквално су их водили и објашњавали им шта је ту битно, на шта треба да обрате пажњу, где не би требало да улазе.

Када смо их питали шта ће запамтити, кадета Младеновић је рекао:

– Мене је највише одушевило што су се сви јавили добровољно да помогну. Похвалио бих и Клинику за инфективне и тропске болести која нам је обезбедила маске и рукавице. Отишао сам код њих и замолио их да нам дају шта имају како бисмо се заштитили, а сестра нам је дала најбоље маске и рукавице.

Кадета Никола Алексић запамтиће заједнички рад.

– Када смо били на патологији, где је било највише воде, у једном трену смо се сви скупили и организовали тако да једни скупљају воду и пуне коффе, а други да их празне. Људи су се буквално гурали и говорили дај мени, дај мени, само да се што више ради. Били смо јако мотивисани и много више кадета би дошло само да је било потребе.

Из свега што се десило, каже, требало би да извуку поуку. Наиме, до тада можда нису придавали велики значај

НЕСЕБИЧНА ПОМОЋ И СОЛИДАРНОСТ

– Пожар је избио у делу функционалне дијагностике за хематологију и реуматологију ВМА у којем на срећу нема пацијената. Због дима у делу стационарног лечења ВМА само део пацијената био је пресељен са виших на ниже спратове. Међутим, и они су током исте вечери враћени у своје постеле – рекао је пуковник проф. др Мирослав Вукосављевић и истакао да нема људских жртава нити икаквих последица по здравље пацијената ВМА, осим дима који су осетили пацијенти на спратовима најближим делу у којем је избио пожар.

Вукосављевић је рекао да још није у функцији део кабинета који је био захваћен пожаром, а у којима су се обављали прегледи хематолога, реуматолога, гастроентеролога, нефролога. Међутим, прегледи за грађане омогућени су већ сутрадан привременим премештањем у друге организацијске јединице.

– Пожар је, захваљујући брзој реакцији запослених, ватрогасцима ВМА и ватрогасцима из цивилства, брзо угашен, а редован болнички рад настављен је са минималним изменама. Посебно бих хтео да похвалим реакцију запослених и кадета Војне академије и Медицинског факултета ВМА и да се захвалим надлежнима из Министарства одбране са министром Вулином на челу. То су ситуације у којима видите шта је лојалност и посвећеност послу. То су и тешки тренуци у којима знате да ће препреке, захваљујући несебичној помоћи и солидарности, бити превазиђене – рекао је проф. др Вукосављевић.

заштити од пожара, не рачунајући да тако нешто може да се деси.

– Мени је у том моменту прво пало на памет колико значи наша обученост и како је изузетно важно знати употребити апарат и спречити веће последице пожара. Не знам како је до свега тога дошло и да ли је могло да се спречи, али је јако важна свест о томе да опасност увек вреба и да последице могу бити катастрофалне. Овде је очито била брза реакција свих запослених.

Пресудна брза реакција

Почетни пожари на ВМА нису реткост. Референт заштите од пожара на ВМА Бобан Ђурић истиче да су они током 2017. године имали 11 дојава пожара којима је узрок била неисправна електроинсталација, али су многи угашени у почетној фази, јер постоји аутоматска дојава пожара.

– Међутим, немамо тај систем у делу зграде где је избио пожар. Да га је било, не бисмо о овоме ни причали. Ми инсталирамо аутоматске јављаче пожара на сваки део објекта који реновирамо, али то иде постепено. Ти уређаји коштају, али мислим да је то много мање од штете која може да нас снађе – каже Ђурић и истиче да је ватрогасац Радуловић.

Да није после брзо реаговано, да није свако одрадио свој део посла, да нису дошли ватрогасци, наши саговорници кажу да би могла да се деси катастрофа – пожар би се проширио на 5. спрату, где је лабораторија, биохемија, где има боца под притиском и скупоцене дијагностичке опреме... Други се пак питају шта би било да се пожар десио у 23.00 часа, када је дупло мање људи.

– Сада ми све то изгледа као нека добро организована вежба. Да смо се договорали, не знам да ли бисмо тако могли да изведемо – закључује Љубиша Радуловић.

Ми констатујемо да понекад поред добре организације и добровољног ангажовања запослених помогне и срећа. Исте ноћи у једној болници у Јужној Кореји, шестоспратној згради, избио је пожар у коме је било 40 мртвих. ■

Мира ШВЕДИЋ

СРБИЈА И БОРБЕНА ГРУПА HELBROC

ЕВРОПСКИ КОРАК СРПСКЕ

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић потписао је 8. новембра 2016. године у Бриселу *Ноту о приступању Србије Техничком споразуму о успостављању борбене групе Европске уније – HELBROC. Осим што представља евидентни допринос процесу придруживања Европској унији, учешће ће Војсци Србије обезбедити нова искуства и унапредити партнерску сарадњу и регионалне односе.*

Ноту о приступању Србије HELBROC-у, који чине јединице оружаних снага Бугарске, Румуније, Кипра, Украјине и оквирне (водеће) нације Грчке, потписале су све државе учеснице. У овом тренутку очекује се званично обавештење од државе депозитара – Грчке да је завршена процедура према којој је Србије постала пуноправна чланица.

Имајући у виду да је HELBROC једина борбена група која је преузела обавезу да буде у стању приправности у првој половини сваке парне календарске године, то значи да ће, осим у првој половини ове, бити у готовости и 2020. године, од када је предвиђено и учешће Војске Србије са водом војне полиције, тимом за цивилно-војну сарадњу, до пет штабних официра и националним елементом подршке.

Потписивање Споразума компатибилно је с напорима за успешно отварање Поглавља 31 претприступних преговора Србије са Европском унијом, које се тиче заједничке спољне, безбедносне и одбрамбене политике и представља још једну потврду привржености Србије реформама и заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици Уније.

Како данас изгледа HELBROC, где би и у ком мандату борбена група могла бити употребљена, каква су искуства Грчке с тим форматом и каква су њихова очекивања, али и докле је Војска Србије стигла с припремама за приступање, нека су од питања на која смо потражили одговор у Атини, од капетана бојног брода Василиоса Белетсиотиса, портпарола грчког Генералштаба националне одбране, и Јоане Илиади, грчке аналитичарке која

ВОЈСКЕ

се бави темама безбедности, као и у разговору са потпуковником Срђаном Главоњићем, референтом у Управи за планирање и развој (Ј-5) Генералштаба Војске Србије.

Брзо размештање и флексибилна структура

Борбене групе су високо обучене самоодрживе јединице под командом Европске уније. Могу их чинити оружане снаге једне или више држава ЕУ или трећих држава, а по способности морају бити погодне за брзо реаговање и размештање и оспособљене за самостално извођење војних операција под вођством ЕУ у трајању од 30 до 120 дана. Састав сваке од борбених група планира се тако да обухвати све потребне облике борбене подршке, као и неопходна основна средства за размештање и одрживост.

Структура борбених група није фиксна, чиме је обезбеђена неопходна флексибилност, нужна како би се успешно одговорило специфичностима захтева конкретне операције. Најчешће је чини ојачани батаљон уз снаге за борбену подршку. Бројно стање у просеку се планира на 1.500 људи. За потребе спровођења специфичних операција, поморске и ваздухопловне снаге могу бити интегрисане у састав појединих борбених група, а у таквим случајевима бројно стање може бити повећано на више од 2.000 људи.

Портпарол грчког Генералштаба националне одбране капетан бојног брода Василиос Белетсиотис истиче да су борбене групе Европске уније облик снага за брзо реаговање, дизајнираних тако да буду распоређене када ЕУ одлучи да поступи у кризним ситуацијама.

– То може бити мултинационална формација коју формира оквирна нација или мултинационална коалиција држава чланица, која мора бити брзо распоређена и спремна за реаговање у року од пет до 10 дана – наглашава и подсећа да је борбена група HELBROC основана 2006. године, да су иницијалне државе чланице, осим Грчке као оквирне нације, Бугарска, Румунија, Кипар и Украјина, која под статусом „треће државе“ учествује од 2011. године. Србија је од 2016. посматрач, а званично се придружила у септембру 2017. године.

– Језгро борбене групе састоји се од грчког ојачаног батаљона, укључујући и по једну чету бугарских и украјинских оружаних снага, а ојачано је бројним јединицама за подршку у борби. Сви заједно чине војно ефикасан, брзо распоредив и кохерентни „пакет силе“ – каже Балатсиотис и додаје да HELBROC досад није употребљен у реалној ситуацији, али је, на начин који план предвиђа, био у стању приправности и расположив за деловање.

– Свака борбена група требало би да буде спремна да буде распоређена било где у свету – истиче портпарол Грчког Генералштаба националне одбране и појашњава да је потенцијално подручје операција тешко идентификовати унапред, па стога сви елементи морају бити оспособљени да раде у изазовним и непријатељским окружењима.

Портпарол грчког Генералштаба националне одбране капетан бојног брода Василиос Белетсиотис

Широк спектар могућих ангажовања

Према његовим речима, евентуално распоређивање спровешће се на комбинован начин, у складу са Техничким споразумом потписаним међу земљама учесницама, прилагођеном мисији и у зависности од подручја примене. Оквирна држава (Грчка) има одговорност да осигура одговарајућа средства и координира стратегијски транспорт од места размештаја борбене групе до зоне операције.

– Спектар операција за које је HELBROC припремљен подразумева извођење операције раздвајања страна у сукобу применом силе (Separation of Parties by Force – SOFP), укључујући управљање кризама, одржавање мира и обезбеђивање линија снабдевања, операције спречавања сукоба, превентивно размештање, здружене операције разоружања и операције ембарга, операције евакуације, затим неборбене операције евакуације и подршку у хуманитарним операцијама, као и помоћ приликом катастрофа и подршку у премештању миграната у безбедне зоне.

Белетсиотис подсећа да је HELBROC током првог семестра 2018. године у приправном периоду већ шести пут.

Наш преферирани оперативни центар је у Лариси, а команда HELBROC-а налази се у склопу сталне бригаде, коју обезбеђује штаб 71. ваздушно-покретне бригаде ПОНТОС КоВ

ОС Грчке. Програм обуке обухвата низ семинара и вежби како би обезбедили међусобно разумевање и зацртани ниво обуке. Процес сертификације је национална одговорност, па све чланице морају потврдити да њихов допринос испуњава дефинисане стандарде и критеријуме. Командант јединице са кључним особљем надгледа процес процене свих јединица како би упознали особље и њихове команданте и што боље сагледали њихове способности – каже капетан бојног брода и подсећа да након прве евалуације на нивоу јединице штаб снага такође бива сертифициван током завршне вежбе ТАЛОС.

Прикључење Србије, чије је ангажовање планирано у првој половини 2020. године, знатно ће унапредити способности и спремност борбене групе – закључује портпарол грчког Генералштаба националне одбране капетан бојног брода Василиос Белетиотис.

Допринос Србије регионалној безбедности

Јоана Илиади, грчка војна аналитичарка и уредница веб-портала www.armyvoice.gr, истиче да је учешће Србије у борбеној групи Европске уније јасан допринос регионалној безбедности.

– Много је изазова и актуелних претњи у непосредној близини европских граница и зато је веома важно бити део европске породице, укључујући и борбене групе, чиме једна држава дели заједнички напор за регионалну и ширу стабилност. Истовремено, рад и обука у мултинационалном окружењу промовишу сарадњу и интероперабилност оружаних снага – каже она и додаје да војно особље и институције имају корист и од

упознавања стандардизованих процедура и познавања „менталитета и стубова одбране и сигурности ЕУ“, али и због проласка кроз процес планирања непредвиђених ситуација и одговора на кризу.

Аналитичарка истиче и да не би требало занемарити ни корист од спровођења добре праксе, упознавања процедура и „научених лекција“.

Говорећи о грчком учешћу у борбеној групи HELBROC, Јоана Илиади истиче да та земља даје највећи допринос пројекту, а да 71. ваздушно-покретна бригада ПОНТОС обезбеђује команду снага, један ваздушно-покретни батаљон и друге јединице

Јоана Илиади

спремне за акцију, које броје 1.129 припадника.

Кипар учествује с медицинском јединицом од 31 члана, тимом војне полиције и 60 људи за подршку, Бугарска располаже пешадијском четом (94 лица и осам цивила), Румунију представља вод (34 особе), трочлани тим и исто толико службеника, док је за украјински допринос задужено 108 људи, укључујући и ангажовање авиона ИЛ-76МД.

На питање да ли су снаге за брзо реаговање, као нови одбрамбени концепт (PESCO) Европске уније, алтернатива и својеврсно „растерећење“ очекивања од НАТО-а, аналитичарка подсећа да многе државе чланице ЕУ нису у НАТО-у, па им нови модел омогућава да обезбеде војну сигурност, али да верује да ће сви „заједно радити на безбедности Европљана“.

Уредница реномираног веб-портала који се бави питањима безбедности нема информацију када ће Грчка, као држава депозитар, доставити званично обавештење да је завршена процедура према којој је Србије постала пуноправна чланица борбене групе, али истиче да постоји стандардна процедура за пријем и да треба очекивати да две војне администрације то реше ускоро.

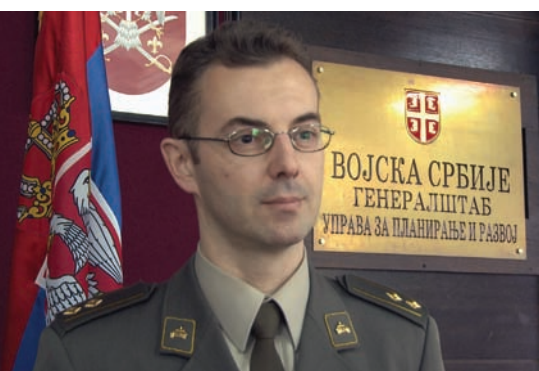
Српска порука сарадње

У Европи тренутно постоји 19 борбених група, а за најмање пет Србија је била пожељан партнер, па је од толико држава и добила позив за приступање. Ипак државни врх одлучио је да HELBROC буде формат првог српског учешћа у борбеној групи. Потпуковник Срђан Главоњић из Управе за планирање и развој (Ј-5) Генералштаба Војске Србије, образлажући такав избор, истиче да је током процеса придруживања Републике Србије Европској унији било неопходно да покажемо и одређене намере у спровођењу заједничке безбедносне и одбрамбене политике Уније.

– У складу с тим, Република Србија предузела је мере и кораке на ангажовању у мултинационалним мисијама Европске уније, где тренутно Војска Србије учествује у четири. Међутим, осим тога, било је веома битно бити и део концепта борбене групе Европске уније. Определили смо се за HELBROC, јер су њене чланице земље из региона, наши суседи и наше ангажовање је у функцији унапређења регионалних иницијатива, сарадње и унапређења оперативних способности, а и са финансијског становишта било је најоправданије бити део те групе.

Говорећи о обуци и процесу сертификације наших декларисаних капацитета за учешће, потпуковник Главоњић каже да је процес обуке и сертификације практично тек на почетку.

– Припремамо се у току ове и наредне године и то тако што ћемо морати преваходно да одаберемо кадар, а затим да реализујемо индивидуалну и колективну обуку штабних официра и јединица које су предвиђене за ангажовање, као и да усагласимо и потпишемо све потребне споразуме који ће се односити на подршку нашим снагама током ангажовања. Неопходно је реализовати све потребне вежбе сертификације, што на националном нивоу, што у оквиру саме борбене групе, како бисмо били спремни за ангажовање у првој половини 2020. године.

Поћуковник Срђан Главоњић

Кад је реч о припремама за ангажовање Војске Србије у борбеној групи, у току 2017. године њени припадници учествовали су на три вежбе као посматрачи и то у Румунији, на вежби сертификације вода за цивилно-војну сарадњу, на вежби сертификације вода војне полиције на Кипру и на командно-штабној вежби „ТАЛОС“, одржаној у новембру прошле године у околини Солуна. Да буде споменута „заслужује“ и НАТО евалуација „нивоа два“, одржана прошле године у Бази „Југ“, намењена сертификацији декларисаних јединица кроз концепт оперативних способности, који је један од механизма Програма „Партнерство за мир“. Једна од јединица која је тада поново прошла процес сертификације је и вод војне полиције предвиђен управо за ангажовање у борбеној групи HELBROC, сада у потпуности оспособљен и опремљен свим неопходним средствима за учешће у пројекту.

Најављујући будуће активности, потпуковник Срђан Главоњић каже да, што се тиче билатералних односа са Грцима, као оквирном нацијом, следи усаглашавање и потписивање свих релевантних споразума.

– С друге стране, током следеће године предстоји нам заједничко ангажовање на вежбама, прво на националним, зарад сертификације наше две јединице, вода војне полиције и тима за цивилно-војну сарадњу, као и завршна вежба сертификације комплетне борбене групе. Чека нас и низ активности које ћемо спровести код нас, кад је реч о избору и припреми кадра, како бисмо достигли неопходни ниво оперативних способности за учешће у борбеној групи.

Тим за цивилно-војну сарадњу, који као јединица не постоји у систему Војске Србије, још није формиран, али је у току процес припреме свих релевантних докумената како би се то десило – биће формиран као привремени састав, након чега ће бити одабрано људство и започети процес припреме и опремања.

– Одређени број припадника Војске Србије има искуства у активностима цивилно-војне сарадње код нас и током учешћа у мултинационалним операцијама, тако да не очекујемо неке посебне изазове у припреми тима за цивилну војну сарадњу, који ће бити ангажован као део снага за подршку у борбеној групи – каже потпуковник Срђан Главоњић из Управе за планирање и развој и додаје да је посебно битно прикупити потребна искуства како би у наредном периоду могли да размотримо да имамо такав тим, који ће проћи процес националне сертификације, као редовни састав у Војсци Србије.

На питање да ли је учешће у борбеној групи HELBROC корисно за процес приступања Србије Европској унији, потпуковник Главоњић каже да јесте и то из више разлога.

– Првенствено морамо имати у виду да ангажовање у борбеној групи извесно доприноси процесу придруживања Европској унији, а да тај корак доноси јасне користи Војсци Србије, јер стичемо одређена искуства, унапређујемо оперативне способности Војске али и партнерску сарадњу и регионалне односе, јер су и наши суседи укључени.

Чекајући формалну потврду

Иако нисмо добили конкретан одговор на питање о датуму, јасно је да је само питање дана када ће Министарство спољних послова Републике Грчке, које је и примило *Ноћу о приступању Републике Србије одбраненој групи HELBROC*, формалним актом обавестити све партнерске нације да је процедура потписивања окончана 27. септембра 2017. потписом начелника Генералштаба националне одбране Грчке адмирала Евангелоса Апостолакиса, током боравка министра одбране Александра Вулина у Атини. Када нота буде достављена, Србија формално постаје члан те борбене групе Европске уније. Иако се не зна када би и у ком мандату група први пут могла бити употребљена, сагледавајући безбедносне прилике у окружењу, јасно је да је реч о неопходном и озбиљном пројекту, који ће се тек развијати и веома је важно „бити у игри“ као активни учесник те значајне иницијативе.

Наше учешће представља и додатни показатељ привржености Србије европском путу и иницијативама за регионалну и ширу стабилност што на дуже стазе, сасвим извесно, доноси велику корист нашој земљи. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

ИЗ КРУШЕВАЧКЕ КАСАРНЕ „ЦАР ЛАЗАР”

УНАПРЕЂЕЊЕ ОБУКЕ И КАПАЦИТЕТА

Министар одбране Александар Вулин разговарао је у Регионалном центру АБХО, 9. фебруара, са учесницима вежбе међународног тима за помоћ и подршку у случају употребе хемијског оружја и представницима Организације за забрану хемијског оружја УН (ОПСВ). Састао се и са градоначелником Крушевца Јасмином Палуровић и начелником Расинског управног округа Браниславом Весићем, са којима је обишао Команду за развој Расинске бригаде и њену спомен-собу, те Центар за обуку логистике.

– Изражено је интересовање многобројних страних армија за обуку њихових припадника у Центру за обуку АБХО у Крушевцу. Осим што је најсавременије опремљен, обезбеђује изузетан стручни и предавачки кадар, па ће, стога, уз досадашњу улогу, у будућности бити и унапређен новим садржајима и капацитетима – рекао је министар Вулин.

Упућивање војника на одслужење војног рока на три месеца у јединице Војске Србије растеретило је професионалне војнике појединих задатака, а добровољцима пружио прилику да осете како изгледа живот и рад у јединици

Да Крушевац и Расински округ квалитетно сарађују с јединицама Војске Србије на њиховој територији потврдила је градоначелница Палуровић и истакла да ће се такав тренд наставити и у овој години, јер је народ усмерен на Војску, а њени су припадници увек на располагању грађанима. Реч је о квалитетном односу који илуструје висок одзив на позиве за резерву и

број оних који добровољно служе војни рок, с једне стране, и редовна помоћ Војске становништву приликом ванредних ситуација, с друге стране.

О току обуке и плановима, мисији и намени јединица у Крушевцу министар одбране информисали су команданти Команде за развој Расинске бригаде пуковник Сретен Зафировић, Центра за обуку логистике пуковник Драган Љубић, Центра АБХО пуковник Иван Лазаревић и 246. батаљона АБХО потпуковник Зоран Вукадиновић.

Командант Команде за развој Расинске бригаде истакао је да је гарнизон Крушевац веома специфичан.

– У њему се налазе Команда за развој Расинске бригаде, 246. батаљон АБХО, оперативна јединица из састава Копнене војске и два центра за специјалистичку обуку. Команда, пре свега, врши припрему за мобилизацију Расинске бригаде. Сваке године имамо све већи број припадника, односно лица које обучавамо. Током прошле године оспособили смо више од 350 људи, а за 2018. планирамо да ко 500 резервиста обнови војничка знања и вештине. Центар за обуку АБХО, најпознатији када је реч о нашој међународној војној сарадњи, и ове године биће носилац Мултинационалне вежбе „Балкански одговор”, на коме се очекује присуство представника осам земаља и исто толико у улози посматрача. Центар за обуку логистике је најупсленији у Војсци Србије јер годишње обучи више од 3.000 припадника. У 246. батаљону се успешно планира, организује и изводи противнуклеарно, хемијско и биолошко обезбеђење свих јединица Војске – навео је пуковник Зафировић. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

ИЗАЗОВИ МАЛОГ

Кадети 141. класе Војне академије, са студијских програма Логистика одбране, Менаџмент у одбрани и Јавне финансије, уз старије колеге из Батаљона војне полиције специјалне намене и јединица Команде за обуку, провели су у 51. скијашком полигону на Копаонику, како истиче командант капетан бојног брода Владимир Милинков, две захтевне седмице.

– Седамдесет пет кадета, разврстаних у осам група, извело је на полигону обуку у скијању, алпски програм, а реализовали су и садржаје из топографије, оријентације и патролног кретања у зимским условима по непознатом земљишту, као и теме из тактичке обуке – утврђивање зими, и наоружања с наставом гађања – каже капетан бојног брода Милинков и додаје да ток боравка није било проблема.

Током фебруара кадети Војне академије Универзитета одбране изводили су на Копаонику обуку у зимским условима

После разговора с начелником Рашког округа Небојшом Симовићем и председником општине Рашка Игњатом Ракитићем, и министар одбране Александар Вулин присуствовао је њиховој обуци на скијашкој стази „Мали караман“.

Према његовим речима, у наредном периоду Министарство одбране уложиће знатна средства у побољшање обуке и услова за рад свих наших припадника, посебно гимназијалаца и кадета, јер је војна елита која се ту школује понос Војске Србије и Србије.

Кадетима Академије обратио се и председник општине Рашка Игњат Ракитић, некадашњи репрезентативац Србије у скијању, који је изразио задовољство што је видео умеће будућих официра на снежним стазама.

– Веома сам поносан што обуку изводе на територији наше општине, а посебно желим да изразим задовољство због наставка добре сарадње између општине Рашка и система одбране.

На 51. скијашком полигону годишње различите облике војне обуке реализује више од хиљаду припадника наше војске, кадета Војне академије и ученика Војне гимназије. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

КАРАМАНА

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ И ВОЈСКА СРБИЈЕ У МЕДИЈИМА 2017.

ИНТЕРЕСОВАЊЕ С ДОБРИМ РАЗЛОЗИМА

Знатно већи број прилога у односу на претходни период штампа и телевизија посветиле су стандарду и статусу припадника нашег система одбране. Пројекат њиховог стамбеног збрињавања и субвенционисане државне станоградње имао је запажен публицитет и изразито афирмативан контекст. У врху интересовања, ипак, била је тема о наоружању и војној опреми. Анализирајући тоналитет објављених садржаја, проценат неутралних и позитивних објава на сличном је нивоу као и 2016. године.

Управа за односе са јавношћу система одбране, на одабраном узорку анализираних медија, регистровала је 12.022 прилога о Министарству одбране и Војсци Србије у 2017. години. Узорак је чинило десет дневних листова (*Полиџика*, *Вечерње новосџи*, *Данас*, *Блиц*, *Курир*, *Ало*, *Информер*, *Срџски џелеграф*, *Народне новине*, *Дневник*), девет недељника (*24 сџа*, *НИН*, *Време*, *Печџи*, *Нови магазин*, *Њусвик*, *Недељник*, *Сведок* и *Афера*), 11 телевизија (РТС1, РТС2, РТ Војводина, ТВ Пинк, ТВ Б92 (ТВ О2), ТВ Студио Б, ТВ Хепи, ТВ Прва, ТВ Наша, ТВ Коперникус, Н1) и један радио (Радио Београд 1).

Укупан број прилога о систему одбране Србије у прошлој години знатно је већи у односу на претходни период. Просечно су о темама из области одбране дневно (не рачунајући интернет портале) објављивана 33 прилога. У 2016, у традиционалним медијима – штампа и телевизија, објављивано је у просеку 24, а 2015. године 28 прилога.

Осим новина, телевизије и Радио Београда, Управа за односе са јавношћу пратила је и прилоге о систему одбране и у онлајн издањима штампе и телевизија, као и на интернет порталима. У тој врсти медија регистровала је 15.071 прилог.

Прес-клипинг, билтен у којем се налазе све објаве о Министарству одбране и Војсци Србије, на дневном нивоу, објављиван је свих 365 дана у години, што значи да су теме из области одбране свакодневно биле засту-

пљене у медијима. Просечан број страница прес-клипинга, заједно с интернет порталима, износио је 90 дневно. Рекордан број дневних објав забележен је поводом Дана ослобођења Београда, 20. октобра – прес-клипинг тога дана садржао је 481, а дан раније чак 453 стране.

Анализирајући тоналитет објављених прилога, може се констатовати да је и даље повољан. Преовлађују прилози неутралног усмерења – 81, позитивних је 14, а негативних пет одсто. У поређењу с претходном годином, запажа се незнатно повећање броја негативних објав, за два одсто, док је проценат неутралних и позитивних на сличном нивоу као претходне године.

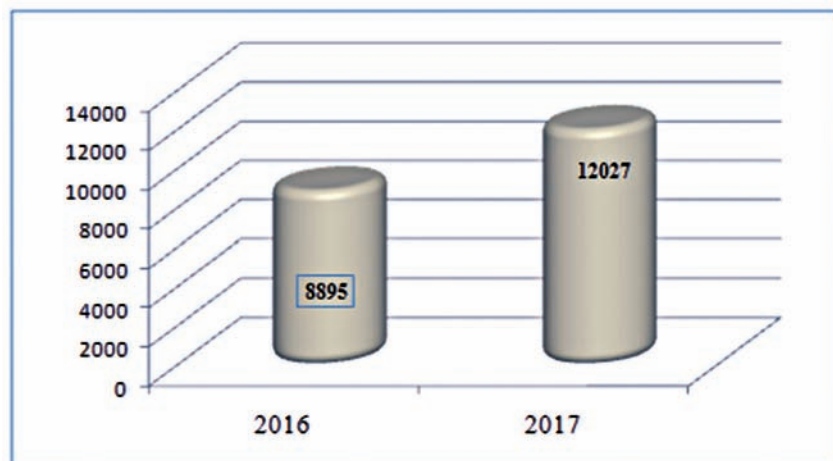
Медији који су објавили највећи број прилога с позитивном конотацијом (око 20 одсто) су *Блиц*, *Дневник*, *Народне новине*, *Вечерње новосџи*, *Ало* и *Срџски џелеграф*, међу телевизијама Први програм Радио-телевизије Србије, Телевизија Пинк и Телевизија Студио Б. Највише негативних објав забележено је у дневним листовима *Данас*, *Курир*, као и недељницима *НИН* и *Време*, а међу телевизијама највише негативних прилога објавила Телевизија Н1.

Топ теме

У врху интересовања медија претходне године била је тема о наоружању и војној опреми. Она је у медијима по заступљености била на другом месту (претпрошле године била је на једнаестом, а 2016. на петом месту). Долазак авиона из Руске Федерације изазивао је изузетно интересовање медија током целе године и у периодима најаве и по допремању на Аеродром *Баџајница*.

Добром медијском покривању и афирмацији прилога допринеле су првенствено најаве од државног и војног врха, а затим и медијски наступи лица из Министарства одбране и Војске Србије.

Знатно већи број прилога у односу на претходне године медији посветили су стандарду и статусу припадника нашег система одбране. Иницијативе председника Републике и ми-

нистра одбране за побољшање њиховог материјалног положаја имале су за последицу и већи број написа. До 2014. године, стандард и статус су се у поретку налазили иза 30. места по заступљености у медијима, док су 2017. достигли 12. позицију.

Прилози су махом садржали најаве о побољшању стандарда и материјалног положаја припадника Министарства одбране и Војске – повећање зарада и дневница, увођење солидарних награда за рођење детета, рефинансирање стамбених кредита, те исплату бонуса. Медије у Србији занимала је и иницијатива за решавање стамбеног питања припадника сектора безбедности. Пројекат њиховог стамбеног збрињавања и субвенционисане државне станоградње имао је запажен публицитет и изразито афирмативан контекст.

Интересовање медија

У поретку тема за које су медији исказали највеће интересовање, активности министра одбране и у 2017. години имају водећу позицију (идентична ситуација је и претходних десетак година). Око 40 одсто од укупног броја објављених прилога о систему одбране односи се на поменути садржај. Иако је њихов проценат у првој половини године био највећи, уочљив је додатни пораст после именована Александра Вулина за министра одбране у другој половини 2017. Ради поређења, у првих шест месеци просечан број прилога на месечном нивоу о активностима министра одбране у штампи и на телевизијама био је 237, док је у другој половини године био двоструко већи – 562 прилога.

С пажњом су пропраћене и активности начелника Генералштаба Војске Србије (њихова заступљеност

износи осам одсто од укупног броја прилога, што је на нивоу вишегодишњег просека). О активностима генерала Диковића медији су извештавали уобичајеним публицитетом. Тоналитет прилога био је изузетно повољан, а највећи број неутралног усмерења.

Посматрајући обим публицитета о учешћу јединица Војске Србије на домаћим и међународним војним вежбама издвајају се приказ Слобода 2017, вежба Челик 2017, као и демон-

страција наоружања и војне опреме у Никинцима. Кад је реч о међународним вежбама, медији су највеће интересовање показали за вежбе *Словенско брајсџиво 2017*, *БАРС*, *Платинасти вук* и *Зима 2017*. Тоналитет извештавања био је позитиван, а истакнуте су оцене о професионалности и увежбаности припадника наше војске.

Ванредни догађаји, међу којима неколико и с трагичним последицама, нису имали негативан и продужен публицитет (несреће, поготово с људским жртвама, представљају, најважније, у медијском смислу, потенцијал за продужено извештавање и негатив-

ван тоналитет). Извештаји су готово у потпуности били ослоњени на званичне информације Министарства одбране и Војске Србије. Реч је првенствено о удесу школско-борбеног авиона *суџергалеб Г4* почетком априла 2017. године, несрећи у Техничко-ремонтном заводу у Крагујевцу 28. фебруара, затим саобраћајној несрећи 23. фебруара, када је аутобус са припадницима Четврте бригаде, на релацији Ниш–Врање, слетео с пута, те инциденту у Војној гимназији, приликом кога је ученик четвртог разреда ножом повредио једну ученицу.

Прилози о међународној и цивилно-војној сарадњи налазе се у врху интересовања медија последњих неколико година, а извештавање о њима и протекле 2017. имало је позитивно конотиран и промотиван карактер. То се посебно односи на извештаје и неколико репортажа о уче-

шћу припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама.

О синдикату у Војсци објављено је 280 прилога (сличан број објављен је и 2016. године). Дневни листови *Данас* и *Курир*, као и телевизија Н1 најчешће су извештавали о активностима Војног синдиката Србије.

У истраживањима јавног мњења прошле године, Војска Србије два пута се нашла на првом месту по поверењу грађана (истраживање агенције Дип Дајв и Кровне организације младих), док је, на основу анализа агенције Фактор плус, Војска имала трећу позицију, иза СПЦ и председника Републике.

Део медија забележио је и да су, према истраживању агенције Прага, међу државним и политичким институцијама, Влада Србије и Министарство одбране, имали најбоље односе с медијима.

На друштвеним мрежама

Посматрајући активност и наступ на друштвеним мрежама, Министарство одбране и Војска Србије и даље су најактивнији део државне управе. Досег циљне јавности на интернет медијима у благом је порасту у односу на претходну годину.

Фејсбук страница Министарства и Војске забележила је 212.515 свиђања. Максимални досег објаве на тој мрежи забележен је у децембру 2017. (био је је на нивоу од 116.000 корисника, а регистровано је 92.700 реакција грађана, односно свиђања, делења и коментара). Позитиван пријем на Фејсбук имале су информације о вежби Зима 2017, с досегом више од 36.000 пратилаца и ангажовањем од 3.900, као и испраћај припадника Треће бригаде у мултинационалну операцију UNIFIL у Либан.

Твитер профил нашег система одбране у прошлој години достигао је 5.315 пратилаца, а објављено је 4.108 кратких порука. Уобичајено, свака порука вишеструко је ретвитована, те се може констатовати да је досег кратких вести знатно шири. То имплицира и већи утицај на новинаре и аналитичаре у односу на размену информација посредством класичних медија.

Наш Јутјуб профил имао је на током прошле године 848.551 преглед и прегледаних 1.278 354 минута видео материјала. Објављена су 1.472 видео-прилога. Најгледанији су

били промоција потпоручника, филм *Тојлчики усџанак* и прилог о посети српским мировњацима у Централноафричкој Републици. ■

Сања ЈЕВТОВИЋ
ЧАНОВИЋ

ОДБРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ

МОТОР ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА

Повећање извоза, запошљавање нових радника и значајна инвестициона улагања, шири су основна јокавајтеља домаће одбрамбене индустрије

ЈЕДАН од главних показатеља виталности одбрамбене индустрије Србије јесте константан раст извоза оружја и војне опреме. Укупан извоз износио је вредност од око 483 милиона долара. Од тога су одбрамбена индустрија извозила око 310 милиона долара, а укупан износ извоза одбрамбене индустрије је око 570 милиона долара. Тренутна ре-

ИЗЛОЖБА НАЈБОЉИХ ДОСТИГНУЋА СРБАНУСКОГ ОДБРАМБЕНОГ ИНДУСТРИЈАЛИЈА

МЕЂУНАРОДНА ВОЈНА САРАДЊА

СА ПРИЈАТЕЉИМА ШИРОМ СВЕТА

У складу са дефинисаним националним интересима, војно неутралношћу Србије, води се балансирана и циљна сарадња развијена са више од 80 држава

Министарство одбране и Војска Србије активно учествују у развоју међународне војне сарадње. Србија је успела да успостави сарадњу са више од 80 држава, укључујући и неке од највећих војних сила света. Ова сарадња се одвија у различитим областима, укључујући обуку, размену информација, и заједничке вежбе. Србија је такође успела да успостави сарадњу са неким од највећих војних сила света, укључујући и неке од највећих војних сила света. Ова сарадња се одвија у различитим областима, укључујући обуку, размену информација, и заједничке вежбе.

10 МИРОВНИХ МИСИЈА СА 328 УЧЕСНИКА

177 ПРИПАДНИКА У МИСИЈИ НАБЛУДАЧИЈЕ
75 ПРИПАДНИКА МИСКИЈИ МИРОСАУДНОСТИ

ПОДАВАЈАК НАЈБОЉИХ ДОСТИГНУЋА СРБАНУСКОГ ОДБРАМБЕНОГ ИНДУСТРИЈАЛИЈА

УДРУЖЕНЕ НАЦИЈЕ	
ЛИБАН (UNIFIL)	(177)
КАМБОДЖА (MINUSTAH)	(147)
БАНКОВИ ИСТОЧНОГ КИТАЈА (UNPKO)	(71)
ЛИБИЈА (UNSMIL)	(1)
ДЕМОКРАТИЈА И ПРАВОСЛАВЉЕ (UNSMIS)	(79)
КАМБОДЖА (MINUSTAH)	(147)
ЕВРОПСКА УЈЕДИНА	
МАДИ (EUFM)	(3)
ЕВРОПСКА АТЛАНТИКА (EUFOR)	(4)
САМАЊАНИЈА (EUFOR)	(16)
ЕУТИН ВСА	(16)

НА ЛИЦУ МЕСТА

У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА, РЕПОРТЕРИ "НОВОСТИ" СА ПРИПАДНИЦИМА ВС У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА

УЗ ОВАКВУ ВОЈСКУ СВИМА МИРАН САН

РЕПОРТЕРИ "НОВОСТИ" СА ПРИПАДНИЦИМА ВС У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА

У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА, РЕПОРТЕРИ "НОВОСТИ" СА ПРИПАДНИЦИМА ВС У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА

У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА, РЕПОРТЕРИ "НОВОСТИ" СА ПРИПАДНИЦИМА ВС У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА

У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА, РЕПОРТЕРИ "НОВОСТИ" СА ПРИПАДНИЦИМА ВС У КОПНОЈ ЗОНИ БЕЗБЕДНОСТИ ПРЕМА СЕВЕРНОМ ДЕЛУ КОСМЕТА

БЕЛОРУСКИ ВИШЕЦЕВНИ РАКЕТНИ ЛАНСЕР „ПОЛОНЕЗ”

ГРОМОВНИК ИЗ БЕЛОРУСИЈЕ

Све је више земаља које су оспособљене да за своје потребе самостално произведу врхунска средства наоружања и војне опреме. Једно од врло популарних средстава, које се показало да има изузетно висок однос ефикасности и цене, јесте вишецевни ракетни лансер. Међу земљама које производе врхунске системе овог типа недавно се нашао и Белорусија са системом „полонез”.

*Лансирање ракете 300 тт
домета 200 km*

Систем „Полонез“ на војној паради са лансером у маршевском положењу

Све теже финансирање оружаних снага, односно пораст цена савремене опреме, а пре свега ратног ваздухопловства, важи за све земље осим оних финансијски најмоћнијих и најбогатијих. Стога се све већи акценат ставља на високу технологију, која постаје све доступнија чак и на слободном тржишту, што уједно значи и пад цена у односу на период од пре пар деценија. Таква технологија идеална је да омогући изузетан корак напред управо код вишецевних ракетних лансера. Та средства пружају изузетно висок однос ефикасности и цене, а уједно, уколико се користе уз тактику „удари и бежи“, уз драстично повећање дometа и прецизности применом система корекције ватре или навођења, представљају далеко безбеднију алтернативу вишенаменским борбеним авионима, јуришницима и борбеним хеликоптерима.

Данас, у клими изузетно ефикасних система противваздухопловне одбране, вишецевни ракетни лансе-

ри са навођеним ракетама представљају врло „рентабилно“ решење у пружању ватрене подршке и уништавања тачкастих циљева. Наравно, постоје и недостаци, а највећи је што за разлику од њихових посада, пилот авиона или хеликоптера може самостално да одлучује, на лицу места, који циљ да нападне, да ли да нападне или не, уколико постоји опасност по сопствене трупе. А уколико се већ налази у рејону дејстава, може брже да реагује. Без обзира на све, конвенционални начин размишљања упућује на то да је за оптимално дејство потребно садејство више различитих типова средстава. Ипак, за многе финансијски не толико моћне кориснике, превасходно оријентисане на одбрамбена дејства, с мањим шансама да се изборе у ваздуху са моћнијим противницима, вишецевни ракетни лансери представљају употребљивије средство од врло скувих прецизних бомби и ракета лансираних са још скупљих авиона.

Прави пример државе која се налази у описаној ситуацији јесте Бело-

русија, која је недавно повукла знатан број борбених авиона Су-27 и Су-24, од чега су Су-24 били носиоци прецизних дејстава по циљевима на земљи. Поред тога, ракетна артиљерија се и даље ослања на средства из совјетске ере, попут БМ-21 „град“, БМ-27 „ураган“ и БМ-30 „смерч“. Такође, користе системе високе прецизности ОТР-21 „точка“. С обзиром на то да та средства воде порекло из времена када је Белорусија била у саставу СССР-а, није тешко констатовати да су многи ти системи при крају радног века и да им је потребна замена. Војни планери дошли су до закључка да би развој домаћег система и те како био пожељан и у складу са израженом политиком ослањања на сопствене снаге.

Одлике система

Белоруски вишецевни ракетни систем „полонез“ предвиђен је као замена за системе БМ-27 и БМ-30, али је према другим карактеристикама, посебно дometу и прецизности, то средство и те како способно да

„Полонез“ са ракетом дometа 280 тт на бази кинеске ракете М20

Командно возило и лансер

Основа Шеренског
камиона МЗКТ-7930

замены и „точку”. Може се слободно рећи да све те системе превазилази у великој мери и по више параметара. Концепцијски је веома савремен јер користи контејнерски систем попуне. То значи да се ракете налазе у фабрички затвореним контејнерима, сваки са по четири ракете, а на сваком возилу налазе се два таква контејнера, дакле укупно осам ракета пречника 300 милиметара, које су лиценциране са кинеског система А200. Контејнери су херметизовани, фабрички затворени и тако се транспортују до лансера, одакле се испаљују и ракете. Ракете су дуге

7,26 метра и имају масу од 750 килограма. Постоје различите бојеве главе, масе 100–150 килограма, а домет је у распону од 50 до 200 километара, што је два до три пута више у односу на руски „смерч” и већи од тактичких ракета „точка”.

Важна је чињеница да ракете поседују ГПС систем навођења, тако да је кружна грешка 30–50 метара, што је на дometима до 200 километара недостижан резултат за ракете без корекције путање, односно навођења. Као алтернатива, уместо четвороструког контејнера, могуће је монтирати по једну ракету (укупно

две на возилу) типа М20. Те ракете могу да се упореде са руским „искандер-Е” и имају домет од 280 километара. Маса бојеве главе је 480 килограма, што представља приближан прост збир бојевих глава четири ракете домета 200 километара.

Очекује се да ће и ове кинеске ракете бити произвођене у Белорусији. Са дometима 200, односно 280 километара, „полонез” ће својим ракетама моћи пружати подршку, односно гађати циљеве високе важности на самом фронту, али и у позадини противничког распореда са прилично „безбедних” даљина у унутрашњости контролисане територије. У те циљеве могу да се уброје концентрације трупа и возила, аеродроми, системи ПВО, командни центри, складишта материјала и нарочито горива и муниције...

Посада возила броји три члана: командир, возач и оператер. Лансира из кабине возила, али и са одређене удаљености употребом даљинског система. Има могућност да за 50 секунди лансира свих осам ракета и то на исти или различите циљеве. Након лансирања, возило може одмах да промени положај, чиме се смањује вероватноћа да га погоди противник. За попуну новим контејнерима потребно је око осам мину-

та. Та бројка је на нивоу конкуренције и знатно мања у односу на системе са ручном попуном (БМ21 15–20 минута, „смерч“ 36 минута, MLRS 9 минута и LAR-160 5 минута).

Систем је постављен на камиону домаће производње МЗКТ-7930. Теренски камион опремљен је турбо-дизел мотором ЈАМЗ-846 снаге 500 КС. Возило има перманентни погон на свим точковима, са формулом 8×8. Због повећања проходности на тешком терену уграђен је систем за регулацију притиска у гумама. Највећа брзина возила је 70 km/h, а аутономија је 1.000 километара.

Иако возило може да дејствује самостално, јасно је да је најефикаснији начин у оквиру батерије, где је подржано командним возилом и возилима за попуну на бази камиона МАЗ-6317 са формулом погона 6×6.

Назив средства

„Полонез“ је први пут јавно приказан 2015. године, када су два система испоручена белоруским оружаним снагама. Испитивања и отклањање недостатака трајало је до 2016. године, а данас поједини подаци говоре да су оперативна четири система. С обзиром на постојеће стање, није тешко закључити да ће се испоруке наставити.

Према неким подацима ракете „полонеза“ развијене су на бази кинеског система А200. Међутим, Кинези тај систем нису увели у употре-

Кинески систем А200

КАРАКТЕРИСТИКЕ

Систем „полонез“ постављен је на камиону домаће производње МЗКТ-7930. Теренски камион опремљен је турбо-дизел мотором ЈАМЗ-846 снаге 500 КС. Највећа брзина возила јесте 70 km/h, а аутономија је 1.000 километара. Савладава успон од 45%, бочни нагиб 30%, вертикалну препреку 0,6 m, ров 2 m и водену препреку 1,4 метра. Реч је о возилу значајних димензија, дужине 12 m, ширине и висине по три метра и масе на нивоу тенкова, око 40 тона.

бу, а уместо њега прихваћен је А300, чији је домет у километрима индикуван бројчаном ознаком.

Поставља се питање због чега се Белоруси нису окренули „старим“ савезницима – Русима. Иако су њихови билатерални односи годинама били одлични, од фебруара 2017. дошло је до наглог захлађења због контроле граница, тако да се одлука ослањања на сопствене снаге, одно-

сно сарадњу са Кином, показала исправна. Није искључено, међутим, да ти односи годинама уназад нису најбољи, што може да се објасни тежњом Белорусије за приближавањем западним земљама, између осталих и Пољској. А то на то указује и одабрани назив овог ракетног система „полонез“, који је настао према познатом пољском плесу. ■

Проф. др Себастиан БАЛОШ

Командно возило на бази камиона МАЗ-6317

Узнемирујући садржај” упозорење је које све чешће срећемо на интернет порталима који, утркујући се за посетиоцима, објављују снимке насиља међу малолетницима. Чини се да ће то ускоро постати засебна редовна рубрика, па та ознака вероватно неће бити ни потребна. Наиме, кога би „узнемиравало” оно што је готово свакодневно присутно на насловним странама? Осим тога, није ли лицемерно крити иза „упозорења” оно што стављате у „излог радње”, а све с циљем да привучете „купце”?

Један такав „узнемирујући садржај”, који датира из новембра 2017, настао је камером мобилног телефона ученика аранђеловачке Техничке школе „Милета Николић”, и то ни мање ни више него у учионици. На њему је група ученика која из све снаге удара девојчицу која седи на столици, док се у позадини чују смех и галама. Када је нападнута девојчица покушала да се заштити, наређено јој је да спусти руке. Нико од ученика није покушао да јој помогне, али је зато више њих снимало. Јавност је била згрожена, а ни изјаве надлежних нису изостале.

– Полиција ће, у сарадњи с надлежним тужилаштвом и Центром за социјални рад, предузети све мере како би овај случај био што пре решен. Морамо као друштво да пошаљемо јасну поруку да овакве ствари нису прихватљиве и да се не могу толерисати – изјавио је министар унутрашњих послова Небојша Стефановић.

Поводом инцидента огласило се и Министарство просвете, науке и технолошког развоја, саопштивши да су „шокирани насиљем које се десило у школи у Аранђеловцу” и да „апсолутно осуђују такво понашање и исказују забринутост”. Истакавши да министарство сматра да је недопустиво да се конфликти решавају било каквим насилним понашањем, нагласили су да „интензивно раде на стварању безбедног окружења у установама”.

Казнена политика

Након дугогодишњих спорадичних поклича попут оног „људи моји, докле је ово дошло и шта је следеће?”, које су, уместо да нешто суштински и конкретно предузму, „испаљивали” представници разних државних институција, у паузама пребацивања одговорности на „оне друге”, крајем новембра могли смо, бар у новинама, прочитати да је држава објавила рат вршњачком насиљу. Формирана је Министарска група за превенцију вршњачког насиља међу младима у Србији.

Од самоубиства дечака Алекса Јанковића, који је постао симбол овог, очигледно горућег проблема српског друштва, па до поменутих немих сцена иживљавања над ученицом школе у Аранђеловцу, прошле су године испуњене безбројним примерима вршњачког насиља.

– Једно поље је казнена политика, која је у системском закону о образовању већ кренула. Она подразумева да уче-

ШИРОМ ОЧИЈУ

Избегавајући да малолетницима изрекну најстроже казне – упућивање у неку васпитно-поправну установу или малолетнички затвор – домаћи судови годинама подгревају општеприхваћено мишљење да су „болећиви” према малолетним делинквентима. Недавно усвојени *Закон о основама система образовања предвиђа строже казне и формирање Министарске групе за превенцију вршњачког насиља међу младима у Србији*, што улива наду да ће случајеви насиља убудуће добити правни и праведни судски епилог, уместо досадашњег затварања очију пред горућим социолошким проблемом.

ЗАТВОРЕНИХ

ници, наставници, па чак и родитељи, односно сви учесници у настави, али и боравка у установама, имају велику одговорност – навео је министар просвете Младен Шарчевић, истичући да кључ решавања овог социолошког проблема захтева рад на три поља – на казненој политици, превенцији, али и спречавању насиља над малолетницима на интернету.

Шарчевић додаје да, кад је у питању превентива, школе морају да буду отвореније за децу, како би ђаци у њима проводили више времена, а то је могуће тако што ће им се понудити квалитетнији садржај. Концепт целодневног боравка, сматра он, омогућиће да деца имају обезбеђену сигурност и испуњен дан док су им родитељи на послу.

Одговорност за запуштање детета

Да се овом проблему већ дуго не гледа у очи најбоље доказује чињеница да је скупштински Одбор за права детета заседао само једном од почетка рада актуелног сазива у парламенту.

ПОРАЖАВАЈУЋИ ПОДАЦИ

Психолог Ана Миленковић сматра да сваки човек у детињству искуси неки вид насиља – било да је у улози вршиоца насиља, онај који трпи, или је једноставно сведок насиља над неким другим.

– Насиље представља сваки облик понашања који има за циљ намерно повређивање или наношење бола, било психичког или физичког. За разлику од насилног, агресивно понашање је једнократно, може бити само неконтролисана реакција или одбрана. Насилно понашање има обично исти или сличан садржај, али траје дужи временски период и насилник има моћ над жртвом. Осим тога, појављује се у различитим облицима. Вербално насиље је сваки вид исмевања, називање погрдним именима, ругање, вређање, добацивање. Није неопходно наглашавати колико деца, без обзира на узраст, могу бити инвентивна у оваквим „креативним“ облицима вербалног изражавања – каже Ана Миленковић и додаје да физичко насиље подразумева ударање, гурање, отимање и уништавање ствари.

Према њеним речима, ранијих година је углавном било карактеристично за дечаке, али се, нажалост, све чешиће јавља и код девојчица.

– Деца која су изолована из друштва, игнорисана од другова, трпе оговарање и о њима се измишљају разне приче, које обично нису лепе и истините, постају жртве социјалног насиља – каже она и напомиње да психичко насиље подразумева претеће погледе, гримасе, нежељене коментаре, изнуђивање новца и уцењивање.

У септембру прошле године, пак, Скупштина је усвојила Закон о основама система васпитања и образовања, којим се у члану 111. „забрањује физичко, психичко, социјално, сексуално, дигитално и свако друго насиље, злостављање и занемаривање запосленог, детета, ученика, одраслог, родитеља односно другог законског заступника или трећег лица у установи“.

– Закон установљава „Тим за заштиту деце од насиља у школи“, који у конкретном случају врши процену ризика и може донети одлуку да се случај решава у оквиру установе и у сарадњи са другим установама, као што је Центар за социјални рад, или да се проследи надлежним органима – појашњава Милан Филиповић, правни саветник у Комитету за људска права.

Предвиђене казне за кршење ових одредаба новог закона су новчане – од 30.000 до 100.000 динара за родитеље насилника. Поступак у оквиру школе мора се спровести одмах или у року од два дана и подразумева дисциплинске мере, укор директора и наставничког већа или искључење ученика из школе.

– Ако има елемената кривичног дела, може се покренути и кривични поступак и казна малолетничког затвора. У оквиру васпитних мера – мера упозорења и усмеравања, судски укор и посебне обавезе у оквиру којих се малолетном лицу може наметнути психосоцијални третман за спречавање повратништва у вршење насилничких дела, као и додатни појачани надзор родитеља или старатеља – каже Филиповић и додаје да и родитељи сnose одговорност за запуштање детета, те могу бити одговорни за кривично дело.

Подсећања ради, актуелни закон је донет а да грађанска иницијатива за усвајање такозваног „Алексиног закона“, који се тиче превенције вршњачког насиља, није прошла у републичкој скупштини. Нацрт је предвиђао да насилник буде суспендован из школе до 30 дана, а да му се у међувремену пружи стручна помоћ. Такође, подразумевао је и одузимање лиценце и отказ за наставнике и стручна лица која не препознају насиље у школи.

– Док не кренемо са личном одговорношћу, ништа нећемо променити – каже Драгана Јанковић, мајка дечака Алексе, који је због насиља вршњака дигао руку на себе. Она као мањкавост новог закона види управо то што недовољно дотиче одговорност просветних радника, а нарочито директора школе.

Решеност, а не „болећивост“

Младен Антонијевић Приљева, програмски директор Центра за истраживање и развој друштва ИДЕАС, подсећа на недавни случај из Краљева, када родитељи нису дозвољавали деци одлазак у школу због насиља које су трпели од једног ученика.

– Нажалост, не постоји систем обједињеног праћења случајева насиља и систематизације доступних података, који би нам помогли да формирамо адекватне механизме одговора – каже Антонијевић, наглашавајући да

је важно препознати узроке вршњачког насиља како би се пре свега превентивно деловало.

Алексина мајка Драгана потврђује да је његова прича заиста помогла да се ствари помере с „мртве тачке“, али да и даље има много случајева насиља за које сазнајемо тек када се неки родитељ одважи да то објави.

– И данас свакодневно добијамо мејлове у којима родитељи од нас траже савете шта и како да ураде. Постоји реална опасност да се проблем насиља пребаци на жртву, па зато има доста случајева непријављивања. Често су то породице из сеоске средине и родитељи немају времена да изучавају закон, па и не знају коме да се обрате – каже Јанковићева.

Управо је плашљиво, тихо и повучено дете омиљена мета оних који воле да своју снагу демонстрирају над другима, било физичку или психичку.

А зашто деца уопште врше насиље? Мотиви могу бити различити, кажу психолози. Укратко, може бити да дете нема адекватан увид у сопствено понашање, па не осећа тежину свог акта, или може бити реч о проблему у комуникацији са вршњацима. Такође, припадност групи је од изузетне важности и диктира понашање члана, па ако је група насилна, од свих њених припадника се очекује да покажу лојалност групи.

Стручњаци појашњавају да деца могу насиље испољавати и уколико пролазе кроз неки тежак животни период, попут губитка или развода родитеља. И, најзад, насиље ће вероватно вршити дете које је и само жртва породичног насиља или се у породици толерише овакав вид понашања. Родитељи без топлине, или који не постављају границе у понашању, одговорни су за насилничко понашање деце.

Дете, пак, које је сведок насиља у школи, може имати страх да га пријави. Управо је зато од пресудне важности да родитељи и педагози науче децу да разликују „тужачање“ од пријављивања насиља. Осим тога, дете може имати реалан страх да уколико подигне глас и пријави насиље и сам не постане жртва истог насилника.

Досадашња пракса подразумевала је да када се евидентира вршњачко насиље, ради се искључиво на кажњавању оних који га врше, а не на отклањању узрока. Не ради се ни са породицом чије дете врши насиље, нити са ближњом околином и школом, а као уобичајено „решење“ нуди се да насилник промени школу. Притом опште је мишљење да су српски судови „болећиви“ према малолетницима и углавном се труде да им не изрекну најстроже казне – упућивање у неку васпитно-поправну установу или малолетнички затвор.

Прилика да се докаже супротно налази се у недавно усвојеном Закону о основама система образовања, који предвиђа знатно строже казне него раније, а случај у Аранђеловцу први је на ком просвета може да покаже нови однос према насилницима. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

ТРЕЋИНА ЖЕЛИ ОСВЕТУ

Истраживања урађена 2017. године у пет београдских школа, на узорку од 600 ђака, показују да се сваки четврти основац не осећа безбедно, а да петина од тог броја свакодневно доживи вређање или исмевање. Готово трећина испитаних каже да жели освету ономе ко их је повредио. Нажалост, многи родитељи и школе жмуре на вршњачко насиље, те су одбили да учествују у овом истраживању.

ИЗАЗОВИ МИГРАНТСКЕ КРИЗЕ У ГОДИНИ ЗА НАМА

СЛИКА СВЕТА КОЈИ СЕ КРЕЋЕ

Европу, у којој је већ расла напетост пред налетом десетина хиљада избеглица и миграната, додатно је потресла фотографија бживотног тела трогодишњег сиријског дечака Ајлана Курдија како у црвеној мајици и плавим панталоницама, с лицем у песку, непомично лежи на обали турског летовалишта.

Слике дечака који се заједно са братом Галипом (5) и мајком утопио на прагу Европе потресле су светску јавност. Дечаци, пореклом Курди, утопили су се на отвореном мору између Турске и Грчке, покушавајући да стигну на грчко острво Кос. Према речима грчких власти, били су у групи која је бегала од ужаса и бруталности Исламске државе.

У мору редова и снимака о страхотама кроз које мигранти на свом путу пролазе, медији су овога пута одиграли значајну улогу, најдиректније усмеривши пажњу свих оних који су пред колонама избеглица затварали очи. Емоције, али и гнев, пробудила је слика дечака која је данима била главна вест у светским медијима, а настрадали мали-

шан постао је симбол избегличке трагедије и људске цене мигрантске кризе. Она је, такође, указала и на недовољне активности европских вођа у изналажењу адекватних решења кризе која још увек не јењава.

Суочавање са непознатим

Таласи Средоземног мора само су једна од етапа на рути коју су изабрали у потрази за бољим животом на западу Европе. На том путу многима од њих траса кроз Републику Србија чинила се најбољом опцијом. Од почетка мигрантске кризе кроз нашу земљу је прошло више од милион миграната. Иако је Балканска рута затворена, избеглице и даље долазе. У пет сталних центара за азил и 13 приватних центара у Србији је, према подацима са краја 2017, смештено 4.100 миграната, док је капацитет обезбеђен за 6.000 људи. Из Комесаријата за избеглице и миграције поручују да центри нису пребукирани, да су сви у функцији и имају грејање, а да су деца вакцинисана и иду у школу.

Ратни сукоби, хронично сиромаштво и незапосленост у великом броју земаља покренули су милионе људи из Африке и Азије у потрагу за бољим животом у „обећаним земљама” западне и северне Европе

Искуства у суочавању са изазовима мигрантске кризе била су повод бројних скупова, округлих столова и конференција у претходном периоду, а крај 2017. године обележила је и панел дискусија на Регионалној конференцији односа са јавношћу „Медији, мировне операције и мигрантска криза”, која се посебно осврнула на прекограничну сарадњу у контроли миграција.

Беспућа Балканске руте

Мигрантска криза, која заокупља велику пажњу европске и светске јавности, последица је ратних сукоба, али и хроничног сиромаштва и незапослености у великом броју земаља. Покренула је милионе људи из Африке и Азије у потрагу за, како они кажу, „обећаним земљама” западне и северне Европе. Према проценама надлежних служби, само кроз Србију је прошло око милион миграната, а панелисти на скупу били су сложни у оцени да је реч, нажалост, о кризи која ће у историји остати упамћена као мултидимензионална, пре свега хуманитарна, али и друштвена, социјална, а у неким аспектима, економска и безбедносна.

Према речима капетана фрегате Јована Кривокапића, портпарола Министарства одбране који је био ангажован на терену са припадницима Заједничких снага Војске и Полиције, та криза је отворила многа питања, од којих је већина до данас остала без одговора. Она је, како је додао, показала и хумано лице људи, али и низ негативних појава. Међутим, према његовим речима, оно што се не доводи у питање је свакако улога медија, која је у овој кризи била веома значајна.

– Да није било медија, многа од тих питања данас не би била расветљена, не би се знало за њих или на њих не би било указано. Медији су, у овом случају, одиграли кључну улогу и у покретању и решавању бројних проблема. Након фотографије трогодишњег сиријског дечака кога је избацило море на турској обали, целокупна јавност почела је да се ангажује. Чини се да није било медија који није извештавао о овом догађају или није покренуо акцију да извештава о мигрантској кризи – истакао је капетан фрегате Кривокапић.

Осврнувши се на ангажовање припадника Министарства одбране и Војске Србије у мигрантској кризи, он је нагласио да је доста тога заједничког за све земље на Балканској рути.

– Оно чему смо били сведоци на овој балканској рути јесте да је дошло до промене перцепције и прихватања саме мигрантске кризе. Током 2015. године кроз Прешево је у Србију улазило од седам до 10 хиљада миграната дневно, и тада су медији били преплављени фотографијама хуманитарних акција, полицајаца, жандармерије, Црвеног крста, комесаријата и међународних невладиних организација које помажу мигрантима. Након тога пронела се прича да се Балканска рута затвара и медији су почели да извештавају о томе да све више земаља у окружењу почиње да ангажује војску, да почињу да се дижу ограде, а стизале су и фотографије и снимци таквих акција – рекао је капетан фрегате Кривокапић, објашњавајући да је управо зато током 2015. и 2016. године мигрантска криза постала и безбедносни изазов и безбедносни ризик.

Ангажовањем војске и полиције на обезбеђивању државне границе, као и подизањем ограда у региону, концепт мигрантске кризе постаје другачији. Војска Србије укључила се у мигрантску кризу на подручју Републике Србије 2015. године, ангажовањем, у почетку, медицинских тимова, а касније, одлуком Владе од 19. јула 2016, формиране су Заједничке снаге Војске и Полиције, које су 22. јула преузеле одговорност за обезбеђење 464 километара границе

према Бугарској и Македонији. Снаге су деловале у три сектора, а команда Заједничких снага била је у Нишу.

– Задатке које смо добили од Владе Републике Србије спроводили смо са колегама из Министарства унутрашњих послова и они су били јасни – пре свега спречити илегалне покушаје преласка државне границе, онемогућити кријумчарење илегалних миграната – нагласио је капетан фрегате Кривокапић, додајући да задатак спречавања кријумчарења и даље изузетно актуелан, те је стога и данас тежиште у раду Заједничких снага Војске и Полиције.

На истом задатку

Говорећи о ефектима који су остварени ангажовањем Заједничких снага Војске и Полиције, он наводи да је од њиховог формирања до краја 2017. године више од 22.700 илегалних миграната одустало од неовлашћеног преласка државне границе.

– Од тог броја око 1.300 миграната затекли смо по дубини територије и спровели их у прихватне центре. Највећи број покушаја уласка у Србију био је у околини Прешева, око 54 процента, док је из правца Бугарске било за десет одсто мање, а свега један проценат покушаја евидентиран је из правца Црне Горе – истакао је капетан фрегате Кривокапић, напомињући да је спречено више од 140 покушаја кријумчарења илегалних миграната и ухапшено око 150 кријумчара.

Објашњавајући о колико је озбиљном проблему реч, он је изнео прошлогодишњи податак Министарства унутрашњих послова да је укупна стопа криминалитета у Србији смањена. До тога, појашњава он, није дошло због тога што су криминалци одустали од својих намера, него што су се преусмерили на много боље плаћен посао, као што је кријумчарење илегалних миграната.

– За само пар сати страха, превозећи мигранте у изузетно тешким и нехуманим условима, били су у прилици да зараде велике своте новца. Борба која је тамо трајала против кријумчара миграната, и која до данас траје, била је новина за Војску Србије – рекао је портпарол Министарства одбране, додајући да је кључ успешности Заједничких снага било стално мењање тактике обезбеђења, постављање заседа и контролних пунктова.

Деловање војске и полиције у оквиру једне војне операције, објашњава он, потпуна је новина, каква није постојала на овим просторима од уласка у Копнену зону безбедности. Колико пажње је то изазвало најбоље сведочи чињеница да је уз десетине захтева домаћих медијских кућа, велики број страних медија показао интересовање за израду прилога о ангажовању Заједничких снага српске Војске и Полиције.

– За медије смо изабрали неколико пунктова, места где смо могли на најбољи начин да прикажемо обезбеђење државне границе. Иако је то била војна операција, нисмо се трудили ништа да кријемо, јер нам је циљ био да нас виде и да медији пишу о нашем ангажовању – каже Кривокапић, наглашавајући да је та порука била упућена и мигрантима и кријумчарима.

Према његовим речима, хтели су да им јасно ставе до знања да су Војска и Полиција присутне и да ће у складу са

МЕЂУНАРОДНИ ДАН МИГРАНАТА

Србија је 18. децембар, Међународни дан миграната, дочекала са 4.100 миграната у прихватним центрима и око 300 људи који су у покрету око границе, како се наводи у извештајима Комесаријата за избеглице.

Да се свет суочава с миграцијама библијских размера доказ су и процене УН, према којима је у свету је у протеклој години било око 258 милиона миграната. Уједињене нације су оцениле да изазови и тешкоће миграција широм света захтевају већу сарадњу и заједничку акцију земаља и региона.

– Миграције су увек биле међу нама. Људи су се од давних времена кретали у потрази за новим шансама и бољим животима. Климатске промене, демографска ситуација, нестабилност, све већа неједнакост и тежње за бољим животом значе да ће (миграције) и даље постојати – навео је Генерални секретар УН Антонио Гутереш у поруци поводом Међународног дана миграната, додајући да је солидарност с мигрантима данас потребнија него икада.

задацима обезбеђивати државну границу и без толеранције према кријумчарењу миграната.

– И та порука је, по свему судећи, била пренета. Наиме, према доступним подацима, ивештавање о ангажовању Заједничких снага Војске и Полиције вишеструко је подигло укупан број позитивних прилога о систему одбране – наглашава капетан фрегате Кривокапић, додајући да то сведочи да је направљен добар приступ према медијима у таквим околностима.

Искуства из претходних деценија

Говорећи о раду Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије, Ивана Антић Ђурко истакла је да је та државна институција поднела највише терета у мигрантској кризи у Србији – од смештаја миграната, прихватних центара, бриге о њима, а касније и асимилације у друштво. Она је истакла да је Комесаријат институција која по *Закону о управљању миграцијама* спроводи све евиденције, предлаже мере, а на основу *Закона о азилу*, задужен је и за смештај и бригу о људима у прихvatно-транзитним центрима.

Осврнувши се на 2015. годину, када су прве избеглице почеле да пристижу на гранични прелаз у Прешеву, она је истакла да су на основу искустава која су имали из претходних деценија брзо реаговали, јер је некада било више од 700 колективних центара, са више од 50 хиљада лица смештених у њима.

– Држава је формирала Радну групу, направљен је План мера и активности у кризним ситуацијама, што је, сматрам, добро одрађено. Садашња мигрантска криза и та дешавања из 2015. године потпуно су различити. Тада смо имали од седам до десет хиљада људи дневно који су пролазили од Прешева до Суботице, до излаза према Мађарској. Но ти људи су се ту задржавали око 24 сата и

наш задатак је био да их нахранимо, обезбедимо гардеробу и да им евентуално пружимо лекарску помоћ. Данас је то свакако другачије. Најпре, затварањем мађарске границе 15. септембра и прекидом саобраћаја према Хрватској у марту 2016. године, мигрантска криза добија сасвим други облик – каже Антићева, додајући да сада неки од њих бораве и по годину дана у нашој земљи.

То нас је довело у ситуацију, каже она, да се сусрећемо са сасвим новим обликом збрињавања и помоћи тим људима, јер се сада тим људима мора олакшати живот који проводе у прихватним транзитним центрима. Она подсећа да је прво оформљен прихватни центар у Бањи Ковиљачи, да би, како је криза одмицала, до данас било отворено пет сталних центара за азил и 13 транзитно-прихватних центара.

Према подацима с краја прошле године, међу 4.100 лица која су смештена у прихватним центрима, 225 је малолетних миграната без пратње. Реч је о врло забрињавајућој ситуацији, јер се ради о осетљивој популацији.

– Конституција тих избегличких породица је другачија него што је била током два рата у деведесетим. Овде најчешће имамо млађе саме мушкарце, који највише

воле да кажу да су малолетни, иако је очигледно да имају више година. Имамо, такође, доста деце која сама крећу на пут, што је страно нашој култури – да пустите дете од 14–15 година да крене само из Авганистана и Пакистана пут западне Европе и крчи пут за своју породицу – објашњава Антићева, препознајући децу без пратње као један од највећих изазова с којима се тренутно суочава Србија када је реч о мигрантској кризи.

Ивана Антић Ђурко сматра да држава мора да концентрише све снаге како би се тој деци обезбедио пристојан смештај. Осим тога, истиче, мора се узети у обзир и то да ли они желе да се укључе у живот у Србији или треба да наставе даље, што је опет њихова одлука. Но за време боравка у нашој земљи, како наводи, морају се третирати на хуман начин. Управо то је разлог зашто сензационализам сматра веома опасним, подсећајући на напаве у новинама када се извештавало да међу мигрантима влада епидемија вашки или трбушни тифус, поготово у ситуацији када на тлу Србије борави око седам или осам хиљада миграната и када се јавност боји свега што не познаје.

– Нажалост, чини се да смо ипак примитивна средина. На основу истраживања из 2012. године, када смо схватили шта се дешава и почели са едуковањем јавности и новинара и локалних заједница о могућем доласку миграната, имали смо само један центар. Такође, наша земља није богата и врло мало људи улази у азилну процедуру и ми о интеграцији, у суштини, и не говоримо, јер јавност не жели да чује да ћемо ми да интегришемо мигранте – каже она, подсећајући да, према закону, мигрант који добије уточиште у Србији годину дана добија помоћ да рентири стан, да учи језик, да се упозна са српском културом, како би могао да нађе неки посао.

Иако мало људи то зна, каже она, тренутно постоји око десетак породица које су у том програму. То, подсећа она, никако није опасност за Србију нити ће то ускоро бити. Осим тога, Антићева подсећа и да је, када је реч о упису деце у школу, Србија урадила што ниједна држава у свету није.

– У осталим земљама децу уписују у школу када се поднесе захтев за уточиште. Ми у центрима имамо људе који још нису изразили азилну намеру. Ипак, у складу Њујоршком декларацијом и ставовима ЕУ ми смо омогућили сваком мигранту оно што наш Устав омогућава сваком детету – да се упише у школу. Нисмо уписали у школу само ону децу која су поднела или добила захтев за уточиште, него сву децу у центрима – каже Антићева, напомињући да то никако не би могло да се реализује без Министарства просвете и помоћи невладиног сектора.

У 36 школа широм Србије уписано је 530 малишана, а говорећи о њиховом напретку, она је истакла да су задовољни њиховим напретком и да су се добро уклопили са вршњацима из Србије. ■

Биљана МИЉИЋ

ВЕЛИКАНИ СРПСКЕ
ВОЈНЕ ХИРУРГИЈЕ (4)

Пише проф. др Мирјана ЗОРИЋ

НА ЧЕЛУ
САНИТЕТА

Због великих успеха у лечењу рањеника и болесника током српско-турских ратова, доктора Михајла Марковића запазио је и краљ Милан Обреновић, један од најобразованијих владара тог доба. Марта 1886. године краљевим указом др Марковић постављен је за начелника Санитетског одељења Министарства војног, где је исказао велике организационе, стручне и визионарске особине.

Др Михајло Марковић

После Берлинског конгреса 1878. године, Београд је, као престоница Србије, почео да губи имиџ турске касабе и да полако добија контуре европске метрополе. Здравствена култура његових житеља се поправљала, а са њом се повећала и потреба за лекарским услугама. Са искуством провинцијског лекара школованог у Бечу, који је као лекар „сазрео” у српско-турским ратовима, коначно су се стекли услови да др Михајло Марковић отвори ординацију приватне праксе у Београду. После Горњег Милановца и рудничких села, Делиграда и борби око Ниша, Пирота и Врања, престоница Србије учинила му се лепшом од Париза. Хируршко искуство и умеће стечено на ратишту представљали су предност у односу на његове колеге који нису никада узели скалпел у руке. Познат као вешт хирург, био је радо позиван у конзилитарне прегледе, где се истицао тачним дијагнозама и добрим прогнозама појединих обољења.

Приватна пракса показала се за доктора Марковића као пун погодак. У својим „Успоменама” наводи да је као веома успешан лекар „живео не само угодно, већ унеколико и раскошно”. Додуше, треба са резервом прихватити његово поимање раскоши, будући да је читаву младост, пре свега на студијама и прве године лекарске праксе у

рудничком крају, проводио на граници сиромаштва. У сваком случају, није морао давати „рекет” политичким моћницима као у Горњем Милановцу, а пацијенти из града су редовно и уредно плаћали лекарске услуге.

Међутим, др Мика убрзо је морао да се опрости од удобног београдског живота, да спакује кофере и оде у Ниш, где започиње са службом у војном санитету, у коме ће провести наредних 25 година. У мају 1879. године, на инсистирање министра војног Јована Мишковића и председника Министарског савета Јована Ристића, резервни капетан српске војске доктор Михајло Марковић прихватио је дужност начелника санитета Моравског корпуса, у време када је новоослобођене крајеве на југу Србије (Ниш, Врање, Лесковац, Прокупље, Куршумлију, са околином) захватила велика епидемија тифуса, не штедећи ни гарнизоне српске војске.

На служби у Нишу

Тешка санитарна ситуација коју је др Михајло Марковић затекао на југу Србије, са великим процентом смртности, нарочито је била изражена у Нишу. У граду је већ крајем рата од турских болница устројена велика војна болница (код Ћеле-куле), коју је у то време водио доктор Владан Ћ. Ћорђевић. Када је примио дужност на-

челника санитета Моравског корпуса, др Марковић настојао је да „сними“ ситуацију на терену под његовим ресором. Војска се налазила у катастрофалном стању, будући лоше одевена, босонога, војници слаби, изнурени, депримирани... Смештај и исхрана били су испод сваког нивоа. Боравило се у земуницама, влази и мемли, у условима који су погодовали развоју туберкулозе и тифуса.

Провео је др Мика шест година у Нишу. У априлу 1880. унапређен је у чин мајора и исте године постављен за управника Војне болнице у Нишу. На тој дужности остао је све до почетка српско-бугарског рата 1885. године. Због помањкања лекара, уз руководеће дужности, радио је и као лекар на интерном и хируршком одељењу ове болнице. Често је и по неколико сати путовао ноћу како би, по приватним позивима, указао помоћ људима у невољи. Познат као добар дијагностичар и ефикасан терапеут, није оскудевао у пацијентима. Знатно је унапредио ниво здравствене заштите цивилног и војног санитета у овом крају. Када су донети *Закон о саниџејском фонду* (1879) и *Закон о здравственој заштити* (1881) створени су услови за отварање нових радних места за лекаре, као и инвестиције за градњу нових здравствених установа у Србији.

Употреба јодоформа

Доктор Михајло Марковић у Нишу је стекао велики углед, а посебно је био цењен међу својим колегама. Високо мишљење о њему имали су Владан Ђорђевић и Лазар Докић, тада водећи лекари по положају и утицају у Србији. Без обзира на бројне обавезе, Марковић је наставио да

прати модерна достигнућа у медицини, посебно у хирургији. Тих година вршена су испитивања антисептичких средстава, посебно јодоформа у праху и са газом, који се показао као успешно средство против инфекције рана.

Ова сазнања др Мика желео је да примени и у сопственој хируршкој пракси. Од министра војног затражио је 1884. године „да се за потребе дивизијске болнице у Нишу набави два до три килограма јодоформа“. Најзад, после дугог чекања почетком 1885. добио је јодоформ у праху, па је почео с првим испитивањима тог препарата. Као референт санитета Моравске дивизије (касније и целокупне Нишавске војске), заједно са осталим лекарима успешно га је применио у примарној обради ратних рана на војницима у српско-бугарском рату крајем 1885. године. Показало се да су учесталост сепсе и морталитет рањеника код којих је коришћен јодоформ били смањени, па је Министарство војно 2. децембра 1885. издало наредбу да се јодоформ-завој уведе у опрему српске војске.

Тако је, на основу искустава и резултата лекара Нишке војне болнице предвођених доктором Марковићем, Србија била међу првим земљама у свету, после пруског санитета, која је почела да користи антисептички јодоформ-завој у ратној хирургији.

Усавршавање кадра

У том периоду др Михајло Марковић стекао је велики углед и код краља Милана Обреновића, који му се у једном сусрету, 1885. године, пред официрским кором обратио речима: „Хвала вам г. Марковићу на вашој савесној

Део војне болнице у Нишу

служби и вашем храбром држању за време борби у којима је ваша дивизија учествовала. Ја знам све, колико сте труда и муке поднели у овом несрећном рату, колико сте добра учинили нашим рањеницима. Знам и то да су само рањеници Моравске дивизије превијани тим новим леком – како га ви зовете јодоформом, који тако благотворно дејствује на ране. Доцније ћу вас каквим видљивим знаком уверити о мом признању за ваш савесни и неуморни рад и труд, а за сада примите само моје – хвала”.

И награда је убрзо стигла. Крајем марта 1886. краљевим указом др Марковић бива постављен за начелника Санитетског одељења Министарства војног. Веома спреман и способан лекар, каквим се до тада показао, он је на тој дужности остао до 1903, уз кратке прекиде 1893. и 1901. године. На самом почетку дошле су до изражаја његове организаторске и визионарске способности. Увиђајући да је решавање кадровског питања у војном санитету једно од најакутнијих, већ од 1886. године континуирано почиње да шаље питомце на стране медицинске факултете (Беч, Париз, Грац, Праг, Берлин, Санкт Петербург и Москву), у намери да изгради српски лекарски кадар којим ће заменити стране лекаре у санитету. И његови наследници све до балканских ратова наставили су с праксом редовног слања талентованих матураната на студије медицине у најпознатије европске универзитетске центре. Њиховим повратком у Србију и одласком старијих лекара у пензију кадровска структура у војном санитету, који је до тада претежно био у рукама страних лекара, почела је знатно да се мења. Док је био начелник санитетске службе др Марковић повећао је број војних лекара на 60 и оформио специјалистичке службе, омогућивши им најбоље услове за рад.

Марковићев труд није се ограничио само на стварање (школовање) лекарског кадра, него и на унапређење и усавршавање постојећег. Увео је 1899. године испит за чин санитетског мајора, у којем су доминирале теме из ратне хирургије, војне хигијене и општа војна знања, а 1904. уведен је и испит за чин санитетског поручника. Организовао је наставу и курсеве за лекарске помоћнике, болничаре, чак и носиоце рањеника, како војне, тако и цивилне.

Фаворизовање хирургије

Хирург по специјалности, др Михајло Марковић видно је унапредио хируршке гране, а 1890. написао је нову „Ратну санитетску службу”, која је заменила старо „Упутство за службу војног санитета српске народне и стајаће војске” из 1876. године. У њој је лечење ставио испред чувања (превенције) здравља, што је наишло на оштре реакције Српског лекарског друштва, посебно др Војислава Суботића. Фаворизовање хирургије на рачун осталих специјалности био је општеприхваћен приступ у свим европским војним санитетима тог времена.

Велики успех постигао је у организацији хируршке службе и кадровској обнови војног санитета у овој области. Осамдесетих и деведесетих година 19. века српски санитет располагао је јаком групом војних и грађанских (ци-

Барака кнегиње Јулије, Београд 1876. године

вилних) хирурга међу којима су се, поред Марковића, нарочито истицали већ афирмисани хирург др Војислав Суботић (шеф хирургије у београдској Општој државној болници), др Роман Сондермајер и др Михаило Петровић. Почетком 20. века у Србију се са специјализације вратила група врних хирурга предвођена др Лазаром Генчићем, др Чедом Ђурђевићем, др Крстом Драгомировићем, др Петром Николићем и другима. Сви они ће у предстојећим ратовима дати немерљив допринос српској војној хирургији и обезбедити јој велики углед у земљи и у иностранству.

Фаворизујући хирургију на рачун других специјалности (превентивне медицине, инфектологије, епидемиологије и др), др Михајло Марковић основао је и хируршка одељења у војним болницама: 1889. у Београду (шеф Роман Сондермајер), 1897. у Нишу (шеф Михаило Петровић), 1899. у Крагујевцу (шеф Лазар Генчић), 1901. у Ваљеву (шеф др Јордан Стејић) и Зајечару (шеф др Чедо Ђурђевић). Искуства из балканских ратова и Првог светског рата, нарочито са епидемијом колере и „три тифуса” 1914/15. године, покренула су по њиховом завршетку жестоку критику на рачун рада доктора Марковића, који је оптуживан да је, фаворизујући хирургију, запоставио превентиву, што су наставили и његови наследници од 1903. до 1912. године.

Посматрано из касније перспективе, тешко је просудити да ли је то био само његов „лични пропуст” због „не-

разумевања војне превентиве”, како је писао генерал др Владимир Станојевић после Првог светског рата, или је то, бар деломично, био и одраз ондашњег стања у Србији, пре свега недостатка опште културе и хигијенских навика, ниског нивоа медицинских знања и здравствене културе или, пак, пропуста санитета, као и преовлађујућег схватања о месту и улози војносанитетске службе у војсци. Међу официрима је владало уверење да је санитет у основи нужно зло, да је његов задатак да лечи болесне и оперише рањене, јер „војници су (по природи) здрави и јаки људи”. На другој страни, хирургија је у то време била у пуном замаху, захваљујући напретку и у другим гранама медицине, што је омогућило да су многа дотле смртоносна хируршка стања постала излечива. Све то доприносило је пуној афирмацији ове области медицине. У сваком случају, критике на рачун др Михајла Марковића нису се показале оправданим, будући да је он и за превентивну медицину учинио много више него сви начелници пре, а вероватно и после њега.

Пастеров завод

Још 1886. године др Марковић сматрао је да је Србији потребан завод за производњу анималне лимфе, а када је Луј Пастер произвео прву вакцину против беснила, указала се могућност за производњом овог серума у Србији. Како никада није одустајао од корисних идеја и рационал-

них планова, своју визију о производњи вакцине против богиња др Марковић допунио је идејом о производњи серума против беснила. Тако је крајем 19. века отпочела изградња „Пастеровог завода” у Нишу, који је отворен 7. јуна 1900, као прва здравствена установа из области превентивне медицине у Србији и на Балкану. Било је прошло само нешто више од једне деценије од оснивања прве овакве установе у свету – „Пастеровог завода” у Паризу. Тиме се Србија почетком 20. века нашла међу неколико земаља у Европи која је сама производила вакцине и спроводила вакцинацију.

У „Пастеровом заводу” у Нишу 1904. године основана је и прва бактериолошка лабораторија на Балкану, а две године касније и прва хемијска. Завод је на тај начин био оспособљен да организује комплетну превентивну заштиту војске и становништва и врши прве вакцинације против великих богиња и других болести. Тако је откљоњен највећи проблем из области превентивне медицине који је погађао српску војску у 19. веку. Велике заслуге на том пољу могу се с правом приписати др Михајлу Марковићу. Његовом заслугом 1897. године за потребе војске набављен је и први рендген апарат, само пет година након његовог открића. Апарат је убрзо уступљен Великој школи, служећи за хируршку и интернистичку дијагностику цивилних и војних лица.

Производња лекова

У свом настојању са „среди и уреди” прилике у војном санитету, др Марковић није остављао ниједан сегмент без одредби и нових уредби. Посебно се бавио проблемима лекова и фармакологије. У то време већина лекова у Србији била је у праху. Одлазећи у Немачку, уочио је да се лекови користе у облику таблета, што је било много практичније за коришћење, посебно чување и паковање. У Немачкој је набавио и машину за прављење таблета и ускоро је у Главном војном складишту у Србији почела прва производња лекова у таблетама. Када је од лекара добио потврду да лекови нису променили својства и деловање у процесу фабрикације, унео их је у фармакопеју српског санитета.

По одласку у пензију (17. јуна 1903) на властити захтев, доктор Михајло Марковић повукао се из друштвеног о политичког живота Србије. Томе су допринели и трагични догађаји (Мајски преврат) из 1903. године, будући да је смена династија у Србији многе „обреновићевце” у то време одвела на маргине историје. Уз његове „Успомене” које је тада почео да пише и које су светло дана угледале 1906. године, иза др Марковића остала су и висока признања (Златна колајна за храброст, две сребрне медаље за храброст, Орден Белог орла четвртог степена, Орден Милоша Великог петог степена, Споменица Милоша Великог, Таковски крст другог, трећег и петог степена). Она сведоче о његовој дугој и богатој каријери лекара визионара, добровољца, официра, иноватора, реформатора санитета српске војске, а пре свега успешног хирурга. ■

(Насћавак у следећем броју)

ПЕСНИК У ГЕНЕРАЛСКОЈ

Стефан Првовенчани и Стефан Лазаревић својим књижевним делима потврђују да војници у српској књижевности нису реткост ни у данима стварања српске средњовековне државе и литературе Срба, која је под великим утицајима монаштва, духовности Истока, књижевне традиције Свете Горе и практичних потреба Српске православне цркве, док књижевници попут Константина Михаиловића из Острвице, Проте Матеје Ненадовића и Симе Милутиновића Сарајлије сведоче да књижевност није само привилегија образованих владара, већ да настаје и у редовима српске устаничке војске и турских јаничара.

Историјске околности се убрзано мењају, тако да је Србији призната аутономија турским хатишерифима, а потом и потпуна независност 1878. године. Србија од кнежевине постаје краљевина, ослобађа градове и стрпљиво гради државност, управу, војску, просвету, здравство и науку. Образовани и стручно-способљени српски официри не баве се у том периоду искључиво јачањем и организовањем војске, већ дају и велики допринос развоју просвете, науке, културе и књижевности.

Генерал и академик Јован Мишковић, генерал Фрањо Зах, генерал Сава Грујић, генерал Живко Павловић, мајор Михаило Илић и остали официри истакли су се сакупљањем народног блага, писања уџбеника, дела из националне историје и етнографије и књижевних остварења, мада историја српске књижевности бележи, ипак, пре свега оно што су у књижевности створили генерал Јован Драгашевић и санитарски пуковник Владан Ђ. Ђорђевић.

Књижевни опус Драгашевића није обиман, али је довољан да буде познат песник, популаран у омладинским круговима, нарочито у доба када су стварали великани попут Ђуре Јакшића, Јована Јовановића Змаја и Бранка Радичевића. Данашњи читалац може у његовим песмама, драмама и приповеткама препознати истински дамар тог времена – бучни, разиграни, интимни и слободарски израз, прожет космичким и филозофским промишљањима.

Типичан је представник српског романтизма, који у својим делима потискује сопствени субјект и ставља се у службу општих националних идеја.

Позив у бој

Јован Драгашевић (1836–1915) имао је блиставу војничку каријеру. Напредовао је од чина потпоручника до почасног генерала и обављао дужности командира жандармеријске чете, командира ђачке легије за време бомбардовања Београда 1862, командира добровољачке бугарске легије 1867, професора Артиљеријске школе, Војне академије и Велике школе, те команданта Крушевачке бригаде, начелника Ађутантског одељења Штаба Врховне команде, експерта за територијална питања у делегацији Србије на Берлинском конгресу 1878. године, начелника Историјског одељења Главног ђенералштаба, помоћника начелника штаба Врховне команде и помоћника начелника Главног ђенералштаба.

Не треба заборавити да је Драгашевић био и редован члан Друштва српске словесности и Српског ученог друштва, а потом и члан Српске краљевске академије, основане 1877. године. Вредно је радио на сакупљању архивске грађе, писању националне историје, војнонаучних дела, географских списа и интердисциплинарних културно-историјских-филолошких студија, у којима показује завидну ерудицију и синтетички дар, а посебно значајан печат оставио је као издавач и уредник првих војних часописа на Балкану – „Војин“ и „Ратник“.

Књижевни опус Драгашевића није обиман, али је довољан да буде познат песник, популаран у омладинским круговима, нарочито у доба када су стварали великани попут Ђуре Јакшића, Јована Јовановића Змаја и Бранка Радичевића. Данашњи читалац може у његовим песмама, драмама и приповеткама препознати истински дамар тог времена – бучни, разиграни, интимни и слободарски израз, прожет

УНИФОРМИ

космичким и филозофским промишљањима. Типичан је представник српског романтизма, који у својим делима потискује сопствени субјект и ставља се у службу општих националних идеја.

Песник и официр жели да има мобилизаторску улогу и да својим књижевним делима оснажи јединство српске заједнице пред притисцима спољних непријатеља. Драгашевић, попут осталих романтичара, жели да на „својој песничкој застави“ испише „освету Косова“, „ослобођење од туђина и васкрс старе, замишљене независности и слободе“ и зато позива у бој.

Прву песму „Молитва“ објавио је 1854, под утицајем Стеријиних туробних и меланхоличних расположења, али га убрзо обузима борбени патриотизам и у том духу штампа прве збирке „Песне“ 1860. и 1869. године. Нарочито се прочуо својим епским исказом, а његове песме „Јека од гусала“, „Јован Курсула“ и „Хајдук Вељко“ спадају у омиљене патриотске тога доба и по својој надахнутости подсећају на Вишњићев „Почетак буне против дахија“. Пажњу тадашње српске публике привукле су и историјска приповетка „Царица Јелена“, те биографски записи „Истинске приче“ и „Аутобиографија“, као и једна од најпопуларнијих драма у српском позоришту 19. века „Бој на Неготину“ или „Смрт ајдук Вељка Петровића“.

Антологијске поруке

Драгашевић као млад официр објављује песме у којима пева о величини устанка, славним биткама и јунацима, с основном идејом да у српском народу буди борбени национализам. Песму „Каменица“ пише 1858. године, у којој епски слика бој на Чегру и оштро осуђује издају по-

САМО СЛОГА СРБИНА СПАСАВА

Заветна порука и крилатица „Само слога Србина спасава“ заправо је у више наврата понављан стих у песми Јована Драгашевића „Јека од гусала“. Четири оцила на српском грбу он тумачи као скраћеницу четири ћирилична слова С, указујући да се не треба уздати у туђу помоћ и упозорава: „пријатеља тражићеш бадава, само слога Србина спасава“.

јединих српских војвода. Песник подсећа на косовску издају стиховима: „неслога стара и данас трује, и племе српско води несрећи, један другом у инат иду, Косово неће на ум да падне“ и тврди да „неслога, невера, врашка су чеда, пропада народ у ком их има“. Мотиву издаје песник даје примат и у сликовитом опису борбе српских устаника.

Он симболично као да позива српску војску да крене према неослобођеним јужним крајевима. До таквог похода убрзо је и дошло, тако да је Србија у ратовима 1876–1878. године успоставила своју власт над Нишким, Пиротским, Топличким и Врањским округом.

У „Антологији српског романтизма“ Слободана Ракитића налази се Драгашевићева песма „Царић“, док је одломак његове песме „Јека од гусала“ заступљен у „Антологији српског родољубивог песништва“ Зорана Гавриловића. Књижевни критичар Јован Скерлић похвално се изражавао о његовом књижевном раду, док Јован Деретић у „Историји српске књижевности“ наводи да је успешно певао о величини устанка, славним биткама и јунацима. Драгашевићева поезија нема данас ни значај ни одјек који је имала у 19. веку, али су зато његове „Истинске приче“ предмет интересовања и савремених истраживача.

Јован Драгашевић умро је 1915. године у Нишу. Одликован је орденима Таковског крста и Светог Саве и споменицама ратова 1876–1878. и 1885. године. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

МУЗЕЈ ВОЈНЕ ИСТОРИЈЕ У БЕЧУ

НАДВОЈВОДИН АУТО ЕУГЕНА САВОЈСКОГ

Са 1,3 милиона предмета у својим депоима, бечки војни музеј спада међу најбогатије такве установе у свету. У његовим ризницама чувају се спектакуларни артефакти попут авиона из разних ратова, бродова, раскошних сабљи великих војсковођа, али и ситнице које приповедају најважније приче о сваком рату, приче чији је актер мали човек.

Међу похабаним јакнама и мантилима, у средини једне од витрина Музеја војне историје у Бечу, мала дрвена виолина, помало угласта и груба, прича своју причу – израдили су је ратни заробљеници из војски са којима је у Великом рату војевала Аустроугарска. Део је поставке о Првом светском рату, која почиње, природно, Сарајевским атентатом – аутомобилом у коме су убијени надвојвода Франц Фердинанд и његова супруга Софија, оружјем младобосанаца... Та поставка, пуна општедруштвених и сасвим личних прича, није, наравно, једина – ту су Тридесетогодишњи рат и велики кондотијер Албрехт фон Валенштајн, тугови турских паша, седефом опточено оружје турских војника, поткошуље и заставе Еугена Савојског, фотографије савезничких војника како по мрклој ноћи и снежној међави, без обзира на политичке разлике, 1945. године чувају нешто у Бечу... Сви ти предмети део су 1,3 милиона драгоцености које чува овај музеј, смештен у комплекс тзв. Арсенала, у Бечу.

И УВОЈАК

Од утврђења до музеја

Бечки Арсенал, својом архитектуром налик средње-вековном утврђењу, заиста је једном био касарна, а данас тај импозантни комплекс представља центар једног од најважнијих музеја Аустрије.

Окончањем Наполеонових ратова и сузбијањем тековина Француске буржоаске револуције у бројним европским земљама, средњи и нижи слојеви становништва остали су у веома неповољном положају. Једном просуте идеје слободе, једнакости и братства, ипак, било је тешко уништити. Тим пре што је индустријска револуција већ одавно кршила старе норме и успостављала нове. Доба романтизма дало је за право бројним малим народима који су током векова изгубили своје државе и почели да дижу главе.

Кад је у фебруару 1848. године избила побуна у Француској, коју су водили разнородни покрети и интереси, догађај је брзо одјекнуо по целој Европи, а понешто и у Латинској Америци – избијањем побуна. Слично се десило и у Хабзбуршкој монархији, где је револуционарна 1848. година убрзо добила и обриси националних устанака. Устанци и побуне угушени су у року од годину дана, много је крви пало, а елите су и научиле понеку лекцију. У Хабзбуршкој монархији, врло уређеној држави, дошло се до закључка да се опасно стање више не може толерисати.

– Цели Арсенал, који обухвата много више објеката од данашњег Музеја војне историје и оних који га окружују, изграђен је између 1849. и 1856. године – каже у разговору за „Одбрану“ Кристијан Ортнер, директор Музеја војне историје који се налази у комплексу Арсенала.

Говорећи о годинама и приликама у којима је музеј настао, он подсјећа да је непосредан подстицај за градњу била револуционарна 1848. година, када је и Беч видео озбиљне побуне.

– Како би спречили сличне догађаје у будућности, на стратешким тачкама изграђене су бројне касарне и војна постројења. Најважнији је био Арсенал, који није био само место за 5.000 до 6.000 војника, већ је у свом језгру добио и велика државна постројења за производњу артиљерије, муниције и пушака – прича директор Ортнер.

Но, поред одбрамбене функције, од самих почетака постојала је идеја да у средишту комплекса буде подигнута и једна вишенаменска зграда која ће делимично служити и као нека врста музеја наоружања. У тој згради данас је смештен Музеј војне историје са својих фантастичних 1,3 милиона артефаката.

– Зато је та зграда најстарија зграда наменски подигнута у ту сврху у Бечу – каже директор Музеја.

Ипак, први музеј који је отворен у том простору 1869. године није био овај данашњи, већ музеј финог наоружања и оклопа самог двора. Музеј који се сада налази у Арсеналу отворен је 1885. године, захваљујући пресељењу збирке оклопа и хладног царског оружја (у којој се налазе и шлем и мач Ђерђа Кастриотовића Скендербега) у Музеј лепих уметности. Тада су, наиме, неки високи артиљеријски официри увидели да би се тај простор дао искористити за поставку посвећену самој војсци као установи и војној историји у целини. Међу заступницима ове замисли били су и припадници породице Хабзбурга.

Тридесетогодишњи рат

Кажу да је још Карло V Хабзбуршки, владар који је у 16. веку добио амбицију да створи царство у коме сунце не залази, рекао – „Други нека ратују, ти срећна Аустрија, жени се!“. То и јесте била идеја водиља спољне политике Хабзбурга. Све што се може мирним путем, односно дипломатијом решити, треба решавати без ратова.

Но, ратова је било, и те како. Ипак, војна историја приказана у музеју у Арсеналу почиње тек са Тридесетогодишњим ратом (1618–1648), великим европским сукобом који се од побуне једне области претворио у општи рат у коме су често на супротним странама стајали католици и протестанти. И, наравно, Албрехтом фон Валенштајном, великим кондотијером, командантом огромне стајаће армије, која се могла и плаћати и често је била кључни играч у важним победама тога рата. Био је то рат који је дефинитивно скројио модерну Европу и њене политичке односе, али донео и важне новитете у војним доктринама и ратовању.

– У основи те замисли је чињеница да су војске модерног доба настале из сталних армија које су се појави-

ле у то време, а да су, с друге стране, најстарији царски пукови који су у време покретања музеја још постојали, такође, датирани у тај период. Кад је музеј обновљен након Другог светског рата, покривени период проширен је уназад, како би се покрио и прелазак са средњевековних ратова на армије раног модерног доба – појашњава у разговору за наш лист Кристијан Ортнер зашто је баш тај догађај важан за Музеј којим руководи.

То је разлог зашто путовање кроз ову историјску причу почиње копљима, шлемовима, аркебузама и мускетима. И, наравно, Албрехтом фон Валенштајном. Али поред раскошно украшених примерака оружја тога доба, реконструисаних униформи мускетара (које су у аустријском издању изгледали скромније него чувена четворка Александра Диме), одеће војсковођа, изузетно лепих застава, један од најзначајнијих предмета које директор Ортнер издаваја је писмо Валенштајна генералу Папенхајму у коме га је позвао да му се прикључи са својом војском у бици код Лицена 1632. године. У тој борби погинули су шведски краљ Густав и Папенхајм, чија се крв задржала на писму јер га је носио у џепу.

Ако је овај сукоб обележио прву половину 17. века, она друга припада ратовима с Турцима. Међу изложеним турским заставама, раскошним пушкама и тоболцима за стреле, одећом и турбанима турских ратника и паша, скупоценим ћилимима, три не тако раскошна предмета посебно интересују посетиоце – тугови турских великодостојника који су ношени као скиптри пред њима. Ове инсигније направљене су од коњских репова и дрвених и металних украса, а њихов број означавао је статус званичника. Тако су паше од једног туга били најчешће у рангу данашњег бригадног генерала или министра слабијег ресора. Само један великодостојник могао је носити три туга – велики везир.

„Пролећа народа”

Разуме се, ту где су ратови с Турцима, ту је и личност без које војна историја овог царства не иде – принц Еуген Савојски. Ако је судећи по кошуљама и моделима капута изложеним у витринама, велики војсковођа био је врло ситан растом. Ипак, далеко је важније оно што је овај ратник и љубитељ изврсне архитектуре и сликарства показао на делу. Ту се, уосталом, дотиче и нас јер је принц Еуген много ратовао с Турцима и освајач је Петроварадина и Београда. С тим у вези у музеју се, у оквиру збирке од више хиљада вињета на којима су приказана разна утврђења али и целе битке, налазе и бројни такви прикази битака за српску престоницу и Петроварадин. Период који је потом уследио није био ништа мање важан за нас – 18. век је доба кад Срби исељени из старих српских земаља под притиском Турака формирају своју заједницу у Хабзбуршкој монархији. Ипак, у сталној поставци нема „Војне границе”, упркос кључном значају те творевине за одбрану царства, а и граничара за бројне победе на другим европским ратиштима.

Крај 18. века време је великих револуција и Наполеонових ратова, а тај замах духа довео је и до „Пролећа

народа”, које је и створило Арсенал и данашњи музеј. Зато је посебна сала посвећена овом периоду. Ако је један од можда најличнијих детаља са врло трагичном нотом угао једне од витрина у којој се налазе шешир и други лични предмети Наполеоновог сина из брака са аустријском принцезом, то је за повест ратова засигурно много битнији француски ратни балон заробљен од Аустријанаца 1796. године.

Тако се полако стиже до „Пролећа народа”, које је узбуркало тадашњу Европу, Кримског рата, и, напослетку, до 1878. године и окупације Босне. А то је логичан пут до нове велике поставке – Првог светског рата.

Фердинандов ауто и друге приче

– Руководећи принцип постављања ове изложбе био је, с једне стране, обезбеђивање хронолошког реда како би поставка била лакше доступна посетиоцима, а с друге стране, да се у њу integriшу дубоке тематске секције које покривају посебно важна питања. Међу њима су индустрија наоружања, пропаганда, социјална заштита, санитет и планински рат – каже Кристијан Ортнер.

Поставка, оваква каква јесте, осмишљена је деведесетих година прошлог века и припремана је за обележавање стогодишњице сукоба. Прича, очекивано, почиње Сарајевским атентатом, аутомобилом у коме је убијен надвојвода Франц Фердинанд, његовом одећом, лентама, чипком његове супруге, оружјем младобосанаца... И кратком легендом у

којој су историја односа великих сила тог доба као и Аустроугарске са Србијом, значај Босне, врло коректно објашњени на разним језицима. Текст је врло јасан – године лоших односа са Србијом, рађање милитантног расположења у Аустрији и онда атентат. Кажу, Аустрија се одлучила за рат са Србијом тек након саветовања у Берлину после атентата, иако је било јасно да ће Русија у том случају подржати Србију. Све то заједно био је наговештај ширег сукоба.

Оно што следи је лавиринт путања дуж којих се посетилац среће са језивом статистиком ове велике кланице, војним санитетом, помагалима за оне који су остали без удова, рововима, ратном индустријом која је женама коначно донела излазак на сцену, ратним заробљеницима, Украјинкама које су ратовале против Русије на страни Аустрије, чиновским левцима који су служили да се што раније ослушну налети непријатељских авиона... Ту је и авион „албатрос“, који је стигао из Немачке уочи рата да би служио као прототип за прављење нових.

Посетиоци из Србије не могу остати равнодушни у тренутку кад се сретну с предметима који су припадали нашој војсци – неколико униформи, оружје, ордење, српска застава... Посебно је дирљива изложба о ратним заробљеницима – њихова одећа, предмети које су правили. Неки црногорски војник је уочи битке написао дописницу родитељима и није стигао да је пошаље. У краткој легенди о противницима, кустоси су исказали поштовање српској војсци која је, кажу, била запостављена у бечким круговима упркос победама у балканским ратовима, набавци новог оружја и врло широком регрутном систему који јој је омогућио да брзо мобилише више од 400.000 добрих ратника.

Ту је још једна српска прича – портрет и униформа фелдмаршала Светозара Боројевића фон Бојне, Србина из Аустрије који је остао лојалан царевини. Одличан дефанзив-

ни стратег, успео је да освоји Пшемисл, а потом је био пребачен на Пијаву у Италији. Боројевић је после рата понудио своје услуге Краљевини СХС, али није био прихваћен.

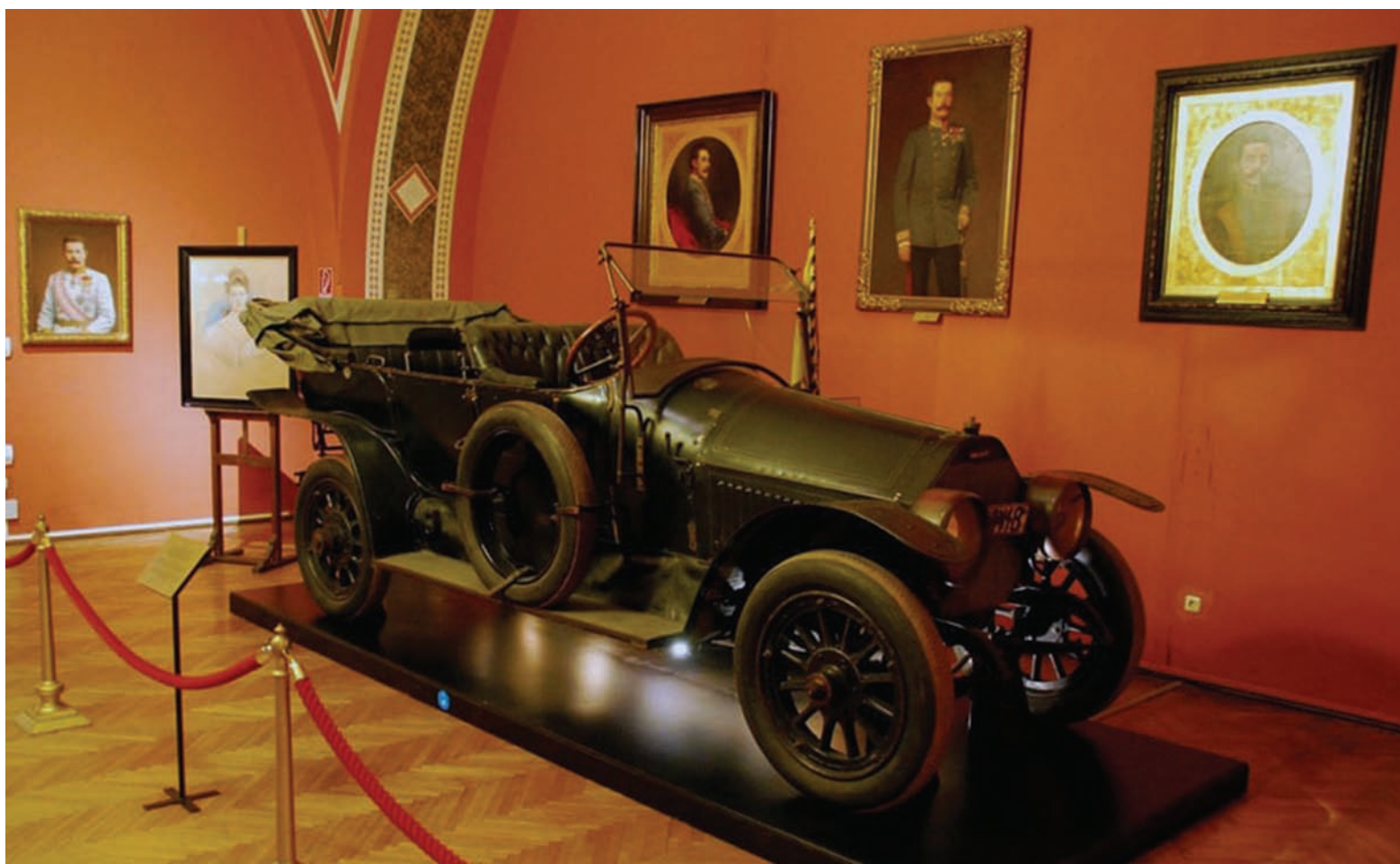
Простор као проблем

Заиста, 1,3 милиона предмета је импозантан број. А само у последњих десет година, музеј је прибавио више од 40.000 нових артефаката. Неки од њих, попут бродова и авиона, разумљиво, нису могли да добију своје место у Арсеналу. Тамо се већ налазе авиони „албатрос“ из Првог, и „рода“ из Другог светског рата. „Роџа“ је у сали посвећеној Републици Аустрији, доласку нациста и Другом светском рату. Зато је музеј одавно основао истурена одељења која се баве аустријском морнарицом, авијацијом, али и историјом хладног рата. Историја тог периода представљена је у систему бункера који су грађени у Аустрији, нарочито око Беча, између 1960. и средине седамдесетих година прошлог века.

– Као и код већине музеја, увек ће постојати изазов да се праведно подмире све функције музеја – да се подједнако пажње посвећује стицању предмета, чувању, истраживању, комуницирању и излагању опипљиве и нематеријалне грађе – каже Кристијан Ортнер, додајући да то нарочито важи за простор неопходан за адекватно складиштење свих предмета и њихово представљање на одговарајући начин.

Иако бечки музеј који чува војну историју није увек међу првима на листи приоритета туриста који са свих меридијана током целе године долазе у Беч. Кроз историјске лавиринте, његову поставку сваке године види 20 милиона посетилаца. ■

Милена МИЛЕТИЋ

ПРАВО

У оштрој конкуренцији међу врхунским седмецац из састава „Кобре“

И ове године на адресу магазина „Одбрана“ стигло је много предлога за најбољу спортску екипу Војске Србије у 2017. години. Ту награду, већ традиционално, додељује Медија центар „Одбрана“, поводом свог празника – 24. јануара. У оштрој конкуренцији међу врхунским спортистима система одбране, који су се у години за нама окитили многобројним медаљама и трофејима, за титулу најуспешније изборио се седмецац из састава „Кобри“.

Чланови екипе, капетан корвете Игор Игњатовић, заставници Бранислав Булатовић, Милован Јанковић, Мићо Воркапић, Игор Новаковић, Драган Никић и Владимир Стојиљковић из Баталона војне полиције специјалне намене

„Кобре“, најтрофејнију годину коју памте завршили су ласкавим признањем „Најбоља спортска екипа Војске Србије у 2017“.

– Признање Министарства одбране и Војске Србије, као и резултати из претходне сезоне, и те како значе. Не само што су нама велики подстицај, већ омогућавају и популаризацију овог спорта и пружају прилику да практично стрељаштво уђе на велика врата у Војску – каже капетан корвете Игор Игњатовић, подсећајући да Клуб „ИПСЦ-Кобре“ баштини 15 година искуства као равноправан члан Савеза за практично стрељаштво Србије. Као дугогодишњи припадник „Кобри“, али и неко ко је на командној дужности, он у Клубу има двојаку улогу – логистички помаже

У МЕТУ

им спортистима система одбране, стрељачки
ри” изборио се за титулу најуспешније екипе

Клубу и екипи и као такмичар доприноси постизању што бољих резултата.

Да је „Кобрама” практично стрељаштво „у крви” сведочи и заставник Бранислав Булатовић, који је и секретар Клуба.

– Сви смо ми дуго у овом спорту, јер као припадници специјалне јединице реализујемо гађања која су по много чему слична, а некада и идентична такмичарским. Осим тога, оснивачи Клуба „ИПСЦ–Кобре” су пионири и једни од зачетника такмичења у практичном стрељаштву код нас – објашњава Булатовић и напомиње да су се нови припадници „Кобри”, које су на обуци исказали афинитет према том спорту, прикључивале екипи и Клубу, те сада међу њима има и оних с неколико година искуства, али и

правих „ветерана”, попут Вукоте Ђукића, Владимира Ђукановића и заставника Радосава Недића, који су 15 година активни чланови.

С обзиром на то да је реч о припадницима јединице специјалне намене, њихов пословни ангажман захтева сталан

СТРУЧНА ОЦЕНА

Седница жирија за избор најуспешнијег спортисте и спортске екипе Војске Србије у 2017. години одржана је 15. јануара 2018. године. Чланови жирија били су потпуковник др Драган Тодоров, са Војне академије, као председник, те потпуковник Александар Милорадовић, из делегације Републике Србије при CISM-и, потпуковник Ненад Милосављевић, из Управе за обуку и доктрину Генералштаба Војске Србије, и капетан Александар Петровић, из Медија центар „Одбрана”.

физички и ментални тренинг, како би увек били на висини задатка. Зато њихов тренинг не чини само гађање на полигону већ и део кондиционих тренинга који је прилагођен том спорту.

– Предност практичног стрељаштва јесте то што је спој атрактивног и нама веома корисног спорта, те је његовим увођењем ниво ватрене обуке знатно побољшан – каже заставник Милован Јанковић, напомињући да су већина инструктора за ватрену обуку у јединици чланови Клуба.

Јанковић истиче да је висока увежбаност императив у јединици којој припада, те да се свака прилика за тренинг максимално користи. Ипак, напомиње он, редовна гађања нису у потпуности прилагођена „Кобрама”, јер њихови тренинзи изискују слободу кретања по полигону, а то најчешће није могуће или је веома ограничено.

Председник Клуба Вукота Ђукић сматра да је Клуб за деценију и по постојања увек био достојан имена јединице и организације из које долази. Кључ успеха, сматра Ђукић, лежи у томе што се сваком новом такмичењу приступа озбиљно, како би се екипа вратила с одличјем око врата. Зато увек пажљиво саставља тим, бирајући оне који су у датом тренутку у најбољој кондицији.

– Један од најизазовнијих турнира у претходној сезони било је Отворено државно првенство Србије, на коме је учествовало око 160 такмичара, из 16 земаља. Наш клуб такмичио се у стандард категорији и на том такмичењу освојио прво место, оставивши иза себе национални тим, који је наступао с најбољим такмичарима у тој категорији – истиче Ђукић, подсећајући да су чланови „ИПСЦ–Кобре” часно освојили прво место, јер су екипу која је наступила на том такмичењу чинили искључиво чланови Клуба.

Практично стрељаштво спорт је који од стрелаца захтева да усагласи и контролише прецизност, снагу и брзину.

– У Србији има мало полигона који су наменски прилагођени практичном стрељаштву и сви они су мање или више исти. Форму практичног стрељаштва, заправо, задовољава свега пет полигона, па се дешава да на једном истом простору буде више такмичења у току сезоне. Ипак, квалитет такмичења не зависи од полигона већ од маштовитости и концепције организатора. Такође, временски услови битан

ГЛАДНИ АДРЕНАЛИНА

Чланови Клуба „ИПСЦ–Кобре“ не такмиче се само у практичном стрељаштву, већ и у осталим „адреналинским“ спортовима, попут „шутинг релија“, који захтева возачке и пуцачке способности, а у коме већ годинама наши специјалци освајају медаље. „Кобре“ су се опробале и у „шутинг челенџу“ и „шут офу“, освојивши и у тим дисциплинама најсјајнија одличја. Да су врсни познаваоци спорта и поштоваоци поштеног надметања најбоље су доказали Вукота Ђукић и Владимир Ђукановић, који су изабрани за међународне судије том спорту.

су фактор и за такмичаре и за организатора – наглашава заставник прве класе Радосав Недић и додаје да лоше време иде наруку најспремнијим такмичарима, поготово оним из специјалних јединица, јер су навикли да раде у свим временским условима.

Један од основних проблема с којима се „Кобре“ суочавају јесте непостојање одговарајућег полигона у властништву Министарства одбране и Војске Србије који би

им био стално доступан. Такав полигон омогућио би реализацију далеко сложеније обуке специјалца, али и припрему за такмичења.

– Нека стрелишта могла би врло лако да се прилагоде специфичним потребама. Уз мала улагања могли бисмо да добијемо полигон који можда не задовољава такми-

НАСТАНАК ПРАКТИЧНОГ СТРЕЉАШТВА

Према речима једног од оснивача и првог председник Клуба Владимира Ђукановића, практично стрелаштво, или у медијима познатије као ИПСЦ, динамичан је и атрактиван спорт у којем се користе различите врсте оружја и муниције.

– Истовремено с развојем и еволуцијом конструкције и употребе ватреног оружја развијало се и практично стрелаштво. Оно најпре није био спорт већ систем обучавања специјалних јединица војске и полиције, те служби обезбеђења. Из тог система обучавања и програма обуке произтекао је популаран и атрактиван спорт у целом свету. Његова експанзија је велика – расте и по броју дисциплина и по броју спортиста који се њиме баве. У прво време ИПСЦ је био спорт који је неговао гађање само из ручног оружја, пиштоља и револвера. Данас, после 36 година од Оснивачке конференције ручног ватреног оружја, ИПСЦ осим пиштоља и револвера има и дисциплине у гађању из пушке и сачмарице, као и дисциплине AIR SOFT ваздушног оружја – каже Ђукановић, напомињући да је ИПСЦ спорт којим се могу бавити сви, од професионалних спортиста, који постижу врхунске резултате, до апсолутних аматера, који долазе на такмичења рекреативно.

И једни и други, каже он, имају исте пориве – жељу да безбедно рукују оружјем ради постизања спортских резултата, али и личне и безбедности других људи.

SHADOW ЗА МЕДАЉУ

– У почетку смо користили оружје домаће производње пиштољ ЦЗ 99, који смо имали на задужењу у јединици. Ипак, како је време пролазило, стандарди су се повећавали, конкуренција је постајала јача. Модернизацијом Војске добили смо нове пиштоље модела Glock 17 аустријске производње, који се, такође, показао изванредно и у службеним и спортским сегментима. Од прошле године имамо пиштоље чешке производње CZ 75 SP 01 SHADOW, који се тренутно највише користе у свету у спорту којим се бавимо, а што је, на неки начин, утицало да у години за нама остваримо најбоље резултате – објашњава Вукота Ђукић.

чарски ниво, али омогућава сталан приступ за тренинг и чланова Клуба и јединице – сматра заставник Мића Воркапић, уз напомену да с таквим радовима стрелиште не би изгубило садашњу намену.

Од формирања Савеза за практично стрелаштво пре 18 година тај спорт привлачи велики број људи из цивилства, али и припадника служби безбедности. Ипак, у Војсци нема много заинтересованих, па су „Кобре“ већ 15 година једина екипа из система коју чине искључиво садашњи и бивши припадници јединице.

Екипа, коју је повезао посао, као и страст према практичном стрелаштву, стицајем околности врло је често на окупу, па није чудо што на такмичењима „дишу“ као једно. Свакодневна комуникација и редовни тренинзи, које обележава међусобно надметање, најелитније припаднике српске војске изнова нагони да померају границе сопствених способности.

Прошла година била је година медаља за „ИПСЦ–Кобре“. Да они погађају право у мету доказали су заузимањем првог места на крају ИПСЦ лиге Србије и освајањем златне медаље на Отвореном првенству Србије у практичном стрелаштву. Клуб и његови чланови су екипно и појединачно током 2017. освојили 14 медаља – четири златне, четири сребрне и шест бронзаних, што их сврстава у ред најтрофејнијих спортских састава у систему одбране Србије. ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Фото-архива „ИПСЦ–КОБРЕ“

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

За пријем професионалног војног лица или државног службеника, односно намештеника из Министарства одбране Републике Србије у радни однос на неодређено време у својство војних службеника и војних намештеника

I Назив организационе јединице Војске Србије у којој се попуњавају формацијска места:

Управа за логистику (Ј-4) Генералштаба Војске Србије
Централна логистичка база

Радна места која се попуњавају:

1. возач, КВ 1 извршилац,
2. возач, ВКВ 1 извршилац,
3. електроинсталатер, КВ 1 извршилац,
4. механичар за погонску опрему и инсталације, ВКВ 1 извршилац,
5. погонски електричар, ВКВ 1 извршилац.

УСЛОВИ:

за радно место на редном броју 1:

- средње образовање у трајању од три године образовни профил возач моторних возила,
- возачка дозвола „Б“, „Ц“, „Е“ и „Д“ категорије;

за радно место на редном броју 2:

- средња школа и специјализација саобраћајне струке (ВКВ)
- возачка дозвола „Б“, „Ц“, „Е“ и „Д“ категорије;

за радно место на редном броју 3:

- средње образовање у трајању од три године образовни профил електроинсталатер;

за радно место на редном броју 4:

- средња хемијско-технолошка школа, (ВКВ) специјализација хемијско-технолошког образовног профила;

за радно место на редном броју 5:

- средња школа у трајању од четири године образовни профил електротехничар електромоторних погона, (ВКВ) специјализација електроенергетске или аутоматске струке.

Заједничко за сва формацијска места:

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист“, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку про-

цену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора, кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

III Место рада: за радно место на редном броју 1 и 3 (Београд), на редном броју 2 (Крагујевац), на редном броју 4 (Ниш) и на редном броју 5 (Пожега).

IV Рок за подношење пријаве на интерни конкурс је осам дана и почиње да тече наредног дана од дана када је интерни конкурс оглашен у магазину „Одбрана“.

V Лице које је задужено за давање обавештења о интерном конкурс: Ненад Павловић, телефон: 011/3205-029 и Игор Миладиновић, телефон: 011/3205-105.

VI Адреса на коју се подноси пријава за интерни конкурс: Поштом на адресу **Централна логистичка база, Мије Ковачевића 5, Београд, са знаком „за интерни конкурс“**. Лична достава пријава може се извршити на деловодство **Централне логистичке базе, Мије Ковачевића 5, Београд**.

VII Докази који се прилажу уз пријаву на интерни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, редни број формацијског места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије, попуњеног и овереног обрасца и сагласност за извршење безбедносне провере (тражити у команди јединице у којој се кандидат налази у служби) прилажу и следеће:

- диплому којом се потврђује захтевана стручна спрема;
- диплому о стеченом захтеваном звању за ВКВ раднике (само за радна места на редном броју 2, 4 и 5);
- сведочанства за сваки завршен разред захтеване школе;
- фотокопија возачке дозволе (за радна места на редном броју 1 и 2).

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

VIII Лица која имају право да учествују на интерном конкурс:

На интерном конкурс могу да учествују професионална војна лица или државни службеници, односно намештеници из Министарства одбране Републике Србије.

НАПОМЕНЕ:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене закључком.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске

Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештен из једног у друго место службовања.

Интерни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране. Овај оглас објављује се на веб-страници Министарства одбране Републике Србије и у магазину „Одбрана”. ■

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

За пријем професионалних војних лица или државних службеника, односно намештеника из Министарства одбране Републике Србије у својство војних службеника и војних намештеника у радни однос на неодређено време

I Назив организационе јединице Војске Србије у којој се попуњавају формацијска места:

Управа војне полиције Генералштаба Војске Србије

Радна места која се попуњавају:
1. возач, ССС 1 извршилац.

Услови:

Радно место на редном броју 1:

- 4. степен стручне спреме,
- возачка дозвола „Б” и „Ц” категорије.

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани тачком Одлуке о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

III Место рада: Београд.

IV Рок за подношење пријаве на интерни конкурс је осам дана и почиње да тече од наредног дана од дана оглашавања у магазину „Одбрана”.

V Лице које је задужено за давање обавештења о интерном конкурсу: потпуковник Зоран Милинковић, телефон 011/3201-943, војни локал 23-943.

VI Адреса на коју се подноси пријава за интерни конкурс:

Редовним путем преко својих јединица за ВП 1120 Београд, Кнеза Милоша 33, 11000 Београд, са знаком „За интерни конкурс”.

VII Докази који се прилажу уз пријаву на интерни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, редни број формацијског места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће:

- диплому којом се потврђује захтевана стручна спрема, сведочанства за сваки завршен разред средње школе, возачку дозволу,
- попуњен и оверен образац и сагласност за извршење безбедносне провере (тражити у команди јединице у којој се кандидат налази у служби) и
- картон основних личних података (КОЛП).

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

VIII Лица која имају право да учествују на интерном конкурсу:

На интерном конкурс у могу да учествују професионална војна лица или државни службеници, односно намештеници из Министарству одбране Републике Србије.

НАПОМЕНЕ:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене закључком.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештен из једног у друго место службовања.

Интерни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Овај оглас објављује се на веб-страници Министарства одбране Републике Србије и у магазину „Одбрана”. ■

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

За пријем професионалног војног лица или државног службеника, односно намештеника у својство војних службеника и војних намештеника у радни однос на неодређено време

I Назив организационе јединице Војске Србије у којој се врши попуна формацијских места:

Гарда

Радна места која се попуњавају:

1. радник за спремање просторија, ПКВ 2 извршиоца,
2. возач аутобуса, ВКВ 1 извршилац,
3. возач, КВ 2 извршиоца,
4. ауто-лимар, КВ 1 извршилац,
5. возач-чувар, КВ 1 извршилац,
6. помоћни радник, ПКВ 2 извршиоца,
7. помоћни радник уједно чувар, ПКВ 1 извршилац.

Услови:

за радно место на редном броју 1, 6 и 7:

- завршена основна школа;

за радно место на редном броју 2:

- средња школа и специјализација саобраћајне струке (ВКВ),
- возачка дозвола „Ц“ и „Д“ категорије;

за радно место на редном броју 3:

- средња стручна спрема,
- возачка дозвола „Ц“ категорије;

за радно место на редном броју 4:

- 3. степен стручне спреме – смер ауто-лимар (КВ);

за радно место на редном броју 5:

- средња стручна спрема,
- возачка дозвола „Ц“ категорије.

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе.

Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним процедурама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

III Место рада: Београд.

IV Рок за подношење пријаве на интерни конкурс је осам дана и почиње да тече од наредног дана од дана оглашавања у магазину „Одбрана”.

V Лице које је задужено за давање обавештења о интерном конкурс: мајор Бојан Симеуновић, телефон 011/2064-374 или 330-374.

VI Адреса на коју се подноси пријава за интерни конкурс:

Редовним путем преко својих јединица за **ВП 4795 Београд, Јована Мариновића бб, 11000 Београд, са знаком „за интерни конкурс”.**

VII Докази који се прилажу уз пријаву на интерни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, е-mail адреса, редни број формацијског места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће:

- диплому којом се потврђује захтевана стручна спрема;
- диплому о стеченом захтеваном звању за ВКВ раднике (само за радна места за која је посебан услов ВКВ);
- сведочанства за сваки завршен разред захтеване школе (само за радна места на редном броју 2, 3, 4 и 5);
- сведочанство односно диплому о завршеној основној школи (само за радна места на редном броју 1, 6 и 7)
- возачка дозвола (за радна места возача);
- картон основних личних података (КОЛП).

Сви докази се прилажу у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

VIII Лица која имају право да учествују на интерном конкурс: На интерном конкурсима могу да учествују професионална војна лица или државни службеници, односно намештеници из Министарства одбране Републике Србије.

НАПОМЕНА:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника, биће одбачене закључком.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

За пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време ради попуњења радних места у

I Назив установе Војске Србије у којој се попуњавају радна места:

Гарда Војске Србије

Радна места која се попуњавају:

1. радник за спремање просторија, ПКВ 3 извршиоца,
2. возач, ВКВ 3 извршиоца,
3. електромеханичар за возила точкаше – возач, ВКВ 1 извршилац,
4. конобар, ВКВ 1 извршилац,
5. возач уједно набављач, ССС 1 извршилац,
6. кувар, КВ 1 извршилац.

Општи услови:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије,
- да су здравствено и психофизички способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање 6 месеци,
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

Посебни услови:

за радно место на редном броју 1:

- завршен 1. и 2. разред средње школе;

за радно место на редном броју 2:

- средња школа и специјализација (ВКВ) саобраћајне струке,
- возачка дозвола „Ц“ категорије;

за радно место на редном броју 3:

- 3. степен стручне спреме – смер ауто-електричар (КВ) и специјализација (ВКВ) ауто-електричарске струке,
- возачка дозвола „Ц“ категорије;

Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештен из једног у друго место службовања.

Интерни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране. Овај оглас објављује се на веб-страници Министарства одбране Републике Србије и у магазину „Одбрана“. ■

за радно место на редном броју 4:

- 3. степен стручне спреме – смер конобар и специјализација (ВКВ) угоститељске струке;

за радно место на редном броју 5:

- 4. степен стручне спреме,
- возачка дозвола „Ц“ категорије;

за радно место на редном броју 6:

- 3. степен стручне спреме – смер кувар (КВ).

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист“, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају:

за радно место на редном броју 1: просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова);

за радна места на редном броју 2. до редног броја 6: просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (30% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (10% од укупног броја бодова), провера знања и способности (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

Место рада: Београд.

III Рок за подношење пријаве на јавни конкурс: 30 (тридесет) дана и почиње да тече од наредног дана када је јавни конкурс оглашен у „Службеном гласнику РС“.

IV Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурсy: Бојан Симеуновић, телефон 011/2064-374.

V Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс:

Поштом на адресу **ВП 4795 Београд, Јована Мариновића бб, 11000 Београд, са назнаком „за јавни конкурс“**. Лична достава пријава може се извршити у деловодству **ВП 4795 Београд, Београд**.

VI Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, назив и редни број радног места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће:

- диплому о завршеној захтеваној школи – стручној спреми;
- сведочанство за сваки разред захтеване школе;
- диплому о стеченом захтеваном звању за ВКВ раднике (само за радна места која за која је посебан услов школа за ВКВ раднике);
- возачку дозволу (само за радна места возача); уверење о држављанству (не старије од шест месеци); извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци;
- уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ВОЈСКА СРБИЈЕ
Копнена војска**
р а с п и с у ј е

ИНТЕРНИ КОНКУРС

За пријем у професионалну војну службу у својству подофицира на неодређено време, у:

3. бригаду КоВ:

- командир одељења стрељачког, ВЕС 21101, 1 извршилац

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс могу учествовати лица која испуњавају следеће услове:

НАПОМЕНА:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника, биће одбачене закључком.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пробни рад обавезан је за све кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се опредељује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на сајту Министарства одбране – конкурси или лично у ВП 4795 Београд, Јована Мариновића бб, 11000 Београд. Потписану изјаву неопходно је доставити уз молбу уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење из суда и МУП-а да се против лица не води кривични поступак, односно да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање 6 месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа. ■

а) ОПШТИ УСЛОВИ

- да је пунолетан;
- да је здравствено и психофизички способан за службу у Војсци Србије;
- да има прописано образовање – средње образовање у трајању од четири године;
- да му раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа;
- да није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци;
- да је безбедносно проверен и да нема безбедносних сметњи за пријем у професионалну војну службу, у складу са прописима којима је уређено вршење безбедносне провере у Министарству одбране;
- да је одслужио војни рок са оружјем.

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- да је цивилно лице на служби у Војсци Србије;
- да је на служби у Војсци Србије најмање 9 година;
- да има одговарајуће војно образовање;
- да у током службе није негативно оцењено и да има просек службених оцена најмање „истиче се“;
- да има препоруку старешине на положају команданта батаљона – дивизиона, њему равном или вишем положају, односно непосредно претпостављеног руководиоца.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаву на конкурс, која треба да садржи основне личне податке, адресу и контакт телефон, краћу биографију, јединицу, број и назив формацијског места за које конкурише, кандидати треба да доставе Команди Копнене војске, редовним путем преко непосредно претпостављеног старешине са следећим документима:

- уверење о држављанству (оригинал или копија оверена код надлежног органа – не старије од шест месеци);
- потписану изјаву о прихватању распореда по потреби службе на целој територији Републике Србије (својеручно потписана изјава);
- Конкурсна комисија ће по службеној дужности од јединце у којој је кандидат на служби прибавити документа из њихових досијеа персоналних података, по следећем:
  - извод из матичне књиге рођених;

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС За пријем лица у својству цивилних лица на служби у Војсци Србије у радни однос на неодређено време ради попуње радних места

I Назив установе Војске Србије у којој се попуњавају радна места:

Војногеографски институт Управе за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2) Генералштаба Војске Србије

Радна места која се попуњавају:

1. референт – 1 извршилац, (С2С) ВСС
2. референт – 2 извршиоца, (С1С) ВШС

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да нису осуђивани за таква дела казном затвора у трајању дужем од шест (6) месеци,
- да су здравствено способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да им раније није престајао радни однос у државном ор-

- диплому о стеченом образовању;
- потврду надлежног старешине о периоду обављања дужности у Војсци Србије, и просек службених оцена у току службе;
- препоруку старешине на положају команданта батаљона – дивизиона, њему равном или вишем положају;
- мишљење главног подофицира;
- налаз, оцену и мишљење надлежне војнолекарске комисије о здравственој способности за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира;
- безбедносну проверу за пријем у професионалну војну службу у својству подофицира.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са *Законом о Војсци Србије*.

Рок за подношење пријава на конкурс је 8 (осам) дана од дана објављивања у магазину „Одбрана“.

Кандидат који је учествовао у изборном поступку има право да у року од 15 дана од дана пријема одлуке о избору кандидата изјави жалбу.

Некомплетна и непотпуна документа неће се узимати у разматрање, а документа кандидатима који не буду изабрани неће се враћати.

Све информације везане за конкурс могу се добити на сајту Војске Србије www.vs.rs, на телефон 018/509-427 или локал 51-427. ■

- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

за радно места под редним бројем 1:

- завршен факултет геодетског усмерења у трајању од најмање 4 године (240 ЕСПБ)
- познавање рада на рачунару;
- за радна места под редним бројем 2:
- завршена виша геодетска школа или висока школа струковних студија (180 ЕСПБ)
- познавање рада на рачунару.

II Заједничко за сва радна места:

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (30% од укупног броја бодова), проверу знања и способности (20% од укупног броја бодова) психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова) и разговор са кандидатом (10% од укупног броја бодова).

Тест знања и вештина састојаће се из два дела, стручно геодетски и информатички део. Тестови су састављени од питања која се решавају заокруживањем једног или више попуњених одговора.

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета, кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

Место рада: Београд.

III Рок за подношење пријаве на јавни конкурс: 30 (тридесет) дана и почиње да тече наредног дана од дана када је јавни конкурс оглашен у „Службеном гласнику РС”.

IV Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс: Информације о конкурсима могу се добити на телефон 011/3205-007, на сајту Војногеографског института www.vgi.mod.gov.rs и слањем e-mail на адресу vgi@vs.rs.

V Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс: Поштом на адресу: **Војногеографски институт, Мије Ковачевића 5, 11000 Београд, са назнаком „за јавни конкурс”.** Лична достава пријава може се извршити у деловодству **Војногеографског института, Мије Ковачевића 5, Београд.**

VI Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, редни број радног места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће:

- диплома којом се потврђује стручна спрема, односно стечено прописано звање;
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци;

- уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази прилажу се у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

НАПОМЕНА:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника биће одбачене закључком.

Сагласно одредби члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Пробни рад обавезан је за све кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се одређује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву је могуће преузети на веб-страници Министарства одбране Републике Србије – конкурси. Потписану изјаву неопходно је доставити уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење из суда и МУП-а да се против лица не води кривични поступак, односно да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање 6 месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ВОЈНООБАВЕШТАЈНА АГЕНЦИЈА**

Р а с п и с у ј е

ИНТЕРНИ КОНКУРС

**за пријем на рад у Изасланствима одбране
Републике Србије у 2019. години**

65

1. изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Аустрији (ФЧ пуковник),
2. изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Арапској Републици Египат (ФЧ потпуковник),
3. изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Држави Израел (ФЧ пуковник),
4. изасланик одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Мађарској (ФЧ пуковник).

**ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА
ДА ИСПУЊАВАЈУ:**

- да су кандидати професионална војна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да кандидати за формацијска места изасланика одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Републици Аустрији, Држави Израел и Мађарској могу бити постављени на дужност у складу са чланом 23. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС”, број 35/2012 – у даљем тексту Уредба);
- да кандидати за формацијско место изасланика одбране у Изасланству одбране Републике Србије у Арапској Републици Египат могу бити постављени на дужност у складу са чланом 22. Уредбе.

ПОСЕБНИ КРИТЕРИЈУМИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да се против кандидата и чланова његове уже породице које са собом води у иностранство не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
- да су он и чланови његове уже породице које са собом води у иностранство држављани Републике Србије и да немају држављанство друге државе;
- да је здрав и способан за дужност у изасланству одбране и да су чланови уже породице које планира да води са собом у иностранство здрави, о чему прилаже доказ прибављен од надлежне здравствене установе;
- да поседује возачку дозволу за управљање моторним возилом и да активно вози;
- да испуњава безбедносне критеријуме за избор на дужност у изасланство одбране;
- да након истека периода обављања дужности у изасланству одбране, који начелно износи четири године, има најмање три месеци до испуњења услова за престанак професионалне војне службе по сили закона;
- да има последње две службене оцене најмање „истиче се”;

- да познаје стране језике потребне за рад у изасланству одбране земље пријема и то:
  - за дужност изасланика одбране у Републици Аустрији – немачки 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Арапској Републици Египат – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Држави Израел – енглески 2. степен;
  - за дужност изасланика одбране у Мађарској – енглески 2. степен;
- да у току припрема за дужност достигне 1. степен знања језика земље пријема односно, знање енглеског језика на нивоу 1. степена, ако је неопходно знање језика земље пријема;
- да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде постављен на дужност по потреби службе.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- попуњен упитник за конкурс за пријем на рад у изасланство одбране;
- попуњен упитник за безбедносну проверу, додатак „А”, „Б” и сагласност за безбедносну проверу;
- мишљење, начелника сектора или самосталне управе, односно лица истог ранга у Министарству одбране – за лица распоређена ван Војске Србије или мишљење начелника Генералштаба Војске Србије – за лица из Војске;
- оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;
- оверене фотокопије две последње службене оцене;
- лекарска уверења о здравственој способности за кандидата и чланове породице;
- уверења о познавању захтеваних страних језика (уколико поседује);
- уверење надлежног органа да се не води кривични поступак против кандидата и чланова његове породице које са собом води у иностранство;
- извод из матичне књиге венчаних не старији од шест месеци, уколико са собом у иностранство воде супружнике;
- уверења о држављанству за кандидата и чланове породице које са собом воде у иностранство;
- оверену фотокопију возачке дозволе;
- изјаву да по повратку са дужности пристаје на распоред и постављење по потреби службе.

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене и потпуне учествују у поступку селекције која ће се реализовати у четири фазе у складу са критеријумима за израду листе кандидата за потребе избора изасланика одбране.

У првој фази селекције кандидати ће бити ранжирани на основу успеха са школовања, усавршавања и последње две службене оцене.

У другој фази селекције кандидати ће бити подвргнути провери знања језика у зависности од земље за коју конкуришу на Војној академији Сектора за људске ресурсе. Кандидати који не испуне наведени критеријум не учествују у даљем изборном поступку, о чему ће бити обавештени.

У трећој фази селекције кандидати ће бити подвргнути психолошкој провери капацитета на Војномедицинској академији Управе за војно здравство. Кандидати који не задовоље критеријуме психолошке процене не учествују у даљем изборном поступку, о чему ће бити обавештени.

У четвртој фази селекције биће спроведен разговор са кандидатима где ће чланови комисије ценити утицај досадашњих дужности и квалификације за обављање дужности ИО, општу информисаност која се односи на земљу за коју кандидат конкурише и мотивисаност за рад у изасланству одбране.

Кандидати ће благовремено бити обавештени о месту, дану и времену када ће се одвијати поједине фазе селекције.

НАПОМЕНА:

Приликом избора за дужност у изасланству одбране, при истим условима, предност на ранг-листи имају лица која обављају дужности у обавештајним или безбедносним организацијским целинама система одбране.

Образац Упитник за конкурс на рад у изасланству одбране кандидати могу преузети са сајта Војнообавештајне агенције www.voa.mod.gov.rs.

Обрасце Упитник за основну безбедносну проверу, додаток „А” и „Б” за потпуну и посебну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу кандидати могу наћи у „Слу-

жбеном војном листу”, број 25 од 21. септембра 2015. године (прилози број 1, 2, 3 и 4).

Надлежни руководиоца дужан је да кандидату изда документ са својим ставом, без обзира на то да ли је позитиван или негативан.

Фотокопије и документа из службене евиденције оверава надлежни персонални орган јединице, односно установе у којој је кандидат на служби.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву за конкурс са потребном документацијом треба доставити Војнообавештајној агенцији (за лица из МО преко сектора или самосталних управа, а за лица из ВС преко Генералштаба ВС). Некомплетна и неблаговремено достављена конкурсна документација неће се разматрати.

Конкурс је отворен 30 дана почев од дана објављивања у магазину „Одбрана”.

О резултатима конкурса кандидати ће бити обавештени по завршетку конкурсног поступка.

Контакт телефон: 23-798. ■

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са туристичком агенцијом **ETP Star One doo Beograd ogranak Tiro Travel Beograd**

У складу са овлашћењем министра одбране, начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Слађан Ристић у име Министарства одбране 1. фебруара 2018. године потписао је Уговор о пословној сарадњи са ETP Star One doo Beograd ogranak Tiro Travel Beograd (у даљем тексту: Tiro Travel). Овим уговором Tiro Travel обавезао се да ће за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије, као крајње кориснике услуге по овом уговору, омогућити следеће повољности:

- попуст од 5% у односу на редован ценовник на све аранжмане из понуде даваоца услуге без обзира на начин плаћања, изузев плаћања аеродромских такси и по-

јединачних авио-карата, које крајњи корисник услуга мора да плати у целости пре поласка на пут;

- попуст од 10% у односу на редован ценовник на све аранжмане за летњу сезону 2018. године из понуде даваоца услуге који се реализују аутобуским или сопственим превозом и чије плаћање се врши у целости;
- попуст од 10% у односу на редован ценовник на путно здравствено осигурање без обзира на начин плаћања.

Плаћање аранжмана путем административне забране на рате могуће је искључиво до 31. 12. 2018. године без обзира на датум када је резервација урађена.

Пословница ове туристичке агенције налази се у Милешевској 51, Врачар, Београд. Путем контакт телефона могу се добити детаљније информације о комплетној туристичкој понуди, као и о другим пословницама у којима се могу остварити повољности које обезбеђује овај уговор. Контакт: 011/344 22 18, 011/240 14 13 и 063/44 33 11. Сајт агенције налази се на адреси www.tipotravel.com.

Образац административне забране биће доступан на сајту Министарства одбране у пољу СТАНДАРД – Мере за побољшање стандарда запослених у МО и ВС, где се може наћи и детаљнија информација о овој понуди. ■

РЕПУБЛИКА СРБИЈА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са „Златиборац” д.о.о. Београд

У складу са овлашћењем министра одбране, начелник Управе за традицију, стандард и ветеране пуковник Слађан Ристић у име Министарства одбране 1. фебруара 2018. године потписао је Уговор о пословној сарадњи са „Златиборац” д.о.о. Београд.

Овим уговором омогућена је куповина пакета производа „Златиборац” д.о.о. Београд по ценама нижим од малопродајних на максимално 4 месечне рате путем административне забране, у складу са Понудом и процедуром дефинисаном у Листи наручилаца.

Понуда „Златиборца” дефинисала је пет пакета њихових производа чија тачна спецификација је достављена свим организационим јединицама Министарства одбране и Војске Србије уз објашњењу процедуру поручивања и плаћања.

Образац административне забране може се преузети на сајту Министарства одбране у пољу СТАНДАРД – Мере за побољшање стандарда запослених у МО и ВС. ■

ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ НА КОНЦЕРТУ „НАША ДЕЦА“

**Уметнички ансамбл МО „Станислав Бинички“
организоваће традиционални концерт „Наша деца“,
на којем ће наступити деца професионалних припадника
Министарства одбране и Војске Србије**

Пријава треба да садржи следеће податке:

- име и презиме кандидата, датум рођења;
- име и презиме пратиоца;
- адресу становања кандидата;
- назив јединице професионалног војног лица или војног службеника са бројем војне поште;
- контакт телефон (фиксни и/или мобилни);
- жанр инструменталне композиције, песме или игре, назив и време трајања.

Потребно је обезбедити корепетитора и клавирску пратњу за кандидате који ће интерпретирати соло нумере. Могу се пријавити деца узраста до 18 година.

Пријаву доставити преко претпостављене команде редовном поштом или директно УА МО „Станислав Бинички“ на адресу
Браће Југовића 19, 11000 Београд
или електронском поштом на адресу ansambl@mod.gov.rs
до 12,00 часова 30. марта 2018. године.

Аудиција пријављених кандидата организоваће се територијално, по гарнизонима ВС, у зависности од броја пријављене деце.

О терминима аудиције кандидати ће бити накнадно обавештени.

Концерт „Наша деца“ организоваће се у Свечаној сали Дома ВС.

Све додатне информације и питања у вези са аудицијом и концертом „Наша деца“ могу се добити на телефон 011/3240-242 или на мејл ansambl@mod.gov.rs

МУЗИЧКО-ПЕДАГОШКА АКТИВНОСТ ОРКЕСТРА ГАРДЕ ДО СТВАРАЊА ЈУГОСЛАВИЈЕ

У ДУХУ ТРАДИЦИЈЕ

Као неизоставни сегмент приликом националног сабирања, на парадама и слављима у част државе, звучно симболизујући моћ нације, војни музичари креирали су специфичан вид педагошког деловања у коме је код Срба било потребно створити осећање националне припадности, родољубља и патриотског заноса, кључног за национални опстанак. Уколико етичка снага музике лежи у њеној образовној сврси, онда је српска војна музика, од свог постанка до данас, доследно и часно деловала на свом педагошком путу.

ВОЈНА МУЗИКА У СРБИЈИ

Модерни војни оркестар настао је крајем 18. и почетком 19. века, када су створене и модерне армије. У Србији војна музика свој савремен облик добија управо у то време, са буђењем свести о нацији. Утицај српске војне музике на обликовање друштва, грађанства и нације није довољно истражен. Војним музичарима не посвећује се потребна пажња у војним архивама, такође ни у архивама културних институција, док су музиколашки дискурси војну музику сместили на своје крајње маргине. У односу на већину европских земаља, значај војне музике у српској музичкој култури битно је другачији, пре свега, услед доприноса ове праксе и њених представника креирању националне уметничке музике, али и због очувања националног идентитета.

Циљеви музичког и општег образовања, од настанка модерне српске државе, били су национални приоритети, са високом свешћу о развоју етичких и естетских вредности. Познато је да музика остварује велики утицај на интелект, религију, морал, родољубље. Још је Платон веровао да музика одражава стање у држави и да је сама по себи морални закон, а славни Аристотел да музика, осим што формира карактер, стимулише емоције. Стари Кинези сматрали су „што боља музика, то боља држава“.

Дуга историја развоја људског друштва показала је изузетно корисним спој војске, једног од својих најважнијих елемената, и музике, као „моралног закона“. У новијој српској историји, војни музичари били су неизоставни фактор у свим значајним процесима музичког образовања, модернизовања и националног освешћивања српског друштва. Њихов рад и стваралаштво представљају заметак свих савремених музичких форми, од марша и потпурија, преко народних и грађанских мелодија, све до плесних облика, симфоније, опере. У еволуцији од своје уметничке улоге и зачетника српске музичке традиције, до заборављеног чувара музичке историје, својим деловањем војни оркестар је на различите начине повезивао активности државе, вој-

Војни бандиста 1873. године

них и цивилних институција, као и друштва у целини.

Више од једног века војна музика развијала се упркос бурним историјским друштвено-политичким догађајима. Шлезингер је као капелник Књажевско-сербске банде служио на двору кнеза Милоша, кнеза Александра и кнеза Михајла, те доживео националну и друштвену револуцију, јер је Србија полако почела да хвата корак са европским државама усвајањем буржоаских друштвених вредности. На музичком плану, период када Шлезингер ступа у војну службу као капелник Књажевско-сербске банде обележен је аматеризмом и зачецима српске музике романтичарског стила засноване на народном мелосу.

Војну музику друге половине 19. века и прве три деценије 20. века обележила је активност чешких музичара који су радили као хоровађе у српским певачким друштвима, свирали у оркестрима и предавали по школама. Они су, иако странци, неговали дух фолклорног стваралаштва и залагали се за музичко описмењавање на народној основи. У периоду када су војну музику предводили Чижек, Покорни и Рендл формирана је независна Кнежевина Србија, која 1878. године добија међународно признање.

Касније, у периоду државног удара 1903. године, који је на престо вратио династију Карађорђевић, Станислав Бинички залагао се за системско образовање војних музичких кадрова. Балкански ратови 1912–1913. окончали су турску власт на Балкану, да би атентат на аустријског престолонаследника Франца Фердинанда у Сарајеву 1914. означио почетак Првог светског рата. За војну музику то је значило деловање у правцу наглашавања националног сентимента и родољубља. Српска војска, а са њом и војни музичари, храбро су бранили земљу. У покушају да се уведе организовани систем образовања војних музичара, 1915. године формирана је војна музичка школа у Грејачу код Алексинца под управитељством Драгутина Покорног. Повлачење српске војске преко планина Албаније осујетило је сваки даљи рад на педагошком плану. Страдала је већина полазника војне музичке школе, комплетна архива Оркестра краљеве гарде и већи део инструментаријума.

Иако се чинило да је у овим тешким условима немогуће наставити са музичким образовањем чланова вој-

них оркестара, убрзо по завршетку Првог светског рата, пада Аустроугарског и Отоманског царства, те проглашења Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године, прва војна школа формира се 1920. у Вршцу. Сваке године из школе излазе нови кадрови којима се попуњавају војни оркестри, чији се број до Другог светског рата знатно увећао. У периоду између два рата долази до реорганизације војске и повећања броја војних музичких кадрова. Други светски рат доноси организацију војних музичара по партизанским јединицама, у којима су деловали према плану и организацији команде те јединице. Педагошка активност заснивала се на усменом преношењу и учењу певања и свирања народних и родољубивих песама.

Од свог зачетка педагошка активност у војној музици била је блиска са линијом развоја тзв. народне педагогије. Подразумевала је принцип усменог преношења знања, односно учења певања и свирања по слуху. То је и главни разлог због којег не постоји педагошка заоставштина најзначајнијих музичара и педагога који су деловали у војној музици. Примарна активност војних музичара је извођачко-инструментална пракса преко које су усвајали музичко-теоретска знања. Секундарна активност је музичко описмењавање *per se*, које је хроноло-

шки каснило за педагогијом инструмента. Нажалост, системско музичко образовање у војсци престаје 1995. године, када је званично укинута Музичка средња војна школа. Од тада па до данас, пуне 22 године нема системске кадровске попуне војних оркестара. Последично стање је смањен број оркестара (укупно три), смањена музичка и концертна активност, а самим тим и њихов уметнички квалитет.

Од зурле до трубе

Пре Шлезингеровог оркестра потпуно је био занемарен рад на музичком описмењавању. Осим црквеног појања, музичку заоставштину чинила је још само народна песма, сачувана и преношена кроз генерације усменим путем. Дотадашњи, вишевековни, боравак Турака на просторима где су живели Срби умногоме је утицао на њихов музички укус, тако да је и први оркестар који је свирао на двору кнеза Милоша био оријенталан. Водио га је свирач на виолини и зурлама Мустафа, чија је музичка дружина имала статус званичних дворских свирача који су учествовали у церемонијалним дворским приликама и у кнежевој пратњи приликом његових путовања, све по угледу на турске великодостојнике. У сво-

ЈОСИФ ШЛЕЗИНГЕР

„Ретко који музичар у светској историји музике има тако одређено зачетничку, пионирску улогу у једној земљи, у једном народу, као што је имао Јосиф Шлезингер у Србији 19. века“ (Стана Ђурић Клајн, 1962).

Јосиф Шлезингер је рођен 1794. године у Сомбору. По народности је био Јеврејин, а почетно музичко образовање стекао је код оца и приватних учитеља у родном граду. Свирајући у властелинским оркестрима средње Европе, међу којима и у пештанској капели чувеног Алојза Цибулке. Свирао је виолину, кларинет, трубу и рог и стекао велико знање из области музичке теорије. У Нови Сад долази 1819. године и постаје градски капелник. У том граду провео је десет година бавећи се дириговањем и компоновањем. Ту је саставио и свој први музички аранжман за дело „Алписка пастирка“, прву домаћу мелодраму, чији је текст по Жану Мармонтелу написао Атанасије Николић. У том периоду упознао се са српским народним мелодијама и имао прилику да сагледа општа културна стремљења српског грађанства. Претпостављамо да је од тог момента српска народна песма постала основа Шлезингерове педагогије музике. Преминуо је у Београду, 1870. године, а у његовом родном граду Сомбору једна улица носи његово име.

Описујући Београд у време када је он испратио Шлезингера у вечност, немачки политичар Густав Раш оставио је кратко сведочанство: „Окрвављени Калемегдан претворио се у шеталиште београдског грађанства. Војна музика београдског гарнизона свирала је наспред парка веселе мелодије за игру, на оном истом месту на коме су за време турске владавине мученици јечали, уздисали од бола и у неизрецивим мукама душу испуштали“.

јим прогресивним настојањима кнез Милош окренуо се ка Европи и тежио да младо српско грађанско друштво усклади са тадашњим европским тенденцијама, што је довело до промена и на музичком плану. У складу са трансформацијом грађанског друштва, Срби су лако и брзо усвојили западне музичке тековине. Међутим, упоредо са тим процесом, јачала је и тежња за очувањем националног идентитета, као и свест о потреби заштите сопственог музичког наслеђа.

Почеци развоја српске грађанске музичке културе, уједно и приметак развоја уметничке музике почетком 19. века, везују се за живот и рад Јосифа Шлезингера, који је, на позив Јеврема Обреновића, брата кнеза Милоша, 1829. године прешао у Шабац, тада својеврсни центар музичког образовања. У Шабац је тих година стигао и први клавир у Србију, баш у кућу Јеврема Обреновића за потребе подучавања у свирању његове деце, којима је Шлезингер држао часове музике.

Као свестран и већ искусан музичар, самоиницијативно је почео да ради са појединим војницима у служби господара Јеврема који су имали смисла за музику. Њихово музичко образовање сводило се на учење трубних знакова и свирање у добош. Шлезингер је од њих створио први војни оркестар 1830. године у Шапцу. Дobar глас о овој првој „војној банди“ са 16 музичара – бандиста на шест музичких инструмената (фрула, кларинет, обоа, труба, рог, бас) брзо је стигао до кнеза Милоша.

Кнез Милош послао је захтев господар Јеврему да му уступи свој оркестар – Шлезингерову банду. Како је било незамисливо да се кнежевој вољи ико успротиви, Шлезингер са бандистима прелази из Шапца у Крагујевац, кнежеву престоницу. Ту у пролеће 1831. године, као део кнежеве елитне јединице Гарде, настаје званично први оркестар у Србији, познат под називом „Књажевско-сербска банда“.

До јуна 1830. године проширио на 35 војних бандиста. Током наредних година састав се постепено ширио, па је 1834. године оркестар чинило 38 музичара, 1837. године 42, а 1838. године 48 музичара.

Шлезингерови бандисти

У стварању формације војног оркестра Шлезингер је морао уз себе имати и помоћнике, међу којима се као значајни помињу тамбур-мажор Михаило Ивковић, а касније и Васа Мијаиловић. Од других војника бандисти су се разликовали по својим китњастим мундирима, изазивајући својом појавом дивљење у народу. Мундири су били плаве боје украшени гајтанима (акселбендерима) и еполетама. Широки рамени део био је црвен, опшивен плавом пантљиком, а ресе су биле беле боје. На глави су носили калпаке, оријенталне капе, док су на ногама имали цокуле). Тамбур-мажор је, уз свечани мундир и панталоне од чоје, носио и рукавице од беле јеленске коже, а његова палица била је обавијена златним ширитом, украсном траком.

„Књажевско-сербска банда“ наступала је на свечаним дочецима кнеза и његове пратње, приликом обеле-

Гардијски трубач 1875. године

жавања државних и црквених празника, на баловима, војним парадама, па чак и приликом кнежевог устајања и заласка сунца.

У српској војсци добошарима се поклањала нарочита пажња. Са посебним статусом у војсци, посебно се помињу у извештајима, као и у закону. У односу на остале музичаре, добошарима је била одређена већа плата, примали су по један цванцик више од осталих. Уз добошаре, и трубачи су уживали посебан статус и примали један и по цванцик више. О значају добошара говори „Правило за добошаре“ из 1832. године, у којем, поред осталог, стоји: „Добошари не смеју бојажљива и слаба деца бити, јербо њихова служба изискује да су они крупни и слободни људи, који би код једне непријатељске прилике не само човечанску снагу строити знали гди непријатељу највећа шкода учињена бити може“.

Не схватајући у потпуности специфичности музичке службе, кнез Милош је понекад наступао хировито према бандистима, о чему сведочи следећи детаљ: „Једне недеље, посматрајући банду како свира пред његовим конаком, приметио је да не свирају сви музичари. Питао је Шлезингера зашто сви не свирају, већ се понеки одмара. Овај му је објаснио да тако треба да буде, али је кнез упорно захтевао да идуће недеље капелник нареди да сви музиканти подједнако буду запослени, јер сви једнаку плату примају. Шлезингер га је заиста по-

слушао и написао два комада у којима од почетка до краја свирају сви инструменти, чак и добош и бубањ” (Крајачић, 2003).

Од посебног значаја је улога Књажевско-сербске банде на наступима у тада основаном Књажевско-сербском театру Јоакима Вујића и, нешто касније, театру Атанасија Николића. У тим приликама оркестар је изводио увертире, разне инструменталне и вокално-инструменталне композиције засноване на обрадама народних мелодија, као и сценску музику, понекад са додатим хором, коју компоује и аранжира Шлезингер. Делујући на том плану Шлезингер започиње жанр позоришног комада с певањем, који ће постати најомиљенија музичка форма код Срба у 19. веку.

Шлезингерово музичко стваралаштво је богато различитим музичким формама и жанровима. Компоновао је или аранжирао сценску музику за осам позоришних дела, написао више од стотину маршева за разне оркестарске саставе, многобројне потпурије по сопственим и народним мотивима, хармонизовао више народних и градских песама које су радо извођене. Са својим бандистима често је изводио дела италијанског оперског романтизма, Белинија, Доницетија, Алевија. Својим деловањем Шлезингер је васпитавао и мењао укус публике. Инструменте типичне за оријентални оркестар, до тада присутан у Србији, заменио је инструментима заступљеним у европским оркестрима, међу којима најпре дувачке, а затим и гудачке.

У свом раду Шлезингер је често исказивао задовољство: „Наша је банда, дакле, била с почетка само шестосвир. Написао сам много српских мелодија које су умјели моји момци свирати на простој свиралици, те сам ово удесио за наш шестосвир. Били су то сами кратки комади, каткада само од осам тактова. Моји су бандисти тако радо и марљиво учили да их нисам никада морао казнити због лиености. И књаз Милош, који је често похађао моју школу, врло је задовољан био с успијехом мојега рада и с напретком мојих људи. Што више, кратке те мелодије у умјетничком руху разигравале су му срце...”.

Шлезингер је, највероватније, знао да кратке мелодије олакшавају памћење и приликом препознавања изазивају осећај задовољства код слушалаца. Током рада на обуци војника, или како је у шали говорио за почетнике у свирању на дрвеним дувачким инструментима, док је „учио Србе у дрво гристи”, Шлезингер се често суочавао и са различитим потешкоћама. Догађало се да му кнез узме најбоље музичаре да би их распоредио у друге јединице и у друге средине с циљем неговања и ширења музичког укуса у народу за, како се сматрало, праву музику. Бандистима је посебно тешко било у првим годинама рада, јер су третирани као обични војници, музику су изучавали неколико сати дневно и упоредо са тим радили све друге војничке послове. Многи су молили кнеза да им да отпуст или их прекомандује, а неки би једноставно побегли.

Српска престоница се 1841. године премешта из Крагујевца у Београд, где прелази и Шлезингер. У Београду он наставља свој музички рад са „војном бандом”

и повремено диригује у Театру на Ђумруку Атанасија Николића. Иако је до тада имала пуно службених и позоришних наступа, први јавни концерт, који је „војна банда” под Шлезингеровом управом приредила, десио се тек 4. јануара 1842, што уједно представља и први српски концерт. Уз оркестар, на њему су учествовали и певачи аматери. Није познат програм тог концерта, али су познати учесници, солиста на виолини Милан Миловук и извесни Петровић и Миланковић као солисти певачи, а задовољство публике било је толико да су сви „извођачи морали своје песме повторити”.

Почетком 20. века о овом догађају писао је и Бранислав Нушић, уредник тадашњег београдског часописа „Трибуна” (1910), који, преносећи оцену референта за послове културе из времена „Првог српског концерта” као „музикални и краснопјевни”, између осталог износи:

„...Први концерт од 1842. године, о коме је овде углавном реч, дао је повода да се падне на мисао да би неки Србин требао и музички да се изобрази. Референт о томе овако размишља: ‘У нама се мисли при такој прилици побуђују, како би лепо било, кад би по који Србљин

Униформе Краљеве гарде

младић, који у себи од природе дара и позива за то осећа, на музику се саму сасвим дао, у њој се до високог савршенства изобразио па после одличном вештином својом и себи славе и среће, а и Српском роду и част у том стекао”.

Јосиф Шлезингер је код Срба био веома поштован и цењен уметник током свог службовања, а духом је срастао са српском средином којој је често исказивао оданост, како кроз свој педагошки рад, тако и кроз композиције надахнуте осећањем родољубља. „Срби”, „Србкиња”, „Позив у бој”, „Сан Краљевића Марка”, „Зиданье Раванице”, само су неке од његових композиција

којима је одао почаст нашем народу. Једна од њих, „Смрт српског књаза Михајла Обреновића“, написана је и изведена 1869. године у Народном позоришту у Београду поводом трагичне смрти српског кнеза Михајла на Кошутњаку. Од бројних комада са певањем најснажнији утисак на његове савременике оставила је „Женидба цара Душана“, коју су многи називали „првом српском опером“.

За време Шлезингеровог службовања сачињен је први Закон о војсци у Србији, који је регулисао статус војног музичара. Дан његовог доношења данас се обележава као Дан музичке службе у Војсци Србије. Шлезингер се повукао из активне војне службе 1864. године, када је пензионисан у чину мајора српске војске. Био је у служби током владавине кнежева Милоша Обреновића, Михаила Обреновића и Александра Карађорђевића и током тог времена успоставио је добре темеље организованог музичког живота у Србији. Његово дело и име били су толико популарни да су касније све чланове војних банди и сваког професионалног музичара звали „Шлезингер“.

Почети српске војне музике

Пионирска делатност Јосифа Шлезингера на пољу музичке педагогије, иако јој са ове дистанце савремени педагози приписују све одлике дилетантизма, од немерљивог је значаја за изградњу српске музичке културе. Дотадашња тзв. народна музичка педагогија, огледана у задивљујућем напору Срба да сачувају своје традиционално стваралаштво, пре свега народно певање путем усменог предања, није могла у потпуности да обезбеди очување музичког наслеђа од заборављања. У западноевропској музици транзиција од традиционалне ка уметничкој музици имала је за резултат стапање и губитак народног музичког стваралаштва. Музиколог Фрањо Кухач, Шлезингеров савременик и добар пријатељ, сматрао је да је до тога дошло због увођења нотног певања у образовни процес, те да је певање из нота угасило усмену народну традицију.

Доласком Шлезингера у Србију отпочела је педагошка делатност која је подразумевала да се у процесу музичког описмењавања на народним основама инкорпорирају дурско-молске основе и хармонске структуре иманентне западној уметничкој музици. Појавом Шлезингера започео је период транзиције од народног ка уметничком стваралаштву, у чијем развоју је дошло до прекида током историјског периода ропства под Турцима. У историјским околностима живота под турским јармом, Србија није имала континуитет у развоју уметничког стваралаштва, али је народно музичко стваралаштво остало недирнуто и постојано. Иронично, захваљујући тој околности, Србија је убрзо успела да достигне домете музичке културе развијених народа Европе, а да задржи специфичности које чине њен савремени музички идентитет.

Преко Шлезингера и Књажевско-сербске банде, корачница и лимених дувачких инструмената, на своје-

врстан начин огласила се и тадашња Европа, убрзано успостављајући континуитет развоја уметничке музике код нас, која ће пуну афирмацију имати у каснијим деценијама. До тога не би дошло да није било свести о потреби подизања степена музичке писмености, а томе изузетан допринос даје Шлезингеров педагошки рад.

Од 1833. године, стварањем првог закона о школама, споро и поступно се ради на институционалном обликовању музичког описмењавања, а од 1863. године у званичним документима Србије први пут се помињу и музички наставни предмети. Те скромне, али значајне почетке са дистанце од једног века описао је композитор и педагог Петар Коњовић: „Треба имати у ви-

Музичари Краљеве гарде 1909. године

ду и оценити какве су стварно и колике теškoће биле на које су наилазили први наши педагози у тежњи ка савременијим схватањима и методама у музичком васпитању и ширењу музичко-теоретских знања код нас. Музичка настава је, наравно, била без директиве и икаква

плана, остављена личном поступку ‘учитеља вештина’, међу којим највећи број, ако и није био дилетант, поступао је дилетантски, јер је био остављен сам себи, без потпоре и ширег разумевања у ондашњим друштвеним односима, у потпуној равнодушности тадашњих школских власти”.

Шлезингер је и у практичном смислу директно одредио даљи правац развоја музичког образовања у Србији, довођењем Милана Миловука из Влашке у Београд. Способности Миловука добро је познавао од раније, те је са њим оформио Прво београдско певачко друштво. Тиме је омогућио услове да овај својим даљим деловањем осигура темеље музичког образовања и створи прву музичко-педагошку литературу у Србији. Управо у време када Миловук долази у Београд износе се и први јавни ставови о потреби институционалног спровођења музичког описмењавања, те се у српским гласилима тада могло чути да би црква и народно позориште требало иницијално да покрену тај процес. Био је присутан и став музички непросвећених да је певање из нотног текста безбожно и да угрожава сакрални дух црквеног појања.

У клими у којој није било општег друштвеног консензуса по питању темељних образовних принципа, Шлезингеров педагошки напор добија посебну тежину и значај. Занимљиво је да се на његову линију педагошког деловања заснованог на народној мелодији надовезују чешки музичари Чижек, Покорни, Рендл, који су се у Србију доселили средином 19. века. Они су у сложеним друштвено-политичким околностима подстицали даљи процес музичког описмењавања.

Утицај „српских Чеха”

Снажну везу у прошлости између српске и чешке музичке културе музиколози су одавно констатовали, али значај генерације Чеха који су се у Србију доселили средином 19. века, као и њихових потомака, за прогресивни правац развоја српске музике није препознат на начин какав то заслужује. Искреним прегаљаштвом чешки музичари снажно су подржали развој музичке писмености, музичких институција и српског друштва у целини.

У време Кнежевине Србије много странаца долазило је „трбухом за крухом”, увидевши нове могућности запослења и у тежњи за реализовањем грађанских слобода. Закон о школству из 1863. године дао је могућност ангажовања странаца који нису били потпуно упознати са српском музичком традицијом и карактеристикама српске народне мелодије. Међутим, делујући као професионалци, често у сложеним околностима, страни музичари, међу којима је у то време највише било чешких, подстицали су процес музичког описмењавања, рађања и неговања различитих музичких форми и облика.

Роберт Толингер (1859–1911) проучавао је музичку културу Срба. Изнео је концепт наставног програма у основним школама чија се основа мора темељити на народној песми. Сматрајући да ова настава треба да пробуди код младих „чувства побожности и домољубља”, те да народне и црквене песме треба „да их душевно и морално уздигну и оплемене”, истицао је да је настава за децу од пресудног значаја за музичко образовање целог народа. Подстицао је и развој репродуктивне уметности, за коју је сматрао да „служи циљевима образовања”. Ипак, његове прогресивне просветитељске идеје нису заживеле у Србији и он је свој професионални живот наставио у Цетињу, где је имао значајне резултате у педагошком раду и у образовању музичара ангажованих у војној музици Црне Горе.

Други значајан чешки музичар Јосиф Свобода (1865–1898), осим као педагог и верни сарадник Стевана Ст. Мокрањца у Београдској гимназији, био је и диригент Народног позоришта. Дао је велики допринос стварању система музичког образовања у Србији својом књигом „Теорија музике” из 1885. године. Из његовог педагошког крила узлетео је један од најзначајнијих српских музичара – Станислав Бинички.

Многи чешки музичари који су радили у српској средини учествовали су, директно или индиректно, у

процесу описмењавања војних музичара или су утицали на рад и организацију војне музике. Јован Урбан (1875–1952) био је од 1899. године војни капелник у Ваљеву, Нишу, Приштини, Скопљу и Осијеку. Учествовао је у свим ратовима 1912–1918 године, а као композитор највише је упамћен по српским играма за дувачки оркестар „Ђурђевке”, настале приликом боравка српске војске на Крфу. Јосиф Рожђаловски (1875–1931) службовао је као капелник у војној музици у Пожаревцу, Крагујевцу, Сарајеву и био управник Војне музичке школе у Вршцу. Фрањо Седлачек, рођен у Београду 1889. године, био је на дужности помоћника капелника Оркестра Краљеве гарде, остао је упамћен између два светска рата по редовним недељним концертима са овим оркестром у Дому Гарде у Топчидеру, а такође и по сјајним оркестрацијама за симфонијски и дувачки оркестар на српске народне мелодије у форми потпурија, рапсодија и поема. Сви они су, уз своју музичко-педагошку делатност, одговорно и часно испуњавали дужности војника и са српском војском прошли сву горчину ратних искустава.

Срби су такође били присутни на чешким просторима, углавном ради потреба школовања домаћих музичких стручњака. Праг, као студентски образовни центар, од друге половине 19. века посебно је привлачио младе српске уметнике, који су након повратка у Србију представљали језгро српске интелектуалне елите.

Познато је да се на зачетку процеса музичког описмењавања Срба и развоја српске уметничке музике приступило сакупљању српског народног музичког стваралаштва, што су први учинили музичари образовани у западноевропском духу. Махом странци, понајвише Чеси, свој рад ограничили су на мелодијској компоненти српског фолклора, док су хармонске, ритмичке и друге његове специфичности остале ван оквира изучавања. Иако селективан, чак и овакав приступ сакупљању фолклорног блага имао је суштински значај за почетак развоја српске музичке писмености и уметничке музике, која се даље развијала са идејом спајања српске народне музичке традиције са стилским одликама савремене европске музике. Ово је била и идеја-водиља Шлезингеровог музичког стваралаштва. После његове музичко-педагошке активности, на војну музичку сцену ступају Драгутин Чижек, Драгутин Покорни и Венцеслав Рендл.

Место капелника војног оркестра 1868. године преузима Драгутин Чижек, који предводи „бандисте”.

Чижек има велике заслуге у раду на подизању нивоа музичке културе у Србији, посебно на одабиру оних који су поседовали одређене музичке предиспозиције и били неопходан музички кадар тадашњој Србији. Примао је на обуку дечаке од 14 до 16 година, чије су склоности и интересовања ишла у правцу музике. Као и код већине музичких педагога у том, а и каснијем времену, за Чижека је својствена аутономност у раду и слобода у избору техника и метода рада.

Драгутин Чижек умро је јуна 1913. године, у тренутку када је Србија била у рату са Бугарском, и када му се није могла одати почаст какву заслужује. Испраћен је без војне музике којој је посветио цео свој животни век. За време његовог активног деловања у вој-

ној служби, у раду и организацији војне музике учествовали су и Драгутин Покорни и Станислав Бинички.

У војне формације од 2.000 до 4.000 припадника, ранга пука, улазе у формацијски састав и војни оркестри, те су тако настали војни оркестри Београдског, Тимочког, Шумадијског пука. Први пут у војну музику Чижек уводи и гудачке инструменте, знатно проширујући њене извођачке могућности, па је од тада било могуће извођење и симфонијских дела. Уз редовну дужност војног капелника, Чижек је радио и као учитељ свирања у београдској гимназији и, уз Даворина Јенка, као капелник у Народном позоришту од 1886. године.

Своју композиторску делатност заснивао је на народним мелодијама, у којој су доминантно присутне композиције маршевског карактера, писане на познате српске мелодије, блиске духу војне музике. Складни потпунри, „Фрула“, „Гајде“, „Гусле“, маршеви „Српкиња“, „За краља и отаџбину“, „Химна народа српског“ и друге многобројне композиције, по свом формално-структурном плану јасно говоре о уметнику ширег стручног образовања од својих претходника.

Занимљива је Чижекова композиција „Растанак са Аустријом“, која је први пут изведена 1871. године, а којом је, по узору на Хајднову „Симфонију растанка“, желео да скрене пажњу на актуелан политички тренутак у односима између Србије и Аустрије, али истовремено и на тешке услове живота и рада војних музичара у Срби-

ДРАГУТИН ЧИЖЕК

Драгутин Чижек, пореклом из Доњег Бершковца у Чешкој, родио се када је Шлезингер оформио „банду“. Стекавши знања у певању и свирању, ступио је у службу чешке војне музике и упоредо учио дириговање код чувеног чешког капелника Антоњина Розенкранца. Са војном јединицом у којој је службовао Чижек је прекомандован у Земун, где је врло успешно организовао и предводио аустријски војни оркестар, који је у то време учествовао и на свечаностима које су организовали аустријски официри, а којима су често присуствовали и српски официри. Ту га је запазило српско војно руководство, које га је позвало у Београд да замени Шлезингера.

До јуна 1899. године, када је пензионисан, Чижек је за свој рад и труд од српске државе добио висока државна одликовања, Орден Светог Саве 3. степена, Таковски крст, а добијао је и висока одликовања других држава. Осим заслуга у обезбеђивању основа даљег развоја српске војне музике, постављањем образованих и стручних кадрова на места капелника војних оркестара осигурао је и могућност педагошког деловања њених припадника. Тада је постављење за капелника Београдске војне музике у Министарству војном добио и капелник друге класе Станислав Бинички.

ји. У њој се музичари, током извођења, удаљавају један по један из оркестра, док напослетку не остане сам капелник, диригујући празним подијумом. Разумевајући изазове са којима се музичари сусрећу, језиком уметника, Чижек је, између осталог, допринео и томе да војним музичарима буде дозвољено да у времену ван службовања свирају по приватној погодби, у цивилном оделу и на пристojним местима, а сматрало се да овакви наступи могу позитивно да делују на музичаре „да се већма у музикалној вештини дотерају“.

На темељу српских народних песама

Претпостављамо да се педагошка активност Драгутина Чижека, баш као и код осталих чешких музичара који су деловали на територији Србије у 19. веку, заснивала на народној песми и учењу музике преко њене мелодије. Увиђајући потешкоће музичара током процеса музичког описмењавања, а касније и у репродукцији, своју педагогију спроводио је уз уважавање српског музичког наслеђа. Као уметник школован на принципима универзалног музичког језика, уочио је потешкоће које се јављају као последица специфичности српског музичког наслеђа, као и предности учења по слуху.

У част 40-годишњице уметничког рада Драгутина Чижека на пољу музике и у српској војсци, 27. маја 1908. одржан је концерт на „Коларцу“ на коме су учествовали здружени оркестри београдског гарнизона, којима су дириговали капелници Станислав Бинички, Венцеслав Рендл, Драгутин Покорни и, последњи пут, Драгутин Чижек. Дневни лист „Политика“ тада је писао: „И сад у његову дубоку старост, хоће да му се скромном пажњом одуже многи од његових ученика и његови последници, што приређују један велики концерт у част и славу његовог заслужног имена. И старцу ће то годити веома, кад види, да га нови нараштаји не заборављају, и да хоће на један леп и забаван начин да очувају спомен имену Чижекову“.

У балканским ратовима

Драгутин Покорни, Чижеков наследник, педагошким радом почео је да се бави већ од првих дана ступања у службу, стално наглашавајући потребу системског образовања и обуке војних музичара. У том периоду музичко образовање у Србији карактерисало је педагошко деловање музичара у певачким друштвима и општеобразовним установама и покушаји стварања музичких школа. У основним школама певање је постојало као обавезан предмет, које је претежно обухватало црквено појање. У гимназијском образовању музика је била део необавезних наставних предмета, али су поједине гимназије пружале могућност похађања наставе свирања на виолини и певања, којом је обухваћено и савладавање основа теорије музике.

Извеснији правац даљег развоја музичке педагогије успоставља оснивање Српске музичке школе у Београду 1899. године.

ДРАГУТИН ПОКОРНИ

Франц Ксавер Покорни (1729–1794), немачки хоровађа и композитор чешког порекла, аутор око 150 симфонија и 60 концерата за различите инструменте, имао је више потомака који су се, по узору на оца, ба-

вили музиком. Један од његових праукука Франтишек, рођен у Чермаковици 10. октобра 1868, након завршених студија хорне у Бечу и службења војног рока у аустроугарској војној музици, долази у Србију, преузима православну веру и крсти се као Драгутин. Као даровити диригент брзо напредује и од 1890. године бива постављен на функције капелника војних оркестара у Београду, Ваљеву и Нишу. На место диригента Народног позоришта и Опере на булевару оперског певача Жарка Савића постављен је 1897. године.

Драгутин Покорни је након службовања у српској војсци и војној музици пензионисан у чину пуковника српске војске. Носилац је многих одликовања, међу којима и Ордена Светог Саве првог реда. Његов стваралачки рад, поред педагошке и организационе, обухвата и композиторску делатност, у оквиру које је створио мноштво пригодних композиција писаних за војни оркестар. У периоду кад је Покорни руководио Оркестром Краљеве гарде у њему је, од дужности музичара у време Великог рата до места капелника 1921–1924, стајао и композитор Миленко Пауновић.

За разлику од Станислава Биничког који је погинуо у Великом рату, Драгутин Покорни доживео је славу и признање средине у којој је живео и

радио. Ванредним уметничким напором, током ратних дешавања, упоредо са Станиславом Биничким, Покорни је у судбоносном тренутку снажно допринео уздизању морала српске војске и очувању осећања припадности држави, нацији и вери.

У војној организацији тада су донети прописи који су одређивали бројне детаље о раду војних оркестара, али организација школовања војних музичара није била скроз дефинисана. Наставу свирања на гудачким и дувачким инструментима држали су капелници или искуснији чланови оркестра, на начин који је у почетној фази подразумевао обуку музичара у савладавању лествица и одређених позиција, односно „грифова“ на инструменту, а затим би се у наредној фази наставе прелазило на извођење композиција из „марш књижице“, те на познате комаде из музичке литературе. Овај вид педагогије имао је јасан циљ да се војни музичар што пре обучи кроз праксу и укључи у рад оркестра. Са становишта војне организације, музичко описмењавање схватало се као процес војне обуке, а музика као врста занатске вештине која се обуком лако савладава. Недостатак музичких кадрова и све већа потреба за систематичније образованим музичарима иницира, у војном ресору, покушаје институционализације музичког образовања. Међутим, надолazeћи турбулентни догађаји доводе до застоја у спровођењу тог процеса.

Ратна дешавања почетком 20. века мобилишу музичаре на нове дужности, међу њима и Покорног, који де-

ли судбину српских војника. Током балканских ратова оболео је од колере, а затим и од трбушног тифуса. Након опоравка, почетком 1915. године, одлуком Врховне команде српске војске, при Моравској области основана је Музичка подофицирска школа у Грејачу код Алексинца. Имала је 95 питомаца старости до 16 година. За управника школе постављен је капелник, капетан Драгутин Покорни. Након напада аустроугарске војске, као део састава Коњичке дивизије, сви питомци су се заједно са државним и војним руководством повукли преко албанских врлети све до Валоне. Јануара 1916. године, свега 18 преживелих питомаца Војне музичке школе, заједно са нешто сачуваних инструмената, постројено је и евакуисано у Бизерту. Врховна команда инсистирала је на очувању националног и политичког идентитета, не само услед одласка са своје територије, већ и неизвесне будућности у којој је било неопходно неговати културно сећање. Схватајући значај и своју улогу у том настојању, иако у суровом вихору рата ником није било до песме, официри и војници музичари певали су, кад год су могли, макар и уз фрулу. Када би те песме извео цео војни оркестар, оне су се ориле дуж целог ратишта, а капелници војне музике су тада свој најважнији педаго-

шки испит полагали као одани војници земље којој су служили.

Музика Краљеве гарде, којом је руководио композитор, диригент и педагог Станислав Бинички, и Музика коњичке дивизије (у даљем току текста МКД) којом је руководио Драгутин Покорни, била су два најзначајнија српска оркестра која су, из аспекта прокламованих политичких и културних циљева српске државе у рату, деловала у служби својеврсне „културне дипломатије“. Ка-

Станислав Бинички

да се Музика Краљеве гарде, на захтев српске владе, упутила из Грчке на турнеју у Француску, МКД је била у „мисији пријатељства“ у француској колонији Тунису. Покорни је у јесен 1916. године организовао успешну турнеју по градовима Туниса, Алжира и Марока. Тада је у тамошњој штампи анонимни критичар коментарисао да ретко постоји прилика да се чује „тако комплетан оркестар каква је Музика српске коњичке дивизије“.

Након Великог рата Драгутин Покорни постављен је на дужност референта за музику у Министарству војске. Сталним инсистирањем успео је да 1919. године добије одобрење од Министарства за оснивање Војне музичке школе, за чији му је смештај стављен на располагање део касарне у Четвртој коњичком пуку у Вршцу. Решењем од 19. децембра 1921. године Војна музичка школа у Вршцу се осамостаљује и административно подиже на највиши орган степена, са комплетираном организацијом, управом и инфраструктуром. Од 1926. године у њој се, осим редовне наставе за музичаре инструменталисте, држе и течајеви за капелнике, које су прошли многи истакнути музичари. Захваљујући изузетним организаторским способностима Покорни је при Министарству војске оформио и Централни музички архив.

Припреме Оркестра Краљеве гарде пред наступ

Венцеслав Рендл

Музичка делатност Венцеслава Рендла обухвата различите активности, од места камерног музичара, педагога и композитора, до капелника у војној музици.

Као потомак мање познатог чешког композитора, рођен је у Штајерлаху, 1868. године и већ као јако млад формира инструментални састав са којим је преко Француске стигао све до Америке. У Београд долази 1890. године, где након периода рада као инструментални извођач, 1897. ступа у војну службу у којој врло брзо напредује. Као члан Београдског војног оркестра, од његовог формирања, блиско сарађује са Станиславом Биничким, који га поставља за свог заменика. Од 1903. године Рендл је капелник Музике Шестог пешадијског пука. Током службовања у оркестрима свирао је на виолончелу, а био је вичан свирању и на појединим дувачким инструментима. Уз то, поседовао је изузетне педагошке способности, које су га препоручиле за професора у Музичкој школи „Станковић“. Као педагог, радио је и у Српској музичкој школи, у којој је, поред наставе инструмента, водио и оркестар, који је под његовом диригентском палицом, у периоду пре Великог рата, знатно учествовао у музичком животу српске престонице.

Као добар познавалац музичких инструмената и науке о хармонији, у Српској музичкој школи био је наставник виолончела, флауте и контрабаса. Своје искуство камерног музичара поделио је са колегама Јованом Зорком, Иванком Милојевић, Јованом Ружичком, Рајком Димитријевић и Милојем Милојевићем, формиравши 1911. године „Камерно удружење наставника Српске музичке школе“.

ПРВА МУЗИЧКА ШКОЛА У СРБИЈИ

Српска музичка школа основана је 21. септембра 1899. године. Као прву музичку школу у Србији основали су је Стеван Мокрањац, Станислав Бинички и Цветко Манојловић, који су чинили и њен стручни савет. За првог директора школе постављен је Стеван Мокрањац, чије име школа носи и данас.

У композиторском раду Рендла могу се срести многе композиције написане на српске народне мелодије, такође маршеви, увертире, потпури. Композитор и етномузиколог Коста Манојловић коментарисао је по чему ће остати препознатљив у свом стваралаштву: „Хармонски, Рендл оперише са природним везама, поглавито са главним и споредним хармонијама, примењујући код трозвука први и други обртај, а код септакорда основни положај и први обртај. У оркестарском саставу налазе се следећи инструменти: гудачи, пиколо, флаута, А кларинет, труба, Бе тромбон, батерија”.

Због одличног познавања инструмената виолончела, флауте, виолине и контрабаса, Рендл је уживао висок углед међу војним музичарима, а као доброг познаваоца музичке теорије Драгутин Покорни, управник Војне музичке школе у Грејачу, код Алексинца, поставља га 1915. године на дужност главног наставника и руководиоца школском наставом. Рендл на позив Станислава Биничког прелази у Оркестар Краљеве гарде (ОКГ), учествује као асистент у припремама и, затим, са истим оркестром одлази на турнеју у Француску. Тамо је уз Биничког наступао на концертима као капелник, остављајући изванредан утисак на посетиоце концерата широм Француске. Са завршетком рата наставља да ради као војни капелник у Београду и као редовни наставник у новоотвореној Војној музичкој школи у Вршцу.

Током Великог рата Венцеслав Рендл прошао је са српском војском ратно страдање преко Албаније и након опоравка пошао са МКД у Бизерту. Увелико афирмисан као музичар, композитор, диригент и педагог, знатно је помагао Драгутину Покорном у организацији рада МКД. Њихови наступи у градовима северне Африке на којима је учествовао и Рендл били су, између осталог, у функцији продубљивања француско-српског пријатељства, тада изузетно значајног за односе међу земљама савезницама. Када је командант северноафричке војске француски адмирал Емил Гепрат, који је гајио велике симпатије према српском војнику, испраћан у пензију 1918. године, Рендл је у његову част компоновао „Марш адмирала Гепрата”, који је МКД том приликом и извела.

За заслуге у рату Венцеслав Рендл одликован је значајним државним одликовањима: Орденом белог орла V реда, Орденом Светог Саве IV и V реда и

Албанском споменицом. У војној музици српске војске стекао је чин потпуковника и верно јој је служио све до смрти 1933. године.

Станислав Бинички

Несумњиво најзначајнија музичка личност из времена највишег уметничког домета српске војне музике јесте Станислав Бинички. Стваралачким деловањем као диригент, композитор и педагог великих способности и огромног ауторитета обележио је читаву једну епоху у нашој музичкој историји.

Рођен је у месту Јасика недалеко од Крушевца 27. јула 1872. године. После основне школе одлази у гимна-

зију у Нишу, где од првог разреда учи виолину и флауту код хоровађе и војног капелника Фридриха Брунетија и војног музичара Павла Гајичића, а затим и код чешког педагога Јосифа Свободе. Већ као гимназијалац компонује и диригује ђачким хорovima, а интензивно бављење музиком наставља и током студија певајући у певачком друштву „Обилић”, под диригентском палицом Јосифа Маринковића, и „Београдском певачком друштву”, чији је управник био Стеван Мокрањац. Добивши стипендију Министарства просвете 1896. године за школовање на Музичкој академији у Минхену, Бинички се захвално обратио министру просвете додајући: „...као главни предмет у првом триместру узео Теорију, тако да бих по свршеном школовању могао постати добар капелник и учитељ музике, и да бих могао успешно радити на скупљању наших народних музичких умотворина и доводити их у ред модерних композиција...”.

Препознат као изузетно надарен, Бинички наредне године добија и другу стипендију од Мини-

Бинички и Оркестар Краљеве гарде

старства војног, за наставак музичких студија у Минхену, током којих се упознаје и жени колегиницом са студија Фридом Бланк, која по удаји постаје Мирослава Бинички, његова верна уметничка сарадница и истакнути музички педагог.

Након завршетка студија 1899. године Бинички се вратио у Србију где је постављен за војног капелника и референта за музику при Министарству војном. Ова дужност обавезивала га је да води бригу о школовању кадрова војне музике, попуњавању војних оркестара, премештајима војних музичара и набавци инструмената за све оркестре. Иста година била је од великог значаја и за Биничког и за нашу целокупну музичку историју: основао је први симфонијски оркестар у Србији под именом Београдски војни оркестар (у даљем тексту БВО), одржао је први уметнички концерт са БВО, а заједно са Стеваном Мокрањцем и Цветком Манојловићем основао је и прву Српску музичку школу (данашња МШ „Мокрањац”), у којој је радио као наставник певања.

Већ од првог уметничког концерта који је приредио 1899. године са БВО, којом приликом је изведена

Премијера Бетовенове девете симфоније 1910. године, диригент Станислав Бинички

његова увертира „Из мог завичаја”, Бинички је домаћој публици представио сасвим нове програмске садржаје. Још одишући траговима отоманских поробљивача, Београд је радознано дочекао нов музички дах који је Бинички уносио извођењем својих и композиција иностраних аутора. Приређујући концерте на којима је извођена популарна музика, који су одржавани у башти кафане „Коларац”, као и симфонијске концерте на којима су извођена и дела старих мајстора, стварао је и васпитавао и музичаре и публику, те педагошки деловао на све који су били спремни и вољни да приме нешто ново.

Осим тога, Бинички је као капелник БВО био у обавези да се одазове не захтеве двора, односно краља Александра Обреновића, али и Министарства војске. Тако се често дешавало да, поред свих војничких обавеза, наступа са оркестром на дворским баловима, за потребе Народног позоришта изводи фрагменте из опера, а оркестарске композиције у драмским представама. Народно позориште у Београду, као једна од најзначајнијих цивилних културних институција у држави, имало је сталну сарадњу са војним оркестрима и Станиславом Биничким још од формирања БВО, а у уговору из 1901. године, који су потписали тадашњи управник Народног позоришта, комедиограф и књижевник Бранислав Нушић и командир БВО Љуба Марковић, стоји: „У овом позоришном оркестру не сме бити никада мање од 25 музиканата, који ће се служити државним инструментима...”.

У периоду до Првог светског рата делатност МКГ и Биничког као диригента много утичу на српске музичке прилике. Музика Краљеве гарде 1907. године постаје Оркестар Краљеве гарде, али се, поставши широко познат и значајан културни фактор, оркестар и данас много чешће среће у литератури под првобитним називом.

Тих година одржано је неколико значајних концерата и у свима је учествовао Бинички са музичарима МКГ. Неки од тих концерата су значајни датуми у нашој музичкој историји, јер је тада домаћа публика била у прилици да први пут чује нека од грандиозних дела класичне музике какве су композиције

Јозефа Хајдна или Л. В. Бетовена. У дворани „Коларац” децембра 1907. године изведен је ораторијум „Седам речи Христових” Јозефа Хајдна за хор и оркестар. Ораторијум Јозефа Хајдна „Стварање света” изведен је априла 1908. године у Народно позоришту, а један од значајнијих догађаја, такође у Народно позоришту, јесте и „Оперско вече” одржано 10. новембра 1909. године.

Круна свих дотадашњих успеха било је извођење Бетовенове 9. симфоније за соло гласове, хор и оркестар, које се одиграло 5. априла 1910. у Народно позоришту, уз учешће, за ту прилику, специјално припремљеног оркестра од 75 музичара, кога су махом чинили музичара из Оркестра Краљеве гарде, и више од 120 чланова хорског ансамбла, сачињеног од чланова више певачких друштава. Док је Бинички руководио тромесечним припремама и, на крају, самим извођењем, Мирослава Бинички спремао је солисте. О утиску са те вечери, поред осталих, неколике речи хвале написао је и композитор и диригент Стеван Христић у „Српском књижевном гласнику”: „Најзад је Београд чуо Бетовенову 9. симфонију. Колико рада! Колико припрема! И колико узбуђења. О извођењу код нас може се рећи само добро, са обзиром на наше музичке прилике. Г. Бинички је дао управо више но што наша музичка средина може дати. Јер, он је створио нарочиту прилику, нарочити хор и нарочити оркестар. Све ово ми у нашим обичним приликама немамо”.

У систему војне организације начин деловања војног оркестра могао је бити прихватљив, с обзиром на функционалну улогу коју је пракса војне музике имала у војним потребама. Ангажовање Биничког на плану системског образовања, професионализације и повећања броја војних ансамбала наилазило је на спремност и разумевање војног врха. Такође, новине и промене које је Бинички унео како би подигао и уједначио квалитет војне музике схваћене су као подстицајне. Међутим, перципирање музике као делатности којом је могуће бавити се по моделу који се спроводи и у другим војним областима, доводио је оркестре у позицију отежаног функционисања. Како се од војне музике очекивало да у свако доба спремно одговори на потребе војне организације, двора и других државних ресора, као и у разним друштвеним приликама, константно увећавани захтеви су с временом довели до преоптерећености војних оркестра, па се дешавало, још за време Чижековог руковођења оркестром, да су пробе у Народном позоришту отказиване, такође и представе, или су замењиване онима у којима је заступљено мање музике.

Поред елитног, војног Оркестра Краљеве гарде под вођством Биничког, у Београду почетком друге деценије 20. века делују још три ансамбла, Музика Коњичке дивизије, Музика 6. пешадијског пука „Краља Александра“ и Музика 7. пешадијског пука „Краља Петра“, а по један војни оркестар налази се у Нишу, Крагујевцу, Крушевцу, Ваљево, Пожаревцу, Врању, Пироту, Зајечару и Неготину.

Околности Првог светског рата зауставиле су велике напоре Биничког да обезбеди одговарајуће услове за несметано функционисање војних оркестра у оквиру војног ресора и да одржи висок ниво стручног ангажовања Оркестра Краљеве гарде. Догађаји који су уследили зауставили су и покушај трајног осигурања системског образовања војних музичких кадрова, започет процесом професионализације војске.

На Крфу

Заједно са војском Бинички је 1915. године прешао преко Албаније. На том тешком путу страдају многи музичари. Остале су забележене исповести са потресним сведочанствима када су за храну и одећу војници, музичари мењали и своје инструменте те зиме. Том приликом страдала је и комплетна музичка архива Оркестра Краљеве гарде, као и већи део инструмената.

Бинички се доласком на Крф ангажовао на реорганизацији ансамбала, набавци нових инструмената и обнови нотне архиве. Кренуло се од преписивања музичких партитура и расписивања композиција по оркестарским деоницама, како би војне музике што пре започеле свој рад. Спремност војног врха да у најкраћем року спроведе реорганизацију оркестра указује на високу свест о значају деловања војне музике у ратним условима. Оркестарски звук на бојном пољу снажно је подупирао моралну снагу војске и народа и неговао веру у

основне националне вредности. Концерти за војнике и рањенике наше и савезничке војске, добротворне приредбе за избеглице, породице погинулих, за Црвени крст, наступи са српским позориштима у избеглишву, почасту приликом обележавања црквених и државних празника, могу се схватити као посебан вид педагогије.

Рационално сагледавши ситуацију, Бинички је предложио да се, уместо очувања постојећих војних музика, састави мањи број: „Према реферату, који сам пре извесног времена поднео начелнику опште војног одељења министарства војног, од наших седамнаест војних музика, колико данас имамо, тешко да би се могло саставити 9–10 потпуних војних музика, јер се број људи код појединих музика толико смањило, да многе од њих не броје више од 7–8 музиканата“.

Бинички је послао захтев Врховној команди у ко-

Српска војна музика у Првом светском рату

ме, између осталог, наводи следеће: „Част ми је замолити начелника да ми се ставе на расположење три војна капелника, који би овде, самном заједно, припремали и уређивали нотни материјал за препис и литографисање, ради снабдевања наших војних музика потребним музикалијама“. Он је тада предложио капелнике „највичније“ том послу – Венцеслава Рендла и Јована Урбана из Оркестра Краљеве гарде, Леополда Дворжака, капелника Косовске дивизије, са напоменом да му се привремено пошаље и Хинко Маржинец капелник Музике Вардарске дивизије.

У том тешком времену, својеврсним педагошким радом може се сматрати и дело Ђорђа Маринковића, музичара у Оркестру Краљеве гарде, који је далеко од свог дома, на Крфу, искомпоновао једну од најлепших и најтужнијих српских мелодија „Тамо далеко“, и када је у Солуну пуковник српске војске Бранислав Милосављевић, инспирисан тешком судбином српских рањеника који су француским бродовима превожени у Африку на лечење, написао „Креће се лађа француска“, једну од најбољнијих српских песама.

Музика Оркестра Краљеве гарде чула се у Паризу, Тулузу, Лиону и, Бордоу, Монтобану, Оранжу,

ВОЈНИ ОРКЕСТАР ГАРДЕ

Музика Коњичке дивизије у Бизерти

Марсеју, Тулону, Ници. Дешавало се да тргови буду закрчени, саобраћај заустављен, дворане препуњене, а лионски републички лист је писао: „Ко их је чуо, мора да цени њихов таленат, а ко је са њима разговарао мора ценити чврсту веру у боље дане“.

Као знак признања и захвалности Удружење композитора и музичких издавача Француске примило је Станислава Биничког у своје чланство.

Након ослобођења, Оркестар Краљеве гарде први концерт приредио је 7. децембра 1918, након чега је, ради успостављања пријатељства између српског и осталих народа новоједињене Југославије, пошао на шестомесечну турнеју посетивши Вршац, Белу Цркву, Нови Сад, Темишвар, Сомбор, Кикинду, Суботицу, Осијек, Загреб, Карловац, Бјеловар, Љубљану, Сарајево, Мостар, Сплит, Макарску, Сињ, Дубровник, Цавтат, Солун.

Послератна организација војних ансамбала, након формирања Краљевине СХС, остала је заснована на подели на дивизијске музике. Почетком двадесетих година 20. века у новоформираној држави било је 27 војних музика са 1.196 војних музичара и 28 капелника. У периоду између два светска рата војни оркестри су се даље професионализовали и увећавали, а након оснивања Вој-

Војни музичари у Првом светском рату

не музичке школе у Вршцу 1920. године и курса за диригенте у Њој, преовлађујуће иностране капелнике постепено замењују домаћи диригенти.

Као оркестарски руководилац, диригент, композитор и педагог Станислав Бинички марљиво је радио на описмењавању чланова војних оркестара и хорова којима је дириговао. Са свешћу да су се пре њега војни музичари обучавали по слуху, полазећи од српских народних мелодија, објединио је еле-

менте теорије музике, хармоније, музичких облика, познавања инструмената и историје музике које је добро познавао. Тиме је изашао из оквира чисто занатског начина обучавања иманентног војној организацији без потребе да, попут Шлезингера и Чижека, трага за неким посебним методама у подучавању музичких компоненти и ортографије. Као референт војне музике, у више наврата омогућио је војним стипендистима да пођу на школовање у Праг и Беч, увећавајући тиме број академски образованих војних капелника.

Поред наставе музичке теорије и соло певања у Српској музичкој школи, Бинички је био ангажован и у музичкој школи „Станковић“, где се залагао за неговање вокално-инструменталне музичке традиције и образовање не само певача и свирача већ и учитеља певања и свирања. На Војној академији предавао је музичку теорију, кратак преглед историје музике и подучавао полазнике певању родољубивих песама. Наставни програм је тада садржао наглашену етичку димензију кроз вид истицања националног музичког идентитета. Циљ наставе био је развијање естетских и патриотских осећања, чиме је она, осим музичког, имала и васпитни карактер. О посвећености Биничког педагошком раду и бризи за ученике сведочили су и професори ових установа који су тврдили да је из своје куће доносио столице како би ученици имали на чему да седе и прате наставу. У свом композиторском раду Бинички је истицао значај везе између музике и поезије у којем су у музици националне тенденције преточене у поетске речи. То се најочигледнија огледа у његовој увертири „Из мог завичаја“ и обрадама народних мелодија у форми песама за глас и клавир. Обраде народних песама чине претежно песме из Јужне Србије и Македоније, сврстане у збирке „Мијатовке“, „Тетовке“, „Песме из јужне Србије“, које су се често налазиле на програму војних оркестара. Такав приступ није увек наилазио на симпатије његових савременика, иако се у многим својим композицијама најчешће инспирисао стиховима наших познатих песника Ђуре Јакшића, Војислава Илића, Јована Јовановића Змаја, Алексе Шантића и других.

Бинички 1920. године одлучује да напусти службу у војсци и прелази у Министарство просвете, након чега оснива Опери и постаје њен први директор. Улогу водеће музичке институције, у музичком животу Србије и њене престонице, Оркестар Краљеве гарде, у годинама након одласка Биничког из Министарства војске, препушта оркестру Београдске филхармоније. Дужност референта за музику Министарства војске и Оркестра Краљеве гарде, све до 1937. године, обављао је Драгутин Покорни, ратни друг и колега Станислава Биничког. Оркестар Краљеве гарде задржава домет добро обученог оркестра способног да изводи симфонијски програм. Занимљиво је да је од 1903. године, када је Бинички створио прву српску оперу „На уранку“, на посебно писани либрето Бранислава Нушића, па све до 1910. године, она изведена на сцени Народног позоришта свега шест пута. Након тога је нема на репертоару, готово, пуних 60 година, све до 26. септембра 1968, када ју је Народно позориште у Београду поново поставило поводом стогодишњице Народног позоришта и педесетогодишњице оснивања Опере. Изгубљену оркестарску партитуру реконструисао је композитор Крешимир Барановић, а оперу режирао Јован Путник, изменивши јој крај. Када је, инспирисан победом српске војске у Церској бици, 1915. године у Ваљеву компоновао чувену оркестарску композицију „Марш на Дрину“ и посветио је пуковнику Миливоју Стојановићу Брки, страдалом команданту „Гвозденог пука“, Бинички је створио један од највећих симбола храбрости српског народа и његове војске, који надахњује сваку нову генерацију Срба и учи их части и витештву.

Оркестар Краљеве гарде у Мостару

Станислав Бинички повукао се из јавног живота 1924. године да би се у тишини, у пуној животној снази, посветио стварању. Двадесетпетогодишњица његовог уметничког рада обележена је 3, 4. и 5. фебруара 1924, прославом у којој су учествовала сва београдска певачка друштва, целокупни музички ансамбл Опере и многи значајни уметници тог доба. Исказујући му поштовање и дивљење, уметници извођачи су пред београдском публиком извели готово комплетан композиторски опус Станислава Биничког.

Хоризонт музичког поља на којем је Станислав Бинички деловао и стварао несагледив је, а заслуге и значај његове музичке делатности нису довољно истакнуте. У деценијама након Другог светског рата готово да је заборављено његово стваралаштво и допринос развоју српске музичке културе. Била је потребна дистанца, и временска и физичка, да бисмо се присетили ко је основао прву музичку школу у Србији, први српски симфонијски оркестар, националну Опери, ко је творац прве српске опере. Постигнућа и степен његове посвећености раду не остављају сумњу да је све радио из огромне љубави према музичкој уметности и средини за коју га је приковала.

Под тумурним облацима Другог светског рата, у окупираном Београду, тихо и незапажено, Станислав Бинички умро је током хладне и сурове зиме, 15. фебруара 1942. године. Примерним и пожртвованим радом принео је себе највишим духовним идеалима просветитељског уздицања генерација Срба које наступају. Први је заорао многе бразде на пољима српске музичке уметности и на њима узгајао културу колективног сећања и памћења. Као такав заслужио је да га памтимо. ■

16

1. март 2018.